

"ΗΠΕΙΡΩΤΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ"

ΔΕΛΤΙΟΝ ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΗΣ ΕΝΗΜΕΡΩΣΕΩΣ

ΜΗΝΙΑΙΑ ΕΚΔΟΣΗ ΤΗΣ ΟΜΩΝΥΜΟΥ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ

ΕΤΟΣ ΙΒ'	ΤΕΥΧΟΣ 101	ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΣ 1985	Γραφεία: Οδός Μαυρομιχάλη 7 Αθήνα 106 79 Τηλ. 36.21.651 - 65.99.783
----------	---------------	------------------	--

ΑΘΗΝΑ 1985

Ιερόρι Καπέρραγα

ΗΠΕΙΡΩΤΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ
(ΗΠΕΙΡΩΤΙΚΟ ΚΟΜΙΤΑΤΟ)
1906

ΠΑΝΑΓ. ΔΑΓΚΑΗΣ
Υπαρχηγός Γενικού Έπιτελείου
Πρόεδρος
ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΔΟΥΜΑΣ
Γεν. Διευθυντής ΣΠΑΠ
Σ ΣΠΥΡΟΜΙΛΙΟΣ
Άρχηγός Χειμάρας
ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ ΜΕΛΛΕΣ
Άνθυπάρχος
ΧΑΡ. ΔΙΑΜΠΕΗΣ
Άνθυποπλοίαρχος
ΧΡ. ΧΡΗΣΤΟΒΑΣΙΛΗΣ
Λόγιος
ΜΙΑΤ. ΠΑΝΤΑΖΗΣ
Υφηγητής Πανεπιστημίου
ΧΡ. ΧΡΟΝΗΣ
Υπολογιστής Οικονομικού
ΠΕΡ. ΚΑΡΑΠΑΝΟΣ
Δικηγόρος
ΧΡ. ΜΑΛΛΑΜΟΣ
Ταγματάρχης Μηχανικού
ΓΕΩΡΓ. ΓΑΓΑΡΗΣ
Δημοσιογράφος
ΑΥΓ. ΑΒΕΡΩΦ
Πολιτευτής

ΗΠΕΙΡΩΤΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ
(ΑΝΑΣΥΣΤΑΣΙΣ)
1934

Έπίτιμος Πρόεδρος
ΙΩΑΝΝΗΣ ΤΡΙΚΚΑΛΙΝΟΣ
Όμότιμος Καθηγητής
του Πανεπιστημίου Αθηνών
Άκαδημαϊκός

ΔΙΑΤΕΛΕΣΑΝΤΕΣ ΠΡΟΕΔΡΟΙ

ΣΠΥΡΙΔΩΝ ΒΛΑΧΟΣ
Ό από Ιοαννίνων Άρχιπίσκοπος
Αθηνών και πίσης Ελλάδος
ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΔΟΥΜΑΣ
Γεν. Διευθυντής ΣΠΑΠ
ΑΝΤΩΝΙΟΣ Κ. ΠΑΛΗΣ
Στρατηγός
ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΜΠΑΛΑΝΟΣ
Άκαδημαϊκός
ΣΠΥΡΙΔΩΝ ΚΑΛΑΜΑΦΑΣ
Καθηγητής Πανεπιστημίου
ΙΩΑΝΝΗΣ ΤΡΙΚΚΑΛΙΝΟΣ
Άκαδημαϊκός
ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΒΑΒΑΡΕΤΟΣ
Δικηγόρος Δημοσιογράφος

“ΗΠΕΙΡΩΤΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ”
ΜΗΝΙΑΙΑ ΕΚΔΟΣΗ ΤΗΣ ΟΜΩΝΥΜΟΥ
ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ

ΙΣΤΟΡΙΑ - ΛΟΟΓΡΑΦΙΑ - ΧΡΟΝΟΓΡΑΦΙΑ - ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

ΒΡΑΒΕΙΟΝ ΑΚΑΔΗΜΙΑΣ ΑΘΗΝΩΝ
ΓΡΑΦΕΙΑ: όδός Μαυρομιχάλη 7
ΑΘΗΝΑ Κ.Α. 10679
ΤΗΛ. 36.21.651

Υπεύθυνος σύμφωνα με τό Νόμο:
ΑΛΕΞ. Χ. ΜΑΜΜΟΠΟΥΛΟΣ
Άγία Παρασκευή Άττικής - Τερψιθέας 64
Κ.Α. 15341
Τηλ. 6599.783

Τυπώνεται καί αποστέλλεται με αυτοπροαί-
ρετη συνδρομή 500 δραχμών τό χρόνο.

Ή «Ήπειρωτική Έταιρεία» διαθέτει παλιά
τεύχη του Δελτίου της καί αντίτυπα τών δια-
λέξεων της.

Φωτοστοιχειοθεσία: Α. ΤΡΙΑΝΤΑΦΥΛΛΗΣ
Μαυρομιχάλη 7, Άθήνα - Τηλ 36 36 325

"ΗΠΕΙΡΩΤΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ"

ΔΕΛΤΙΟΝ ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΗΣ ΕΝΗΜΕΡΩΣΕΩΣ

ΜΗΝΙΑΙΑ ΕΚΔΟΣΗ ΤΗΣ ΟΜΩΝΥΜΟΥ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ

ΕΤΟΣ ΙΑ'

ΤΕΥΧ.
101

ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΣ 1985

Γραφ.: Μαυρομιχάλη 7 · 106 79 'Αθήνα
Τηλ. 36.21.651 — 65.99.783

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Σελ.

- Πρόσκληση σὲ πνευματικὴ ἐκδήλωση γιὰ τὴ Χρυσάνθη Ζιτσαία 49
- Βιογραφικὰ ὁμιλητρίας Ρ. Παπαδημητρίου 51
- Χρυσάνθης Ζιτσαίας. Βαρὺς ἀχὸς ἀκούγεται 52
- Στάθη Δ. Λαμπρίδη. Ὁ Χορταρόμπης 56
- Φιλίππου Ἀδάμ. Πρὸς τὴν πατρίδα μου Ἕπειρον 59
- Δημ. Κοράκη. Ὅταν ἔπεσαν τὰ Γιάννινα. 63
- Ἐπέτειος Ἀυτονομίας Βορ. Ἕπείρου 68
- Δ. Σακελλάρη. Θλιμ. Ψυχὲς (ποίημα) 71
- Πόπ. Μαρνέλη. Γυναίκες τῆς Πίνδου (ποίημα) 71
- Ἐλ. Σπυροπούλου. Τὸ Ἡμερολόγιο ἐνὸς διμοιρίτη 72
- Ἀλεξ. Χ. Μαρμπούλου. Στὸ Βελούχι, τὴ χώρα τῶν Αἰνιάνων 76
- Τῆς Συντάξεως. Ἕπειρωτικὴ Πνευματικὴ Ζωὴ καὶ Κίνηση 80

ΠΡΟΣΚΛΗΣΙΣ

Ἡ «Ἕπειρωτικὴ Ἕταιρεία» ὀργανώνει τὴν 3ην Ἀπριλίου 1985, ἡμέραν Τετάρτην καὶ ὥραν 7.30' μ. μ. εἰς τὴν μεγάλην αἴθουσαν τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἕταιρείας, Ἐλευθ. Βενιζέλου 22 — Ὀμήρου, τὴν πέμπτην κατὰ σειρὰν πνευματικὴν ἐκδήλωσιν τῆς περιόδου 1984—1985.

Ἡ «Ἕπειρωτικὴ Ἕταιρεία» τιμᾶ τὴν εὐγενικὴν Κυρία τῶν Ἕπειρωτικῶν Γραμμάτων Χρυσάνθη Ζιτσαία καὶ τὸ ἔργον τῆς.

Τὴν ἀνάλυσιν θὰ κάνει ἡ Κυρία Ρούλα Παπαδημητρίου.

Θὰ ἀπαγγεῖλει ὁ ἠθοποιὸς τοῦ Ἐθνικοῦ Θεάτρου κ. Βασίλης Παπανίκας.

Διάρκεια τῆς ὁμιλίας 1 ὥρα καὶ 30'.

Παρακαλοῦμεν ὅπως εὐαρεστηθῆτε νὰ τιμήσετε τὴν Ἕπειρωτικὴν ἐκδήλωσιν μὲ τὴν παρουσίαν σας.

ΕΙΣΟΔΟΣ ΕΛΕΥΘΕΡΑ.

Ὁ Πρόεδρος

ΑΛΕΞ. Χ. ΜΑΜΜΟΠΟΥΛΟΣ

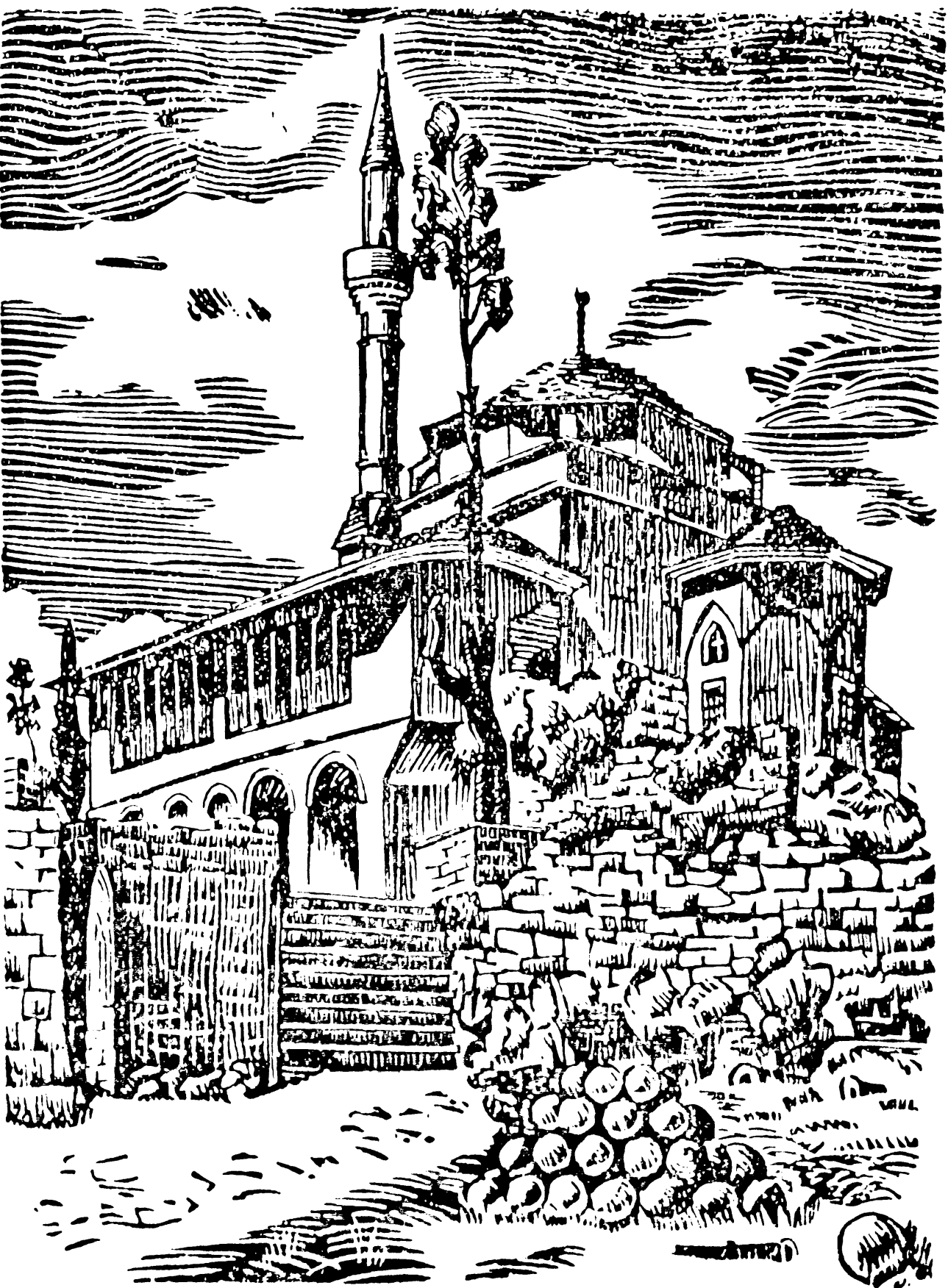
Ὁ Γεν. Γραμματεὺς

ΣΤΑΘ. Δ. ΛΑΜΠΡΙΔΗΣ

Ὁ Κοσμητὼρ

ΕΥΘ. ΝΙΚΟΥ

Ν. ΞΗΜΗΡΙΩΤΗ

ΓΙΑΝΝΙΩΤΙΚΕΣ ΓΟΝΙΕΣ
ΤΟ ΤΖΑΜΙ ΤΟΥ ΑΡΙΣΤΑΝ ΠΑΣΑ

Ρούλα

Παπαδημητρίου

Γεννήθηκε και πέρασε όλη την ζωή της στην Θεσσαλονίκη. Από πολύ νέα έπιδόθηκε στα Γράμματα. Συνεργάστηκε σε έγκριτα Περιοδικά, στον καθημερινό τύπο και στους Ραδιοφωνικούς Σταθμούς 'Αθηνών, Βορείου 'Ελλάδος και 'Ενόπλων Δυνάμεων. Από το 1952 έκδιδει τακτικά το «Περιοδικό 'Ελληνίδων Βορείου 'Ελλάδος».

"Έδωσε πολλές διαλέξεις στην 'Αθήνα, Θεσσαλονίκη, σε άλλες πό-
(ΣΥΝΕΧΕΙΑ στη σελ. 62)

Ό ηθοποιός του 'Εθνικού Θεάτρου κ. Βασίλης Παπανίκας

ΒΑΡΥΣ ΑΧΟΣ ΑΚΟΥΓΕΤΑΙ

1912 - 1913

ΤΗΣ ΧΡΥΣΑΝΘΗΣ ΖΙΤΣΑΙΑΣ

Χειμώνας βαρὺς Ἑπειρωτικός. Στοίβαγμένο, παγωμένο τὸ χιόνι, σαβάνωνε ὄλον τὸν τόπο. Ὁ βοριάς σφύριζε σὰν δαιμονισμένος. Ἀπὸ τίς στέγες καὶ τὰ γυμνὰ δέντρα κρέμονταν τὰ κρύσταλλα, σὰν φανταχτεροὶ πολυέλαιοι. Ἡ νύχτα τυλιγμένη στὰ μαῦρα πυκνὰ πέπλα της, ἀναρριγοῦσε τρομαγμένη. Τὸ ἴδιο κι ἡ ψυχὴ μας, ἀναρριγοῦσε κι ὁ φόβος κρυστάλλωνε μέσα μας.

Νύχτα τοῦ 1912. Ἡ φύση ἔξω, στὴ «δυσχέιμερη» τὴν Ἑπειρὸς μας, πάλευε μὲ τὰ στοιχεῖα, περιμένοντας ὑπομονετικὰ τὴν ὥρα τῆς ἀνοιξης, ν' ἀνθίσει καὶ νὰ θλαστήσει πάλι, ὅπως κάθε χρόνο. Τὸ ἴδιο κι ἡ καρδιά μας ἐφέτος, πάλευε, ἀγωνιοῦσε καὶ πρόσμενε κι αὐτὴ τώρα τὴ δική της τὴν ἀνοιξη. Μιὰ ἀνοιξη ποὺ δὲν ἔμοιαζε μὲ καμμιά ἄλλη, μιὰ θεϊκὴ ἀνοιξη, νὰ λουλουδίσει, γιὰ πρώτη φορά, χαρούμενη κι εὐτυχημένη. Στὸ τζάκι ἔκαιγαν χοντρά κούτσουρα, κι ἡ φλόγα λαμπάδιαζε, σπιθοβολοῦσε, ζέσταινε, καθὼς

κι ἡ ἐλπίδα μέσα μας. Ἡ κρυφὴ ἐκείνη ἐλπίδα ποὺ ἀναβε ἄσβεστη πάντα, γιὰ πεντακόσια χρόνια, σὰν ἓνα μικρὸ ἀσημοκάντηλο, καὶ φώτιζε τὰ σκοτάδια τῆς σκλαβιάς, ἀξαφνα φούντωσε, ἔγινε μέγας πυρσός, ὑψώθηκε κι ἔφτασε ὡς ἐκεῖ ποὺ ἀνατέλλει τοῦ Θεοῦ ἡ χάρις κι ἡ δύναμη.

Χειμώνας καὶ πόλεμος. Ὅλη ἡ οἰκογένεια — ἀπὸ γυναῖκες καὶ παιδιὰ — εἴμαστε μαζεμένοι καὶ διπλομανταλωμένοι ἀπὸ πολὺ νωρίς, στὴ μέσα χειμωνιάτικη κ'ύμαρα. Ἄντρες δὲν ὑπῆρχαν στὸ σπίτι. Εἶχαν θγεῖ μὲ τοὺς ἀντάρτες νὰ κόψουν τοὺς μύλους, καὶ νὰ γκρεμίσουν γεφύρια, γιὰ ν' ἀποκόψουν τὸν Τούρκικο στρατὸ στὰ κάτω χωριά. Ἦταν κι αὐτὸ ἓνας ἀδιάκοπος ἀγώνας, ποὺ θάραινε ξεχωριστά, μέσα στὸ γενικὸ ἀπελευθερωτικὸ πόλεμο.

Τὸ μούγκρισμα τοῦ ἀνέμου ἔρχονταν στ' αὐτιά μας, ἀνακατωμένο μὲ τὴ μακρινὴ βουή τῶν κανονι-

ῶν, ἀπὸ τὸ φοβερὸ Μπιζάνι. Τὴν ἔ-
παιρναν ἐκείνη τῇ βαθειᾷ βουῇ οἱ
ἀνυπόμονες στιγμῆς καὶ τὴν ἔφερ-
ναν κοντὰ μας γιγαντωμένη.

Ζωντανεμένα τότε περνοῦσαν
μπροστὰ ἀπὸ τὰ διψασμένα μάτια
μας, ὄλοι οἱ παλιοὶ θρύλοι, τὰ πα-
ραμύθια, στὸ σκληρὸ πέρασμα τό-
σων αἰῶνων.

«Βαρὺς ἀχὸς ἀκούγεται πολλὰ
ντουφέκια πέφτουν...».

Κρατούσαμε τὴν ἀνάσα μας ν'
ἀφουγκραστοῦμε καὶ νὰ μετρήσου-
με τοὺς ἤχους. Πόσα κανόνια ἔπε-
σαν ἀπόψε πόσα χτές, πόσα προ-
χτές, καὶ πόσα θὰ πρέπει νὰ πέ-
σουν ἀκόμα; Ὁ καιρὸς δὲν τὸ μά-
ζεψε πιά τὸ νῆμα στὸ κουβάρι του;
Πότε θὰ τὸ τελέψει, γιὰ νὰ φέξει
ἡ μεγάλη μέρα ποὺ τὴν περιμένουν
οἱ αἰῶνες;

—Βαστᾶτε παλληκάρια μου Ἑλ-
ληνόπουλα, χειμῶνα κόψε λίγο τῇ
φόρα σου — ψιθύρισε ἡ θάβω μας
καὶ γονάτισε στὸ εἰκονοστάσι.

Ἐκείνη τῇ στιγμῇ χτύπησε ἡ ἐ-
ξώπορτα δυνατὰ. Τὸ σπίτι μας ἦ-
ταν στὴν ἀρχὴ τοῦ χωριοῦ κι ὀλο-
τρόγυρά μας εἶχε ζῶσει τούρκικο
ἀσκέρι. Ἀφοῦ ἔπιασαν τὰ τρία σχο-
λεῖα — δυὸ ἀρρένων κι ἓνα παρθε-
ναγωγεῖο — ἀφοῦ πάτησαν τὶς δυὸ
ἐκκλησιές, γέμισαν τὶς ἀχυροκαλύ-
βες, ἔστησαν κι ἀντίσκηνα στὰ κον-
τινά μας ἀλώνια. Ἀγρίμια κυνηγη-
μένα ἀπ' ὅλες τὶς μεριές. Ὁ Ἑλλη-
νικὸς στρατὸς τοὺς σάρωνε στὰ μέ-
τωπα, οἱ ἀντάρτες τοὺς ρήμαζαν, ὁ
χειμῶνας τοὺς μάχονταν.

Ἡ πόρτα ὄλο καὶ χτυποῦσε πιὸ

πολὺ κι ἐπίμονα. — Νὰ μὴν ἀνοι-
ξοῦμε εἶπε ἡ μάνα μας, δὲν πρέπει,
μπορεῖ νᾶναι καὶ Τοῦρκοι. — Ὁ-
μως ὅσο περνοῦσε ἡ ὥρα, τόσο καὶ
τὰ χτυπήματα γίνονταν πιὸ ἐπίμο-
να, ἀπανωτὰ κι ἀπελπισμένα.

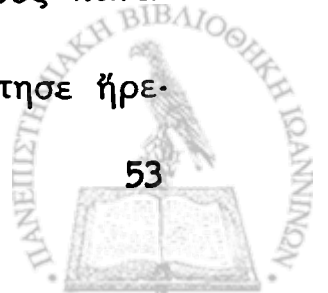
Ἡ πάντα γενναία καὶ καλόκαρδη
θάβω μας, δὲν κρατήθηκε. Τυλίχθη-
κε τὸ χοντρὸ σάλι τῆς, ἀναψε τὸ
φανάρι σοβαρῆ, ἀνήσυχη, καὶ πῆγε
ν' ἀνοίξει. — Δὲ βαστάει ἡ καρδιά
μου, εἶπε ν' ἀφήνω ἄνθρωπο ἔξω ἀ-
πὸ τὴν πόρτα μου μὲ τέτοιο καιρὸ,
κι ἄς εἶναι ἀκόμα κι ὀχτρός. Γιὰ νὰ
χτυπάει ἔτσι τόση ὥρα, κάτι θὰ γυ-
ρεύει ἀπὸ μᾶς.

Σὲ λιγάκι γύρισε μ' ἓνα Τοῦρκο
στρατιώτη. Τὸν ἔβαλε νὰ καθίσει
στὴν κορφή κοντὰ στὴ φωτιά, ἔβγα-
λε ἀπὸ τὸ τσουκάλι ζεστὸ τραχανᾶ
καὶ τοῦ ἔδωσε νὰ φάει. Τοῦ ἔδωσε
μετὰ καὶ μιὰ κοῦπα κρασί.

Ἡ μητέρα ἀποσβολώθηκε μὲ τὰ
παράξενα καμῶματα τῆς γιαγιάς.
Ἔβλεπε καὶ σώπαινε. Ὁ Τοῦρκος
στρατιώτης ἔτρωγε λαίμαργα, ἔκα-
νε τεμενάδες, χαμογελοῦσε σὲ μᾶς
τὰ παιδιά, δάκρυζε, κι ἔλεγε μερι-
κὲς τούρκικες λέξεις, μὰ ποὺ ἐμεῖς
δὲν τὶς καταλαβαίναμε. Ξαφνιαστή-
καμε καὶ μουδιάσαμε ὄλοι.

—Τί μᾶς τὸν κουβάλησες αὐτὸν
ἐδῶ — λέει τέλος ἡ μάνα. — Αὐτὸ
δὰ ἔλειψε νὰ μαζεῦοῦμε καὶ νὰ ταῖ-
ζοῦμε τοὺς καταραμένους. Θὰ μά-
θουν κι ἄλλοι καὶ θὰ θροῦμε τὸ
μπελᾶ μας. Ὁ ἄνθρωπός μας — ἐν-
νοοῦσε τὸν πατέρα — τοὺς πολεμάει
ὄξω κι ἐμεῖς ἐδῶ θὰ τοὺς κανα-
κεύουμε!

—Ὅχι θυγατέρα, ἀπάντησε ἡρε-

μα. ἡ γέροντισσα, κανέναν ἄλλο δὲν θὰ φέρω μέσα. Μονάχα τούτος ἦρθε' κι ἔπρεπε νὰ τὸν πάρω. Μόνο δῶσε μου μιὰ φλοκάτη, ἀναψε τὸ φανάρι καὶ μὴ ρωτᾶς παραπάνω. Εἶναι δική μου δουλειά.

Ἡ μητέρα σέβονταν τὴν πεθερά της, ὅπως ἔκαναν ὅλες οἱ Ἑπειρώτισσες τότε. Ὁ λόγος τους ἦταν νόμος. Τὰ τοίμασε σιωπηλὴ καὶ κατσοφιασμένη.

Τὰ πῆρε ἡ γιαγιά, ἔπιασε καὶ τὸ στρατιώτη ἀπὸ τὸ χέρι κι ἔφυγαν. Ἡ ἐξώπορτα ὅμως, δὲν ἀκούστηκε ν' ἀνοίξει κι οὔτε ἡ σιδερένια ἀμπάρα νὰ πέσει. Ὅταν σὲ λίγο γύρισε προσευχήθηκε κάτω ἀπὸ τὰ εἰκονίσματα κι ἔπεσε στὸ στῶμα της, χωρὶς νὰ δώσει καμμιά ἐξήγηση. Οὔτε κανένας τόλμησε νὰ ρωτήσῃ, τί τὸν ἔκανε καὶ ποῦ τὸν πῆγε, ἐκεῖνον τὸν ἀκάλεστο κι ἀνεπιθύμητο νυχτερινὸ μουσαφίρη.

Οἱ μέρες περνοῦσαν μὲ τὴν ἴδια ἀγωνία κι ἀναμονή. Τὸ χωριὸ μας ἡ Ζίτσα γέμισε στρατό. Ὁ χειμώνας συνέχιζε ὀργισμένος, κι ἐμεῖς μετρούσαμε τὴ θουὴ τῶν κανονιῶν ἀπὸ τὸ Μπιζάνι. Ἀκούγοντας τὰ θράδουα κι ἡ θειὰ μας ἡ Ἄννα, ξακουστή στὰ νιάτα της γιὰ τὸ χορὸ καὶ τὸ τραγούδι, ἔπαιρνε θαρραναστενάζοντας τὸν γνωστὸ σκοπὸ:

«Βαρὺς ἀχὸς ἀκούγεται πολλὰ ντουφέκια πέφτουν.

Μῆνα σὲ γάμο ρίχνονται μῆνα σὲ πανηγύρι...»

Θὰ πέρασε κοντὰ ἕνας μῆνας.

Ἐκεῖνο τὸ περιστατικὸ τὸ ξεχάσαμε σχεδόν. Τὸν Τοῦρκο στρατιώτη δὲν τὸν εἶδαμε ἄλλη φορὰ κι οὔτε ἄλλο ἦρθε. Ἄδικα λοιπὸν ἀνησυχοῦσε ἡ μάνα μας.

Δυὸ τρεῖς φορές — ὅπως σ' ὄλα τὰ σπίτια — ἦρθαν ζαπτιέδες κι ἔκαναν ἔρευνα γιὰ ὄπλα κι ἀντάρτες. Κατέβηκαν στὸ ὑπόγειο, ἀνέβηκαν στὴ σοφίτα, ἀνοιξαν καταπαικτές, ἔψαξαν παντοῦ, δὲ θρῆκαν τίποτε, κι ἔφυγαν θρίζοντας στὴ γλῶσσα τους.

Μονάχα ἡ θάβω μας ἀπὸ κεῖνο τὸ θράδου εἶχε γίνει ἄλλος ἄνθρωπος. Μπαινόβγαινε συλλογισμένη κι ἀμίλητη. Ἄλλαξε καὶ τὴ συνήθειά της. Μεσημέρι, θράδου, ἔπαιρνε ἕνα πιάτο φαγητό, ἕνα κομμάτι τυρί, ψωμί, καὶ πῆγαινε νὰ φάει μόνη της, πίσω στὸ παράσπιτο. Ὅταν ὅμως γύριζε, ἔτρωγε καὶ μαζί μας.

Τὸ παράσπιτο ἦταν ἕνα μακρυνάρι πίσω στὴν αἰλὴ, μὲ τὸ φοῦρνο, τὰ καζάνια γιὰ τὸ τσίπουρο, τὶς σκάφες γιὰ τὴν πλύση. Ἐκεῖ τώρα μάζεψε δεμάτια μὲ ἄχυρα, ξύλα, σανίδια, χράμια καὶ τὸ χώρισε στὰ δυό. Ἐκεῖ καθότανε μὲ τὴ ρόκα της, τὸ περισσότερο τῆς μέρας. Οἱ μεγάλοι θέβαια κάτι μυρίστηκαν, κάτι κρυφοκουβέντιαζαν, κάποια καρδιοχτύπια τοὺς ἔτρωγαν καὶ τοὺς βασάνιζαν. Ἐμεῖς τὰ παιδιά, τί νὰ καταλάβουμε;

Τέλος ὁ καιρὸς πέρασε. Ἦρθε τὸ πλήρωμα τοῦ χρόνου. Ὁ «Βαρὺς

ἄχος» σταμάτησε. Ξημέρωσε ἡ μεγάλη μέρα ἡ ποθητή. Ἦταν ἡ 21η τοῦ Φλεβάρη, τοῦ 1913.

Ἀνοιξαμε τὰ παράθυρα φοβισμένοι. Ἦσυχία παντοῦ γύρω μας κι ἡμεράδα. Βγήκαμε ἀπὸ τὰ σπίτια μουδιασμένοι. Δὲν εἶδαμε τίποτε. Οὔτε ἀντίσκηνα, οὔτε ἀσκέρια.

Ποῦ πῆγαν οἱ Τούρκοι; πότε ἔφυγαν ξαφνικὰ μέσα στὴ νύχτα; Τί ἔγινε μὴρ' χωριανοί;

Σὰν ἀπάντηση στὴν ἀγωνία ὄλων, ἀντήχησε ἡ «καμπάνα τ' Ἀη—Νικόλα. Δυνατὰ, ἄρυθμα, χαρούμενα, τρελλά. Ὅπως τὰ συναισθήματα ποῦ μᾶς πλημμύριζαν, ἐκείνη τὴν ἀκριβή, τὴν ἀνεπανάληπτη στιγμή. Ὑστερα ἀκούστηκε κι ἡ καμπάνα τοῦ Ταξιάρχη, ἀπὸ τὸν πέρα μαχαλά. Νὰ ἦρθε μήπως ἡ χιλιάκριθη ἡ Λευτεριά;...

Πότε πέρασε τόσα βουνά, κάμπους, λαγγάδια, καὶ μᾶς θρῆκε πρῶτῃ, πρῶτῃ, ἐδῶ στὸ βουνίσιο χωριό μας; Νάφερε μήπως τὸ μήνυμα ὁ Ἑπειρωτικὸς ἀέρας, ποῦ ἤξερε πόσο τὸ λαχταροῦσε ὁ τόπος; Νὰ τῶφερε ὁ ἥλιος ποῦ θγῆκε σήμερα σ' ἓναν ξάστερο οὐρανό;

Ὅχι, δὲν ἦταν ὁ ἀέρας κι οὔτε ὁ ἥλιος. Κι αὐτὰ τώρα τᾶκουγαν καὶ χαίρονταν.

Μᾶς τῶφερε, μ' ἀετοῦ φτεροῦγες ἓνας ἀντάρτης, παιδι ἀπὸ τὸ δικό μας χωριό. Ἔτρεξε μέσα στὴ νύχτα νὰ τὸ φέρει πρῶτος, ἀπὸ τὰ Γιάννινα.

«Χαίρετε νενικήκαμε...». Ὅπως ὁ παλιὸς Μαραθωνομάχος στὴν Ἀθήνα.

Ὁ δικός μας ὁ λεβέντης, δὲν κατάφερε νὰ τὸ πεῖ. Ἡ χαρὰ τοῦ ἔδεσε τὴ γλῶσσα. Ἡ φωνὴ δὲν ἔβγαίνε. Σκαρφάλωσε στὸ καμπαναριὸ λαχανιασμένος, ἄρπαξε τὸ σκοινὶ τῆς καμπάνας, κι ἄφησε νὰ τὸ διαλαλήσει ἐκείνη μὲ τοὺς χαρούμενους ἤχους τῆς.

Ἀγκαλιάσματα, φιλήματα, δάκρυα, τραγούδια, χοροί. Ὅλα ἀνακατωμένα. Τέτοιο πανηγύρι δὲ ματάγινε. Μαζί μας, γιόρταζε χαρούμενος, κι ἓνας ξένος κι ἄγνωστος σ' ὄλους. Ἐνας νιὸς ὄμορφος, ψηλόκορμος, μὲ μαῦρα λαμπερὰ μάτια.

Βγῆκε ἀπὸ τὸ σπίτι μας καμαρωτός, ἀντάμα μὲ τὴ γιαγιά μας, ντυμένος τὴν κολλή φορεσιά τοῦ πατέρα, καὶ πῆγαν στὴν ἐκκλησιά ν' ἀνάψουν λαμπάδα, ὅπως τὸ ἔταξαν.

Ἦταν ὁ Τούρκος στρατιώτης ποῦ τὸν εἶχε κρύψει ἡ θάβω μας. Χριστιανὸς κι αὐτὸς ὅπως ἐμεῖς κι Ἕλληνας τὸ ἴδιο. Στρατευμένος ἀπὸ τῆς Μικρασίας τὰ μέρη, τὸν ἔφεραν νὰ πολεμήσει τοὺς δικούς του. Τὸν ἔλεγαν Παῦλο.

—Καλὰ κυραμάννα, τὴ ρωτήσαμε μετὰ, ἀφοῦ δὲν ἤξερε Ἑλληνικά, πῶς κατάλαβες ὅτι ἦταν χριστιανός; — Δὲ χρειάζονται παιδιὰ μου τὰ λόγια, ἀπάντησε, γιὰ νὰ καταλάβεις. Μοῦ ἔδειξε τὸ φυλαχτό τοῦ μὲ τὴν εἰκόνα τῆς Παναγιάς, κι ἔκανε τὸ σταυρό. Ἦθελα τάχα κι ἄλλη μαρτυριά; Τὸν ἔκρυσά κι ἡ Μεγαλόχαρη βοήθησε καὶ τὸν ἔσωσα, δοξασμένο τ' ὄνομά τῆς.

ΧΡΥΣΑΝΘΗ ΖΙΤΣΑΙΑ

Ο ΧΟΡΤΑΡΟΜΠΕΗΣ

ΤΟΥ ΣΤΑΘΗ Δ. ΛΑΜΠΡΙΔΗ

Ὁ καπετὰν Καραγιῶργος μὲ τὴν ἀταρτική ομάδα του εἶχε κάνει τὴν ἀπελευθερωτική προσπάθεια στὸ Ζαγόρι μὲ τὴν ἔναρξη τῆς πολιορκίας τῶν Ἰωαννίνων.

Οἱ Ζαγορίσιοι πίσω ἀπὸ τὸ Μιτσικέλι ἦταν λησμονημένοι ἀπὸ τοὺς Τούρκους καὶ ἔτσι καλοπερνοῦσαν μὲ τὴν ἔναρξη τοῦ Ἑλληνοτουρκικοῦ πολέμου καὶ τὴν ἐπακολουθήσασα πολιορκία τῶν Ἰωαννίνων. Ὅταν πέρασε ὁ Καραγιῶργος καὶ ξεσήκωσε τοὺς Ζαγορίσιους τὰ πράγματα ἄλλαξαν. Οἱ Τούρκοι ἄρχισαν νὰ ἀλωνίζουν τὴν περιοχὴ μας καὶ τότε ἦταν πού ἔκαψαν πολλὰ σπίτια, ἀνάμεσα στὰ ὁποῖα καὶ τὸ σπίτι τῆς ἀδελφῆς μου στὸ Τσεπέλοβο, καὶ τότε ἦταν πού δὲν ἄφησαν τὸν τόπο σὲ χλωρὸ κλαρί. Πολλοὶ ἦταν οἱ δυνάστες καὶ οἱ καταπιεστές. Ὁ πιὸ χειρότερος ἀπ' ὅλους ἦταν ὁ Μπεκίρ - Ἀγᾶς μὲ τὸ τάγμα τῶν Ἀρβανιτάδων του. Ὁ φόβος καὶ ὁ τρόμος εἶχε ἀποβῆ στὰ χωριά μας ὁ Μπεκίρ Ἀγᾶς μὲ τὸ ἀσκέρι του.

Ὅπου περνοῦσαν τὸ ἔρριχναν στὸ πλιάτσικο Ὅλα ἦταν στὴ διάθεσή τους, ὅταν περνοῦσαν. Μάστι-

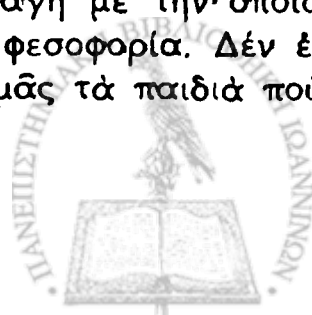
γα ἀληθινὴ εἶχαν γίνει. Ἰδιαίτερα στὰ δικά μας τὰ χωριά.

Ἀκολουθοῦσε καὶ κάποιος ἄλλος πού τὸν συναγωνίζονταν σὲ σκληρότητα καὶ καταπίεση, ἰδιαίτερα στὸ χωριό μου, τὰ Πάνω Σουδενά. Αὐτὸς ἦταν ἕνας τσαούσης, πού ἀνῆκε στὴ δύναμη τοῦ Τουρκικοῦ Στρατοῦ ὑπὸ τὸν Ἀλῆ Ριζᾶ Πασᾶ μὲ ἔδρα τὰ Δολιανά.

Αὐτὸν τὸν εἶχαν βαφτίσει οἱ συγχωριανοί μου σὲ Χορταράμπη, γιατί κάθε ἐβδομάδα ἔρχονταν μὲ τὰ ζῶα του καὶ μάζευε χορτάρια ἀπὸ τὰ Σουδενά γιὰ τὰ μεταγωγικά τοῦ Τουρκικοῦ Στρατοῦ στὰ Δολιανά. Ὁ Μουχτάρης τοῦ χωριοῦ ἤξερε τί τραβοῦσε, ὅταν ἔκανε τὴν ἐμφάνιση ὁ κακὸτροπος Χορταρόμπης.

Δὲν ἔφθανε ὁμως αὐτό, ἡ διάθεση δηλ. τῆς πολύτιμης τροφῆς γιὰ τὰ ζῶα τοῦ χωριοῦ γιὰ τὰ μεταγωγικά τοῦ Τουρκικοῦ Στρατοῦ στὰ Δολιανά. Ἦταν ὁ Χορταρόμπης καὶ φανατικὸς Τουρκαλᾶς. Δεύτερη βελτιωμένη ἔκδοση τοῦ Μπεκίρ Ἀγᾶ.

Ἔβγαλε διαταγὴ μὲ τὴν ὁποία ἐπέβαλε γενικὴ φεσοφορία. Δὲν ἐξαιροῦσε οὔτε ἐμᾶς τὰ παιδιὰ πού

ήμασταν μιὰ στάλα άνθρωποι, και πηγαίναμε στὶς πρῶτες τάξεις τοῦ δημοτικοῦ σχολείου. Διαταγὴ Σουλτανική. Καὶ ὅταν κάποτε θελήσαμε νὰ ἀγνοήσουμε τοῦ Χορταρόμπεη τὴ διαταγὴ δὲ γλυτώσαμε ἀπὸ τὸ ξυλοφόρτωμα.

Ἔτσι λοιπὸν θρέθηκα κι' ἐγὼ νὰ φεσοφορῶ, πού τὸ φέσι μου κόντευε νὰ εἶναι μεγαλύτερο ἀπὸ τὸ μπόϊ μου.

Ἡ φεσοφορία φυσικὰ ἦταν τὴ μέρα πού κουβαλιόνταν ὁ Χορταρόμπεης μὲ τὴν κουστωδία του και τὴν ἄραζε ἀκριβῶς ἀπέναντι ἀπὸ τὸ σπίτι μας. Ὅσο και ἂν ἤμασταν δυσήνιοι και ἀνυπότακτοι, ἐκείνη τὴ μέρα τῆς ἐμφάνισέως τοῦ Χορταρόμπεη, ἂν θυμοῦμαι καλά, κάθε Πέμπτη, ἔβγαινα ἀπὸ τὸ σπίτι μου ἀγνώριστο τουρκάκι, μένεα φυσικὰ πέοντας γιὰ τὴν προσβολὴ πού μᾶς γίνονταν. Ἔτσι κυλοῦσαν οἱ βδομάδες. Ὁ Χορταρόμπεης εἶχε γίνεи γιὰ τὸ χωριὸ ἀγιάτρευτη γάγγραινα. Ὁ Μουχταάρης ἦταν ὁ πιὸ ἀξιολύπητος ἄνθρωπος μὲ τὴν ἔγνοια νὰ οἰκονομήσει κάθε φορὰ τὸ χορτάρι, πού ἀπαιτοῦσε ὁ δυνάστης και συγχρόνως τὸ βάρος νὰ ρίχνη στὸν καθένα ἀκριβοδίκαια.

Πῶς ἀντιδρούσαμε στὴν κατάσταση αὐτὴ μεγάλοι και μικροί; Ἀπὸ νέα γιὰ τὸν πόλεμο εἶχαμε μεσάνυχτα. Σ' ὄλο τὸ διάστημα τοῦ ἀποκλεισμοῦ και τῆς πολιορκίας μιὰ φορὰ ἔφθασε στὸ σπίτι μας μιὰ ἀθηναϊκὴ ἐφημερίδα. Τὸν ἄλλο καιρὸ ἔπρεπε νὰ περνοῦμε μὲ ἐλπιδοφόρα μηνύματα, τὰ ὁποῖα μονάχοι

μας στοιχειοθετούσαμε. Ἄς πᾶμε πρῶτα στοὺς μεγάλους. Κάθε ἀπόγιομα, ἀφοῦ εἶχαν διασκευάσει σ' ἓνα ψήλωμα, ἔξω ἀπὸ τὸ χωριὸ, κατάλληλο και ὑποφερτὸ χῶρο γιὰ νὰ μένουν, ἐκεῖ μαζεῦονταν οἱ πιὸ πολλοί.

Ἐκεῖ συζητοῦσαν, ἐκεῖ σχεδίαζαν, ἐκεῖ ἔφκιαχναν και χαλνοῦσαν. Ἔως ἐκεῖ ἔφθανε ὁ ἀπόηχος ἀπὸ τοῦ Δαγκλῆ τὰ πυροβόλα πού θροντοῦσαν. Φυσικὰ ἔβρισκαν τὸν τρόπο νὰ αἰσιοδοξοῦν ἀπὸ τὴν ποιότητα τοῦ ἤχου πού τοὺς φαίνονταν, ὅσο περνοῦσαν οἱ μέρες, ὅτι ἔβγαινε ἀπὸ τὰ κανόνια πού εἶχαν μετακινηθῆ πλησιέστερα πρὸς τὰ Γιάννινα. Ἔτσι γύριζαν στὰ σπίτια τους ἱκανοποιημένοι μὲ ψυχικὴ εὐφορία και ὁ Χορταρόμπεης μαζί και ὁ Μπεκίρ Ἀγᾶς τοὺς ἔρχονταν λιγώτερο ἐπαχθεῖς. Αὐτὴ ἦταν ἡ δικὴ τους ἀντίδραση, ἀπ' ἐκεῖ ἔπαιρναν δύναμη και θάρρος στὸ πέλαγος τῆς ἀγνοίας πού τοὺς ἔδερνε.

Ἐμεῖς οἱ μικροὶ τί κάναμε; Περιμέναμε ἀπὸ τὴ σοφία τῶν μεγάλων νὰ φωτισθοῦμε ἢ εἶχαμε ἀνεξαρτοποιηθῆ και ἐνεργούσαμε αὐτοθούλως; Ἀλλοίμονό μας νὰ περιμέναμε ἀπὸ τὰ μεγάλα τὰ κεφάλια. Ὅταν θρίσκαμε καιρὸ τὰ ἀπογεύματα, ἀπομακρυνόμασταν πολλὸ ἀπὸ τὸ χωριὸ και πιάναμε ψηλῶματα, ἀπ' ὅπου θὰ μπορούσαμε νὰ πληροφορηθοῦμε καλύτερα γιὰ τὸ Μπιζάνι και τὰ κανόνια πού χτυποῦσαν. Ὁ ἀπόηχος ἔφθανε πιὸ ζωντανός, πιὸ ξεκαθαρισμένος, πιὸ εὐκρινῆς πιὸ ἐλπιδοφόρος, πού στὴν παιδικὴ φαντασία μας γίνονταν κά-

θε μέρα ἀδελφωμένος με τή λευτεριά.

“Όταν γυρίζαμε στα σπίτια μας για να κουρνιάσουμε, πετούσαμε κυριολεκτικά από τη χαρά μας.

— «“Άκου - άκου πώς θουίζουν του Δαγκλή τα πυροβόλα», που το είχαμε φέρει τόσο κοντά μας.

Και σαν φτάναμε στα σπίτια μας έρχονταν ή μεγάλη ώρα για να έκδικηθούμε το Χορταρόμπεη.

Το φέσι το δικό μου ή μάλλον ό,τι είχε μείνει απ’ αυτό, ήταν άποτεθειμένο στα άμπάρια του σπιτιού.

“Επαιρνα το ψαλίδι και άρχιζα την πολλοστή έγχειρητική παρέμβαση. Από τα κράσπεδα του φεσιού που σκέπαζαν και τα αυτιά μου κάποτε, όταν ο Χορταρόμπεης έβγαλε το φετρά του, άρχισε να το περιποιούμαι. Έκείνος ό άπόηχος από τα τοπία του Δαγκλή ήταν θαυματουργός. “Ενα μήνυμα άκόμα. “Η λευτεριά έρχεται. Και το ψαλίδι έκανε τη δουλειά του στο φέσι μου. Μιά λουρίδα άκόμα ψαλιδισμένη το ξαλάφρωνε.

“Ετσι γίνονταν όταν άνεβαίναμε στα ψηλώματα, όταν ό κρότος από τα κανόνια δυνάμωνε και ή λευτεριά λίγο - λίγο μας χάϊδευε από μακριά.

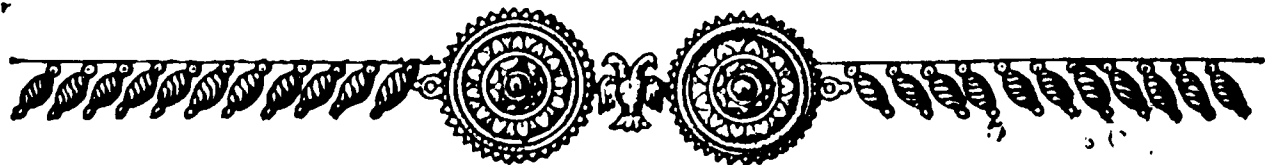
Πόσες λουρίδες είχα κατεβάσει

άπό το φέσι μου. Που να θυμηθώ. Στα τελευταία το φέσι μου είχε συρρικνωθή στη μαύρη φούντα και σε λίγο κόκκινο μόλις όρατό.

“Ετσι γίνονταν και με το Χορταρόμπεη που άραίωναν οι έπισκέψεις του σαν περνούσαν οι μήνες και ζύγωνε ή μεγάλη μέρα. “Ο αντατοφόρος με φλάμπουρο τη λευτεριά πρωί - πρωί στις 21 Φεβρουαρίου 1913 έκανε την εμφάνισή του στα Πάνω Σουδενά. Πρώτος είχα την ευτυχία να τον συναπαντήσω έξω από το χωριό. Δέν ξεχάσα το ύπόλειμμα από το φέσι μου. Συνηθίζαμε, γιατί είχε φθάσει και σε μας, το « ξ ν α, δ ύ ο τ ρ ί α, τ ό ν Έ σ ά τ Π α σ ᾶ σ τ ή χ ρ ε ί α ».

“Εκείνη τη μέρα στη χ ρ ε ί α πρώτος πελάτης της ήταν ό,τι είχε μείνει από το φέσι μου.

“Η μάνα μου, ή σχωρεμένη Ρηνούλα, όταν είχε πάει το φθινόπωρο στα Γιάννινα για διάφορα ψώνια του σπιτιού δέν παρέλειψε να περάση και από το Μπόν - Μαρσέ του Τσονίδη για να μου πάρει ένα καπέλλο ναυτικό με θαποράκια στο γεϊσο. Καμαρωτός και στολισμένος και με το καπέλλο μου θγήκα να γιορτάσω τη λευτεριά με τις εκατοντάδες, τους συγχωριανούς μου.

ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΠΑΤΡΙΔΑ ΜΟΥ

Η ΠΕΙΡΟΝ

ΕΠΙ ΤΗ ΕΛΕΥΘΕΡΩΣΕΙ ΤΗΣ

Ζήτω τὰ Γιάννινα

I

Στὸ μαῦρο δένδρο τῆς Σιλαβιάς, πιστάγκωνα δεμένη,
ζοῦσες γλυκεῖα Πατρίδα μου χιλιοδασανισμένη,
χρόνια πολλὰ σ' ἀνέδερνε βροχή, φωτιά, κ' ἀντάρα,
τοῦ φοβεροῦ κατακτητοῦ ἢ λύσσα κ' ἢ τρομάρα,
ποῦ ἄφηγε διαβαίνοντας θρήνο παντοῦ καὶ γέλα
φλόγες, καπνό, ἔρειπια, φρίκη κ' ἀνατριχίλα...
Εἶδες τὰ μαῦρα σου παιδιά, σὲ χρόνια περασμένα,
σὰν τὰ πουλιὰ ποῦ κυνηγᾷ ἡ μαύρη καπαιγίδα,
γιὰ νὰ σωθοῦν ἀπ' τὴν φωτιά χωρὶς καμμίαν ἐλπίδα,
κ' ἂν κάποτε γυρίζανε στὸν ἥσυχιο σου νάρθουνε,
στὴν μητρικὴ σου ἀγκαλιὰ τὸν πόνο τους νὰ ποῦνε,
λίγη χαρὰ νὰ πάρουνε κρυφὰ ἀπ' τὴν καρδιά σου,
καὶ νὰ ρουφήξουν γιὰ ὄροσιὰ τὰ μαῦρα δάκρυά σου,
στὰ ξένα πάλι φεύγαγε, γιατί ὁ τύραννός σου
ἐθέριζε μὲ τὸ σπαθὶ μέρα καὶ νύχτα ἐμπρὸς σου!

II

Εἶδες τὴν Πάργα νὰ σφαγῆ ἐμπρὸς σου ἀπελπισμένη!
τὴν ξακουστὴν Παραμυθιά στὸ αἷμα βουτηγμένη!
τὸ Κοῦγκι σου νὰ τιναχθῆ ἐπάνω φλογισμένο,
τὸν Σαμουήλ μὲ τὰ κλειδιά ἀκόμη ἀρματωμένο,
ν' ἀνοίγη τὸ στερέωμα καὶ τὴν ἀθανασία,
γιὰ νὰ τελειωσῇ τὴν μισὴ π' ἄφητε Λειτουργία...
Ἐνα νὰ γίνῃ μακελλεῖο τὸ ἔρμο τὸ Γαρδίκι
κ' ἐπάνω εἰς τὰ σκέλεθρα ν' ἀπλώνεται ἡ φρίκη,
γιατί κανεὶς δὲν ἔμεινε τὰ πτώματα νὰ θάψῃ,
οὔτε στὸ χῶμα, ποῦ ἔπεσαν, ἓνα κερὶ ν' ἀνάψῃ!...
Εἰς τοῦ Ζαλόγγου τὴν βοή καὶ τὴν ἰσχυρίσια μάχη,

ποῦ μὲ τὰ δόλια πέφτανε καὶ θεριεμένοι βράχοι,
 εἶδες τοῦ Χάρου τὴν χορὸ γυναῖκες νὰ χορεύουν
 καὶ τὸν χορὸ γυρίζοντας τὸν ὄχτο νὰ γυρεύουν,
 ἀπ' τὴν γκρεμὸ νὰ πέφτουνε, νὰ γίνωνται κομμάτια
 παρὰ τὸν ἄσπονδο ἐχθρὸ νὰ 'δοῦνε μὲ τὰ μάτια...
 Τ' ἀνδρειωμένο Σοῦλι σου στὰ νέφη ψηλωμένο,
 μὲ τ' ἄγρια λιοντάρια του γερὰ ταμπουρωμένο,
 χίλιαις φοραῖς ποῦ τσάκισε τ' Ἀλῆ-πασσά τ' ἀσκέρι
 καὶ στήν καρδιά του ἔμεινε σάν πύρινο μαχαίρι,
 ποιὸς τό 'λεγε, πῶς θά 'πεφτε μιὰ μέρα νικημένο
 καὶ νὰ τὸ 'δῆς στὰ πόδια σου αἵματοκυλισμένο!
 Εἶδες τὰ μαῦρα Γιάννινα ἢ φλόγαις νὰ τὰ φρύξουν
 καὶ μέσ' τῆς λίμνης τὰ νερά τὸν κάζμο σου νὰ πνίξουν,
 πέτρα σὲ πέτρα ἀναίματη καιμιὰ σου νὰ μὴ μείνη,
 κι' ὅμως βαστοῦσες, μίνα μου, γιὰ τί μέσ' τὴν καρδιά σου
 φώλιαζε ἢ πίστις στὸ Θεὸ γιὰ τὴν ἐλευθεριά σου.

III

Πέρασαν χρόνια δύσμοιρα, πανώρια μου Πατρίδα,
 ἢ γῆ σου στείρα ἔγινε, χωρὶς χαρὰ κ' ἐλπίδα,
 μιὰ νύχτα ἀτελείωτη 'σκέπαζε τὴν ζωὴ σου,
 οἱ αἰμοβόροι ὑράννοι ἔσφιγγαν τὴν ψυχὴ σου
 μὲ σιδερένια δάκτυλα πυροκοκκινισμένα...
 μὰ δὲν 'προφθάσαν τ' ἄγρια σκυλιά τὰ λυσσασμένα,
 γιὰτί 'ξυπνήσανε μὲ μιᾶς καὶ πάλι τὰ παιδιὰ σου,
 ἀγιασμένα λάδαρα σηκῶσαν τὰ χωριά σου,
 κι' ἄνοιξαν πῆλεμο σκληρό, στὸ Σοῦλι, στήν Χειμάρρα,
 ὁ Σαπουν-ζάκης κεραυνούς σκορπᾶ, φωτιά κι' ἀντάρρα
 κι' ὁ Σπυρομήλιος θάνατο. Τῆς Κρήτης τὰ ξεφτέρια,
 τοῦ Γαριβάλδη ἢ φάλαγγες μὲ ἀρχηγὸ τὸ Ρώμα
 ψηλά στὸν Δρῆσκο πολεμοῦν καὶ πληγγωμέν' ἀκόμα,
 καὶ μέσα σ' ὄλους Γίγαντας, στρατάρχης τιμημένος,
 ὁ ἐνδοξὸς Διάδοχος καλπάζει φτερωμένος,
 μὲ τὸν ἀήττητο Στρατὸ ζώνει τὰ Γιάννινα σου,
 νὰ ἐλευθερώσῃ ἀπ' τὴν σκλαβιά τὰ μαῦρα τὰ παιδιὰ σου.
 Καὶ εἶτε βρέχ' ὁ οὐρανὸς κι' ἢ θύελλα χιονίζει,
 εἶτε στενάζει ἢ νοτιά καὶ ὁ βορρῆς μουγκρίζει,
 εἶτε ποτάμια τρέχουνε κι' ἀπὸ βουνὰ καὶ βράχους
 οἱ καταρράχτες πέφτουνε μ' ἀφροὺς πολυτάρχους,

τὸ νικηφόρο Στράτευμα ἀπ' τὴν Ἀετορράχη,
 ἀπ' τὰ Πεστὰ, ἀπὸ παντοῦ ὄρμα, γιὰ νέα μάχη,
 σὰν ποταμὸς ὀρηκτικός, π' ὄλα τὰ συνεπαίρει
 καὶ μὲ βοή στὴν ἄβυσσο τῆς θάλασσας τὰ φέρνει.
 Μέρα καὶ νύχτα πολεμᾶ, χωρὶς νὰ σταματήσῃ,
 χωρὶς τὰ μάτια του ποτὲ οὔτε στιγμή νὰ κλείσῃ,
 πέφτουν κανόνια σὰν βροχή, καίεται τὸ Μπιζάνι,
 ποῦ κάθε μαύρη του κορφὴ ψηλά στὰ νέφη φθάνει,
 σείεται ἡ γῆ ἀπὸ βροντές, ἡ λαγκαδιᾶς βογγοῦνε,
 ἡ φοβερὴς ὀδίδης τῶν φλόγες παντοῦ σκορποῦνε,
 θρύφαλλα μύρια γίνονται τὰ χαρακώματά του,
 ἐρείπια τ' ἀπόρθητα ὡς χθὲς ὑψώματά του,
 τάφους ἀνοίγουν τοῦ στρατοῦ τὰ φλογερά μιθράλια,
 γεμίζουν τὰ προχώματα ἀπὸ ἐχθρῶν κεφάλια,
 χιλιάδες πέφτουνε νεκροί, χιλιάδες πληγωμένοι,
 χιλιάδες παριδίδονται, δειλοί, ἔξαρματωμένοι
 στὸν ἔνδοξο Διάδοχο, ποῦ τρέχει καθαλλάρης
 εἰς τοῦ πολέμου τὴν φωτιά, σὰν φλογισμένος Ἄρης,
 καὶ μπαίνει μεσ' τὰ Γιάννινα μαζὶ μὲ τὸν Στρατό του,
 ποῦ νικηφόρος πολεμᾶ παντοῦ εἰς τὸ πλευρό του,
 ἀστράφτει τὸ στερέωμα, ἀνθίζουνε οἱ κάμποι,
 σκιρτᾷ ἡ γῆ ἀπὸ χαρὰ, ἡ λίμνη ἀγαλάμπει,
 κ' ἐκεῖ ποῦ ἔστεκε ψηλά, μὲ ἀνοικτὸ τὸ στόμα,
 τ' ἄτιμο μισοφέγγαρο σιωπάζετα: στὸ χῶμα
 κι' ἀναστηλώνετ' ὁ Σταυρός, σὰν ἥλιος νὰ σκορπίσῃ
 λάμπες ἀγάπης καὶ χαρᾶς σ' Ἀνατολὴ καὶ Δύσι.

IV

Καὶ τώρα... Ἀνάστασις παντοῦ, βοή, φωνές, τραγούδια,
 ζητωκραυγές, ἀλλαλαγμοί, λάμπες, δροσιές, λουλούδια,
 σὲ κάθε πόλι καὶ χωριὸ καὶ σπιτί: ποῦ καπνίζει
 σημαῖες γαλανόλευκες ἢ αὔρα κυματίζει,
 σὲ κάθε ράχη καὶ βουνὸ καὶ ρεμματιά καὶ λόφο,
 ποῦ ἡ σκλαβιά ἐξάπλωνε τὸ πνιγερὸ της ζόφο,
 τώρα γλυκοχαράματα καὶ φωτεινὴ ἡμέρα,
 πουλάνια χρυσοπτέρωτα πετοῦν εἰς τὸν αἰθέρα,
 τὰ χελιδόνια τῆς χαρᾶς, ποῦ ἔλειπαν τόσα χρόνια
 γυρίζουν καὶ σοῦ φέρνουνε μυρτιάς καὶ δάφνης κλώνια,
 τοὺς ἥρωες ποῦ ἔπεσαν νὰ στεφανώσ' ἡ Δόξα
 μὲ τοῦ πολέμου λάφυρα νὰ δέσῃ χίλια τόξα,

ἡ Νίκη τρόπαια ψηλά στὰ Γιάννινα νὰ στήσῃ
κι' ἀνδρειωμένα μέτωπα ἢ δάφνη νὰ στολίσῃ.

Ἐν Ἐριμουπόλει Σύρου 20 Φεβρουαρίου 1913.

ΦΙΛΙΠΠΟΣ ΑΔΑΜ

Ἡπειρώτης

Μετ' ἀποτίμωσιν Κυρία
Καθ' Ἐπιφανίαν Μ. Μαυρογορδάτου
ἐπιπέμους ἐπιμύσειν. ὁφεισμένη
καὶ ἠπειρωτικῆς γαρεῖς.
Σύρις τῆς 27 Ιουλίου 1914
Φίλιππος Ἀδάμ

Ρούλα Παπαδημητρίου

(ΣΥΝΕΧΕΙΑ ἀπὸ τὴ σελ. 51)

λεις, καθὼς καὶ στὰ Γιάννινα καὶ πέρασιν στὴν Ζίτσα Ἡπείρου. Ἐπίσης ἔδωσε διαλέξεις στὸ ἐξωτερικό, καλεσμένη ἀπὸ Γυναικεῖα Σωματεῖα, σὲ Ἀγγλικὴ γλῶσσα.

Ἐξέδωσε τὰ ἔργα: «Ἀγγλικὸ Θέατρο», δοκίμιον, «Στὴν Ἐποποιῖα τοῦ '30», «Ἀγῶνας γιὰ τὴ Λευτεριά», «Στὴ Δοξασμένη τῆς Μακεδονίας "Ωρα», «Μάρτυρες τῆς Λευτεριᾶς», μυθιστορήματα, τὶς Συλλογὰς Διηγημάτων «Σπουδὴ», «Μὲ σύντροφον μοναδικὸν τὸν πόνον», τὰ Θεατρικὰ «Πρωτοχρονιά τοῦ 2.000 μ. Χ.», «Ἀδελφωμένοι στὴ Δόξα» καὶ ἄλλα.

Εἶναι ἰδρυτικὸ μέλος τῆς Ἑταιρείας Λογοτεχνῶν Θεσσαλονίκης, καὶ διετέλεσε μέλος τοῦ Δ. Συμβουλίου τοῦ Κρατικοῦ Θεάτρου Βορείου Ἑλλάδος. Διετέλεσε ἐπίσης μέλος καὶ Πρόεδρος πολλῶν Γυναικείων Σωματείων καὶ ἀπὸ τὴν ἴδρυσή της μέλος τοῦ Δ. Συμβουλίου καὶ Γεν. Γραμματεὺς τῆς Ἑταιρείας Προστασίας Ἀηλίκων.

Τὸ λογοτεχνικὸν τῆς ἔργο βράβευσε ἡ Ἑταιρεία Μακεδονικῶν Σπουδῶν καὶ ὁ Δῆμος Θεσσαλονίκης. Γιὰ τὴν ὅλη ἔθνη καὶ κοινωνικὴ τῆς προσφορὰ, τιμήθη μετὰ τὸ Μετάλλιον Ἐξαιρέτων Πράξεων, τὸ Μετάλλιον Ἐθνικοῦ Ἀγῶνος, τὸ Μετάλλιον τοῦ Ρόταρυ Θεσσαλονίκης καὶ τὰ διακριτικὰ τοῦ Συλλόγου Μακεδονομάχων «Παῦλος Μελάς».

ΟΤΑΝ ΕΠΕΣΑΝ ΤΑ ΓΙΑΝΝΙΝΑ

ΤΟΥ ΔΗΜΗΤΡΗ ΚΟΡΑΚΗ

Ἰωάννινα 18.2.1985

Ἀγαπητὲ κ. Μαρμρόπουλε.

Σὰς στέλνω ἓνα σημείωμα γιὰ τὴν ἀπελευθέρωση τῶν Γιαννίνων, ὅπως περίπου μοῦ τὰ διηγήθηκα ἡ μητέρα μου.

Ἄν τὸ βρίσκετε καλὸ καὶ θέλετε νὰ τὸ δημοσιεύσετε στὸ Δελτίο τῆς Ἑταιρείας μπορείτε νὰ τὸ κάνετε.

Μὲ πολλὴ ἐκτίμηση
ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΚΟΡΑΚΗΣ

ΟΤΑΝ ΕΠΕΣΑΝ ΤΑ ΓΙΑΝΝΙΝΑ

Μπαίνοντας στὸ μῆνα Φλεβάρη καὶ πλησιάζοντας ἡ μέρα τῆς ἐπετείου τῆς ἀπελευθερώσεως τῶν Γιαννίνων ἀπὸ τὸν τουρκικὸ ζυγὸ (21 Φεβρουαρίου) πολλὰ καὶ ποικίλα συναισθήματα πλημμυρίζουν τὴν καρδιά μου γιὰ τὴ μέρα αὐτή.

Ἐκεῖνες ποὺ ἔπαιξαν καθοριστικὸ ρόλο στὴ συναισθηματικότητά μου γιὰ τὴ μέρα αὐτὴ ἦταν καὶ εἶναι οἱ ἀφηγήσεις τῆς κυρα - μάνας (γιαγιάς), τοῦ πατέρα καὶ τῆς μάνας μου, ποὺ ἔζησαν τὰ γεγονότα ἐκεῖνα σὲ διαφορετικὲς ἡλικίες.

Αὐτοὶ λοιπὸν μᾶς τὰ διηγόταν ἀπὸ τὸ δικό τους πρῖσμα ὁ καθένας μὲ τὸ πάθος ὅμως καὶ τὴ συγκίνη-

ση ποὺ συνεπαίρνει τοὺς ἀνθρώπους ἐκείνους ποὺ ἔζησαν καὶ θυμούνται τὴ μέρα τῆς λευτεριάς αὐτῶν καὶ τῆς ἰδιαίτερης πατρίδας τους.

Ἄπὸ τὶς παιδικὲς τῆς ἀναμνήσεις ἡ μάνα μου μοῦ θυμίζει καὶ πάλι τοῦτες τὶς μέρες τὸ τί ἔγινε στὰ Γιάννινα πρὸ 72 χρόνια τὴν παραπάνω μέρα καὶ λέγει:

«Ὅταν ἔπεσαν τὰ Γιάννινα πρέπει νὰ ἦμουν 13 μὲ 14 χρονῶν. Ἐμεινα τότε στὰ Λακκώματα, τὴν περιοχὴ τῶν Γιαννίνων ποὺ βρίσκεται πίσω ἀπὸ τὸ τούρκικο κτίριο, διατηρητέο σήμερα, ὅπου στεγάζονται τὰ γραφεῖα τῆς Στρατολογίας καὶ πίσω ἀπὸ τὸ χῶρο τοῦ πρώην Δημοτικοῦ Νοσοκομείου Κουραμπᾶ.

Κατοικοῦσαμε ἐγὼ, ἡ μάνα μου καὶ ὁ ἀνύπαντρος ἀδελφός μου στὸ σπίτι τῆς παντρεμένης ἀδελφῆς μου.

Λίγες μέρες προτοῦ ἀπελευθερωθῶν τὰ Γιάννινα εἶχε γίνει σὲ ὄλους μας ἀντιληπτὸ ὅτι ἔρχεται γρήγορα ἡ μέρα τῆς λευτεριάς ἀπ' ὅτι μαθαίναμε γιὰ τὸν πόλεμο καὶ ἰδιαιτέρα γιὰ τὴν πολιορκία τοῦ Μπιζανιοῦ.

Ἐμεῖς οἱ Ἕλληνες τῆς πόλης μας ζούσαμε μὲ τὴν προσμονὴ καὶ τὴν κρυφὴ ἐλπίδα ὅτι σύντομα θὰ τελειώσουν τὰ θάνατα τῆς σκλαβιάς.

Οἱ Τοῦρκοι ὅμως βρίσκονταν σὲ συνεχῆ ἀναταραχὴ βλέποντας ὅτι χάνουν τελικὰ τὸν πόλεμο καὶ πολλοὶ κακοὶ Τουρκογιαννιώτες ἔφευγαν βιαστικὰ γιὰ τὴν Τουρκία.

Ἡ ἀνέχεια καὶ ἡ πείνα αὐτὴ τὴν περίοδο εἶχαν πέσει στὴν πόλη μας καὶ θυμᾶμαι ὅτι ἐπειδὴ δὲν εἶχαμε ψωμί οἱ δικοί μου εἶχαν βρεῖ ἄλλη λύση.

Ἐκτὸς ἀπὸ τὰ λάχανα ποὺ ἦταν μπόλικα καὶ τὰ μαγειρεύανε μὲ διαφορετικούς τρόπους, γιὰ τὴν ὑπὴρξε λάδι, ὁ γαμπρός μου ἔφερνε πολλὰ μπιρμπιλιά (ρεβίθια) ξεφλουδισμένα καὶ εἰδικὰ ψημένα), ποὺ τὰ κοπανίζανε στὸ μεγάλο πέτρινο γουδί τοῦ σπιτιοῦ, τὰ κοσκινίζανε μὲ τὴ σίτα καὶ τὸ ἀλεύρι αὐτὸ τὸ ρίχνανε μέσα στὰ χτυπημένα αὐγά, ποὺ ὑπῆρχαν ἀφθονά κι' αὐτὸ τὸ μείγμα τὸ τηγανίζανε. Τὸ ἀποτέλεσμα ἦταν καταπληκτικό, τὸ τηγάνι γέμιζε μ' ἓνα ροδοκίτρινο φαγητὸ ποὺ ἓνα του κομμάτι ἦταν ἀρκετὸ νὰ μᾶς χορτάσει.

Ἐκεῖνοι ὅμως ποὺ εἶχαν πληγῆ περισσότερο ἀπὸ τὴν οἰκονομικὴ ἀνέχεια ἦταν οἱ φτωχοὶ Τοῦρκοι καὶ ἰδιαίτερα οἱ ξένοι Τοῦρκοι ποὺ εἶχαν βρεθεῖ στὰ Γιάννινα καὶ οἱ ἀπλοὶ στρατιῶτες.

Μερικοὶ ἀπὸ τοὺς τελευταίους ἀναγκάζονταν ἀπὸ τὴν πείνα νὰ χτυποῦν τὶς πόρτες τῶν Ἑλλήνων Γιαννιωτῶν καὶ νὰ ζητᾶνε λίγο ψωμί. Ἀλοῖμονό τους ἀν' τοὺς ἔβλεπε κα-

νένας τῆς τούρκικης ἀστυνομίας τοὺς ἔσπαγαν στὸ ξύλο.

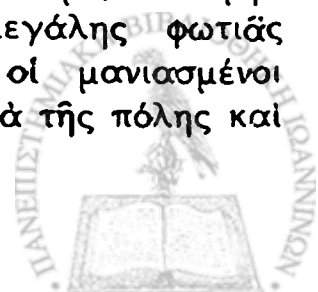
Τὴν ὅλη κατάσταση ἐπεδεινῶσε καὶ τὸ φοβερὸ κρύο ποὺ ἔκανε μὲ ἀποτέλεσμα πολλοὶ Τοῦρκοι νὰ πεθαίνουν ἀπὸ τὶς ἀρρώστιες, τὸ κρύο καὶ τὴν πείνα καὶ θυμᾶμαι ὅτι ὁ πίσω χώρος τοῦ τούρκικου Νοσοκομείου «Χαμιδιέ», ποὺ μετὰ τὴν ἀπελευθέρωση ἔγινε Δημοτικὸ Νοσοκομεῖο, ἦταν γεμᾶτος ἀπὸ νεκροὺς καὶ κάθε μέρα τοὺς μεταφέρανε μὲ νταλίκες στὴ θέση Μιζάρια τῆς περιοχῆς Κιάφας, ὅπου τοὺς θάβανε σὲ ὁμαδικοὺς τάφους.

Ἀποβραδὺς τῆς πολυπόθητης μέρας εἶχανε φέρεῖ στὸ σπίτι μας τὴ μαμὴ τῆς περιοχῆς, γιὰ τὴν ἀδελφή μου παρουσίαζε συμπτώματα γέυνας.

Ἦμασταν ὅλοι συγκεντρωμένοι στὸ σπίτι μὲ τὴν μαμὴ, γιὰ τὸ ἔκτος τοῦ ὅτι ἔκανε τσουχτερὸ κρύο καὶ τὸ χιόνι ποὺ εἶχε ρίξει ἦταν παγωμένο, ἀπαγορεύονταν ἡ κυκλοφορία τῆς νύχτας, λόγω τῶν γεγονότων.

Κι' ἐνῶ ἀκόμα τὰ Γιάννινα τᾶσκι-αζε ἡ φοβέρα καὶ τὰ πλάκωνε ἡ σκλαβιά συζητοῦσαν ὅλοι γιὰ τὶς μάχες στὸ Μπιζάνι, γιὰ τὸ ξεψύχισμα τοῦ θεριοῦ ποὺ κρατοῦσε ἀκόμα σκλαβωμένη τὴν πόλη μας καὶ τὸ πῶς θ' ἀντιμετωπίσουν τὸν κίνδυνο τῆς ἀδελφῆς μου ποὺ θὰ γένναγε μεσ' τὴ νύχτα.

Θυμᾶμαι ὅτι ἡ ζοφερὴ ἐκείνη νύχτα, προτοῦ κοιμηθοῦμε, ἔλαμψε ἀπὸ τὶς φλόγες μεγάλης φωτιάς ποὺ εἶχαν ἀνάψει οἱ μανιασμένοι Τοῦρκοι στὴν ἀγορὰ τῆς πόλης καὶ

μάλιστα στήν περιοχή τῶν καταστημάτων Σεπετά.

“Ολοι βγήκαμε ἔξω κι’ ἀντικρύσαμε τὸ φοβερὸ κείνο θέαμα τῆς καταστροφῆς μὲ φωτιά τοῦ κέντρου τῆς πόλης ἐνῶ ἀκούγονταν φωνές ἀνθρώπων καὶ γαυγίσματα σκυλιῶν.

Ριγώντας δὲν ξέρω ἂν ἦταν ἀπ’ τὸ κρῦο ἢ ἀπὸ τὰ γεγονότα πῆγα στὸ γιατάκι μου νὰ κοιμηθῶ μ’ ἓνα κατακάθι πίκρας στήν παιδική μου καρδιά γιὰ ὅσα συνέβαιναν ἐκεῖνο τὸ βράδι στὸ σπιτικό μας καὶ στήν πόλη μας.

Ξυπώντας τὸ πρωῖ, ὕστερα ἀπ’ ἓναν ταραγμένο ὕπνο, ἔμαθα ὅτι ἡ ἀδελφή μου γέννησε δίδυμα, ἀπὸ τὰ ὁποῖα μέχρι τὸ πρωῖ πέθανε τὸ ἀγόρι καὶ μέχρι τὸ μεσημέρι πέθανε καὶ τὸ κορίτσι ἀφοῦ πρόλαβαν νὰ τὸ βαφτίσουν στὸν ἄερα καὶ ν’ ἀφήσει τὴν πνοή του σὰν Ἐλευθερία.

Ὁ γαμπρός μου συνοδεύοντας τις πρωῖνές ὧρες τῆς 21 Φεβρουαρίου τὴ μαμὴ στὸ σπίτι της εἶδε στὸ τούρκικο κτίριο τῆς Στρατολογίας ἄσπρες σημαίες, πού κυμάτιζαν ἀπὸ τὸν παγωμένο ἄερα τοῦ γιαννιώτικου πρωῖνου καὶ ἀμέσως κατάλαβε ὅτι οἱ Τούρκοι παραδόθηκαν.

Γύρισε στὸ σπίτι μας εἶπε τὸ χαρμόσυνο μαντάτο κι’ ἀφοῦ πέταξε τὸ κόκκινο φέσι ἔφυγε γιὰ τὴν πλατεία τῆς πόλης νὰ μάθει τὰ καθέκαστα καὶ γύρισε στὸ σπίτι μὲ κάπelo.

Στὸ μεταξὺ ὅλος ὁ κόσμος ξεσηκώθηκε καὶ μάθαμε ὅτι ὁ Ἑσὰτ Πασσιὰς εἶχε παραδώσει τὰ κλει-

διά τῆς πόλης στὸ Διάδοχο Κωνσταντῖνο κι’ αὐτὸς μὲ ὄλο τὸν Ἑλληνικὸ Στρατὸ πού μάχονταν ἔξω ἀπ’ τὰ Γιάννινα θάμπαινε νικητῆς σ’ αὐτά.

Παντοῦ ἀκούγονταν φωνές, γέλια καὶ τραγούδια κι’ ἀπ’ ὄλους τοὺς μαχαλάδες ἄρχισαν νὰ συγκεντρώνονται στοὺς δρόμους ἀπ’ ὅπου θὰ περνοῦσαν οἱ ἠρωϊκοὶ μαχητῆς πολλοὶ Γιαννιώτες φερώοντας τὰ καλά τους ρούχα κοὶ οἱ ἄντρες, χωρὶς πλέον τὸ φέσι τῆς ὑποτέλει-σας, ξεσκούφωτοι καὶ πολλοὶ μὲ κασκέτα, πού εἶχαν ἀγοράσει ἐκεῖνη τὴν ἄγια μέρα ἀπὸ τὰ μαγαζιά.

Μέσα ἀπ’ αὐτὴ τὴ χαρὰ δὲν ἔλειψα κι’ ἐγώ. Μὲ τὴν ἄδεια τῶν δικῶν μου πῆγα σ’ ἓνα γνωστὸ μας σπίτι στήν πλατεία πού ἦταν κοντὰ στὸ παλιὸ Τούρκικο Διοικητήριο καὶ στὴ θέση τοῦ ὁποίου σήμερα εἶναι τὸ Δημαρχεῖο καὶ ἡ Ζωσιμαία Βιβλιοθήκη.

Ξεκίνησα ἀπὸ τὸ σπίτι μας στὰ Λακκώματα, προχώρησα πρὸς τὸ κτίριο τῆς Στρατολογίας ἀποφεύγοντας τὸ θλιβερὸ θέαμα τοῦ πίσω χώρου τοῦ Νοσοκομείου, πού ἦταν γεμάτος νεκρὰ ξεπαγιασμένα κορμιὰ καὶ βγῆκα στὸν κεντρικὸ δρόμο τοῦ Κουραμπᾶ.

Κατηφορίζοντας τὸ δρόμο αὐτὸ πρὸς τὴν κεντρικὴ πλατεία τῆς πόλης μαζί μὲ ἄλλους μαχαλιῶτες μου, εἶδα πεταμένα σκόρπια κόκκινα φέσια πάνω στὰ λασπόνερα τοῦ δρόμου καὶ στὰ χιονισμένα ὄχτια τῶν κήπων τῶν γύρω σπιτιῶν.

Αὐτὸ μ’ ἔκανε ν’ ἀναρριγῆσω ἀπὸ ἐθνικὴ ὑπερηφάνεια καὶ νὰ σκεφτῶ ὅτι ἡ πτώση τῆς τούρκικης αὐ-

τοκρατορίας συνεχίζεται.

Με ανάλαφρο θῆμα διέσχισα τὴν πλατεία, πού ἦταν γεμάτη ἀπὸ διαφόρων ἡλικιῶν Γιαννιωτὲς κι' ἔφτασα στὸ φιλικό μας σπίτι ὅπου μὲ δέχτηκαν μὲ χαρὲς καὶ μ' ἔβαλαν μαζί μὲ τὸ μικρό τους παιδί στὴν ἐξώπορτα γιὰ νὰ κάνουμε σεργιάνι.

Ἄπ' ἐκεῖ κι' ἐνῶ ἀκούγονταν οἱ χαρμόσυνοι χτύποι ἀπὸ τὶς καμπάνες ὄλων τῶν ἐκκλησιῶν τῆς πόλης ἔβλεπα τὸ πολύθουο πλήθος πού εἶχε συγκεντρωθεῖ γιὰ νὰ ἐπευφημήσει καὶ νὰ ὑποδεχθεῖ τοὺς ἥρωες μαχητὲς. Σὰν μελίσι εἶχε γεμίσει τὴν πλατεία, τὰ μπαλκόνια καὶ τὰ παράθυρα τῶν γύρω κτιρίων καὶ σπιτιῶν καὶ μὲ κάθε τρόπο ἔδειχνε τὴ χαρά του.

Μέσα σ' αὐτὴ τὴν ἀναμονὴ διέσχισαν τὸ χῶρο μερικὰ ἀνοιχτὰ αὐτοκίνητα τῆς ἐποχῆς καὶ ἄντρες πού ἦταν πάνω σ' αὐτὰ ἔριχναν πρὸς ὄλες τὶς κατευθύνσεις σοκολάτες, καραμέλες καὶ ξερὰ σύκα.

Θυμᾶμαι ἔντονα πού μούρθε κι' ἐμένα μιὰ τσιοπέλα σύκα στὴν ἀγκαλιά μου καὶ χαρούμενη ἔτρεξα μέσα στὸ σπίτι νὰ τὸ πῶ σὲ ὄλους. Ἡ οἰκοδέσποινα καὶ μάνα τοῦ παιδιοῦ μου εἶπε ὅτι εἶναι δικά μας καὶ νὰ κάσουμε στὴν πόρτα νὰ τὰ φᾶμε.

Μέχρις ὅτου φᾶμε τὰ σύκα ἄρχισε νὰ ἔρχεται ἡ πομπὴ ἀπὸ τὸ μέρος τῆς Καλούτσιανης, νὰ διασχίζει τὴν κεντρικὴ πλατεία, τὸ δρόμο σήμερα Ἀθέρωφ καὶ νὰ καταλήγει στὴν ἐκκλησία τοῦ Ἁγίου Ἀθανασίου (Μητρόπολη).

Μπροστὰ καθάλλα σὲ ἄλογο ἦταν ὁ Διάδοχος Κωνσταντῖνος μὲ γκέτες στὰ πόδια καὶ καπέλλο ἀξιωματικοῦ στὸ κεφάλι κι' ἀκολουθοῦσαν ἀξιωματικοὶ καὶ στρατιῶτες λίγοι σὲ ἄλογα καὶ πολλοὶ πεζοί.

Τὸ τί ἐγίνε δὲν περιγράφεται. Ὁλος ὁ κόσμος πού εἶχε συγκεντρωθεῖ ζητωκραυγάζοντας, χειρονομοῦσε, κουνοῦσε τὰ καπέλλα καὶ ἔρανε τοὺς νικητὲς μὲ τὰ λίγα γιαννιώτικα λουλούδια πού θρέθηκαν καὶ πολλὴ δάφνη.

Μέσα σ' αὐτὸν τὸν πανζουρλισμὸ ἓνας συγγενὴς μας δίπλα μου ἔριχνε συνέχεια μὲ τὸ πιστόλι του στὸν ἄέρα κι' ἐγὼ τρύπωσα ἀπὸ τὸ φόβο μου μέσα στὸ φιλικό μας σπίτι, ὅποτε ἡ καλὴ μας γνωστὴ μου ἐξήγησε ὅτι αὐτὸ γίνεται ἀπὸ ὑπερβολικὴ χαρά.

Στὸ σπίτι αὐτὸ εἶδα τότε γιὰ πρώτη φορά ἑλληνικὰ νομίσματα, πού μᾶς τὰ ἔδειξε ὁ νοικοκύρης αὐτοῦ καὶ στὸν ὅποιο τὰ εἶχε δώσει Ἑλλήνας πού ἦρθε ἀπὸ τὴν μέχρι τότε ἐλεύθερη Ἑλλάδα (Ἑλληνικό).

Ἐπειτα ἀπὸ τὴ δοξολογία στὴ Μητρόπολη τῶν Γιαννίνων ἀνοιξαν τὰ φιλόξενα σπίτια τῶν Γιαννιωτῶν καὶ τῆσαν, ὅσοι εἶχαν εὐχέρεια, ἀπὸ τοὺς ἐπίσημους μέχρι τοὺς ἀπλοὺς στρατιῶτες νὰ μείνουν κοντὰ τους μὲ ζεστὸ καλὸ φαί, μὲ καθαρὰ ρούχα καὶ μὲ ζεστὲς κουβέρτες καὶ βελέντζες.

Ἐπρεπε νὰ νοιώσουν κι' αὐτοὶ τὴν οἰκογενειακὴ θαλωρῆ, πού τόσο τοὺς ἔλειψε κατὰ τὴ διάρκεια

τῶν μαχῶν γύρω ἀπὸ τὴν πόλη
μας.

Οἱ καλὲς νοικοκυρὲς Γιαννιώτισ-
σες ἀμέσως μετὰ τὰ ἀλλαγμὰ τῶν
φαντάρων ἔστησαν στὶς αὐλὲς τῶν
σπιτιῶν τους τὶς πυροστιῆς μὲ τὰ
καζάνια κι' οἱ φωτιῆς τῶν ξύλων
ἔβραζαν τὸ νερὸ ὅπου ζεμάτισαν
τὰ ροῦχα τους, γιὰ νὰ ψοφήσουν ἐ-
κείνες, πού τοὺς κρατοῦσαν συν-
τροφιὰ στὴ μάχη καὶ τὰ χαρακώ-
ματα, δηλαδὴ οἱ ψεῖρες.

Γυρίζοντας στὸ σπίτι μου ἔβλε-
πα χαρούμενα πρόσωπα καὶ δα-
κρυσμένα μάτια μανάδων πού ἀγ-
κάλιαζαν τὰ παιδιὰ τους, πού γύ-
ρισαν ἀπὸ τὸν πόλεμο καὶ μερικὰ
ἐπὶ τὴν ξενιτεία καὶ τὸν πόλεμο.

Γιατὶ ἦταν πολλὰ Γιαννιωτόπου-
λα πού ὅταν ἔμαθαν ὅτι, ὁ Ἑλλη-
νικὸς Στρατὸς πολεμᾷ γιὰ νὰ λευ-
τερώσει τὰ Γιάννινα ἔφυγαν ἀπὸ
τὴν ξενιτεία (Ἀμερικὴ κλπ.) καὶ
ἦρθαν καὶ πολέμησαν κι' αὐτὰ μα-
ζί τους μὲ τοὺς ἄλλους Γαριβαλδι-
νοὺς.

Εἶδα ὅμως καὶ μερικὲς μανάδες

πού δὲν μπόρεσαν νὰ σφίξουν στὴν
ἀγκαλιά τους τὰ παιδιὰ τους γιὰ-
τί ἔπεσαν νεκρὰ στὰ πεδία τῶν μα-
χῶν. Κι' αὐτὲς οἱ χαροκαμένες μά-
νες στάθηκαν σὰν πραγματικὲς
Ἑλληνίδες καὶ ἔκλαψαν μὲ τὴν πε-
ρηφάνεια ὅτι καὶ τὰ παλληκάρια
τους συνέβαλαν στὴν ἀπελευθέρω-
ση τῶν Γιαννίνων.

Ἡ νύχτα κείνη τὴ μέρα ἄρχισε
νὰ ρίχνει τὰ μαῦρα πέπλα τῆς κι'
ἐγώ, ὅπως ὅλοι οἱ δικοί μου ἀφοῦ
συζητήσαμε γιὰ τὰ διατρέξαντα,
πῆγα νὰ πλαγιάσω στὰ γιατάκι
μου μὲ γεμάτη τὴν καρδιά ἀπὸ εὐ-
χάριστα καὶ δυσάρεστα συναισθή-
ματα γιὰ ὅ,τι συνέβηκαν στὸ σπίτι
μου καὶ στὴν πόλη μου αὐτὴ τὴ μέ-
ρα, πού μοῦ ἔμεινε ἀξέχαστη».

Αὐτὰ εἶπε ἡ μάνα μου καὶ σώπα-
σε, ἐνῶ ἓνα δάκρυ κύλησε στὰ ρυ-
τιδωμένα μάγουλά της ἀπὸ τὰ θα-
μπὰ μάτια της.

Ἐγὼ τὴν ἀφησα στὶς εὐχάριστες
καὶ δυσάρεστες θύμησες γιὰ τὴ μέ-
ρα ἐκείνη, χωρὶς νὰ ταράξω τὴ γα-
λήνη τῆς στιγμῆς αὐτῆς.

ΕΠΕΤΕΙΟΣ ΑΥΤΟΝΟΜΙΑΣ ΒΟΡΕΙΟΥ ΗΠΕΙΡΟΥ (17.2.1914)

ΨΗΦΙΣΜΑ ΚΛΗΡΟΥ & ΛΑΟΥ ΑΚΡΙΤΙΚΩΝ ΠΕΡΙΟΧΩΝ

ΙΕΡΑ ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΣ
ΔΡΥΪΝΟΥΠΟΛΕΩΣ, ΠΩΓΩΝΙΑ-
ΝΗΣ ΚΑΙ ΚΟΝΙΤΣΗΣ

Ἐκδηλώσεις εἰς Δελθινάκιον τῆς Ἐπαρχίας Πωγωνίου τῆς Ἠπείρου, ἐπὶ τῇ 71ῃ ἐπετειῶ τῆς Αὐτονομίας τῆς ΒΟΡΕΙΟΥ ΗΠΕΙΡΟΥ (17 Φεβρουαρίου 1914).

Σήμερα, 17ην Φεβρουαρίου 1985, εἰς τὸ Δελθινάκιον ἐκορυφώθησαν αἱ ἐκδηλώσεις τοῦ «τριημέρου πένθους καὶ προσευχῆς», τὸ ὁποῖον ἐπραγματοποίησε καὶ ἐφέτος ἡ Ἱερά Μητρόπολις Δρυϊνουπόλεως, Πωγωνιανῆς καὶ Κονίτσης, ἐπὶ τῇ 71ῃ ἐπετειῶ τῆς Αὐτονομίας τῆς Βορείου Ἠπείρου.

Παρουσία χιλιάδων λαοῦ καὶ ἀπὸ τὰς δύο Ἐπαρχίας Πωγωνίου καὶ Κονίτσης, ὡς καὶ ἀπὸ τὰ Ἰωάννινα, τὴν Ἄρταν, τὴν Πρέβεζαν, τὸ Ἄγρίνιον, τὴν Κοζάνην καὶ τὰς Ἀθήνας, ἐτελέσθη ἀρχιερατικὴ Θεία Λειτουργία καὶ μνημόσυνον ὑπὲρ τῶν ἀειμνήστων πρωτεργατῶν τῆς Αὐτονομίας καὶ τῶν ἐν φυλακαῖς καὶ ἐξορίαις, ἄχρι τοῦ νῦν, ἀδίκῳ θανάτῳ θανατωθέντων. Κατόπιν ἐψάλη τρισάγιον ἐπὶ τοῦ τάφου τοῦ αἰοιδίμου Μητροπολίτου Δρυϊνουπόλεως ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ, ὅπου καὶ κατετέθη δάφνινος στέφανος, καὶ ἐπηκολούθησεν εἰρηνικὴ πορεία Κλήρου καὶ Λαοῦ μέχρι τοῦ μνημείου τῶν πεσόντων, ἐνθα ἐγένετο ἐπιμημόσυνος δέησις καὶ κατετέθη καὶ ἐκεῖ δάφνινος στέφανος. Ἐν τέ-

λει, ἐψάλη ὁ Ἐθνικὸς Ὕμνος καὶ οἱ παριστάμενοι διελύθησαν ἡσυχῶς.

Διὰ τὸ νόημα τῆς ἑορταζομένης ἐπετείου ὠμίλησεν ὁ Σεβασμιώτατος Μητροπολίτης Δρυϊνουπόλεως, Πωγωνιανῆς καὶ Κονίτσης κ. ΣΕΒΑΣΤΙΑΝΟΣ, μετὰ δὲ τὴν ὁμιλίαν τοῦ ἐνεκρίθη ὑπὸ τοῦ Λαοῦ, διὰ βοῆς, τὸ κατωτέρω

Ψ Η Φ Ι Σ Μ Α

1) Τασσόμεθα παρὰ τὸ πλευρὸν τοῦ Σεβασμιωτάτου Μητροπολίτου καὶ συμπαριστάμεθα εἰς τοὺς δικαίους καὶ ἱεροὺς ἀγῶνας τοῦ ὑπὲρ τῶν σκλάβων ἀδελφῶν μας τῆς Βορείου Ἠπείρου.

2) Ἀποδοκιμάζομεν ὄλους ἐκείνους, οἱ ὁποῖοι ἐξυμνοῦν τὸν δῆμιον καὶ σφαγέα τῶν Βορειοηπειρωτῶν ἀδελφῶν μας Ἐμβέρ Χότζα, ἐνῶ ἀπαντοῦν μὲ ξυλοδαρμούς εἰς τὸ δραματικὸν αἶτημα τῶν Βορειοηπειρωτῶν φυγάδων διὰ τὴν ἀπελευθέρωσιν τῶν οἰκογενειῶν των.

3) Συγχαίρομεν τὸν Τύπον, πού συμπαρίσταται εἰς τὸ ἔθνικόν θέμα, διαμαρτυρόμεθα ὅμως κατὰ τῶν ἐφημερίδων ἐκείνων, αἱ ὁποῖαι ἐξυμνοῦν τὸ τυραννικὸν Ἀλβανικὸν καθεστῶς, ἀλλὰ δὲν εὐρίσκουν ἕνα λόγον συμπαθείας ὑπὲρ τῶν ὑποδούλων.

4) Διαμαρτυρόμεθα, ἐπίσης, ἐντόνως καὶ κατὰ τῆς κρατικῆς ΕΡΤ, διὰ τὴν πλύσιν ἐγκεφάλου πού ἐ-

νεργεί ὑπὲρ τοῦ τυραννικοῦ καθε-
στῶτος τοῦ Χότζα, καὶ ἀπαιτοῦμεν
νὰ ὀργανωθῆ συζήτησις «στρογγυ-
λῆς τραπέζης» περὶ τῶν ἐν Βορείῳ
Ἠπείρῳ συμβαινόντων, μὲ συμμε-
τοχὴν ἐκπροσώπων τῶν Βορειοηπει-
ρωτικῶν Συλλόγων καὶ τῶν φυγά-
δων.

5) Δηλοῦμεν, ἅπαξ ἔτι, ὅτι ὀλο-
φύχως συμπαριστάμεθα εἰς τοὺς

σκλάβους ἀδελφούς μας καὶ ὅτι διὰ
παντὸς νομίμου μέσου θὰ ἀγωνι-
σθοῦμε μέχρι ἐσχάτων, διὰ νὰ γί-
νουν καὶ δι' αὐτοὺς σεβαστά, ὅλα
ἀνεξαιρέτως, τὰ διεθνῶς ἀνεγνωρι-
σμένα ἀνθρώπινα δικαιώματα, ἤ-
τοι: α) νὰ ἀνοίξουν οἱ Ἐκκλησίες,
β) νὰ ἀφεθοῦν ἐλεύθεροι οἱ φυλα-
κισμένοι, γ) νὰ ἐπανέλθουν οἱ ἐξό-
ριστοι στὶς ἐστίες των, δ) νὰ λει-

Ἀυτόνομος Ἠπειρος
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟΝ ΣΤΡΑΤΙΩΤΙΚΩΝ

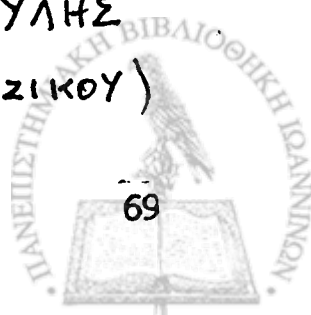
Φύλλον ἀδελφίας ἀσπίλων

Χορηγοῦμεν εἰς τοὺς Ἰαλοῦς Τυροῦντας
Τυροῦντας Δουλιχίου ἐν Νοτιοανατολίῳ
ἀσπίλων, ἀδελφίας ἀσπίλων διὰ κέρ-
κερα, ἵνα ἀπομακρυνθῶν αὐτοῦ
ἀναγκῶν ἀναγνωρισθῶνται. --

Ἀθῆναι 18 Ἀπριλίου 1914

Ἰ. Π. Παναγιώτου
Δουλιχίου

ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΔΟΥΛΗΣ
(ΣΥΝΤΑΓΜΑΤΑΡΧΗΣ ΠΕΖΙΚΟΥ)

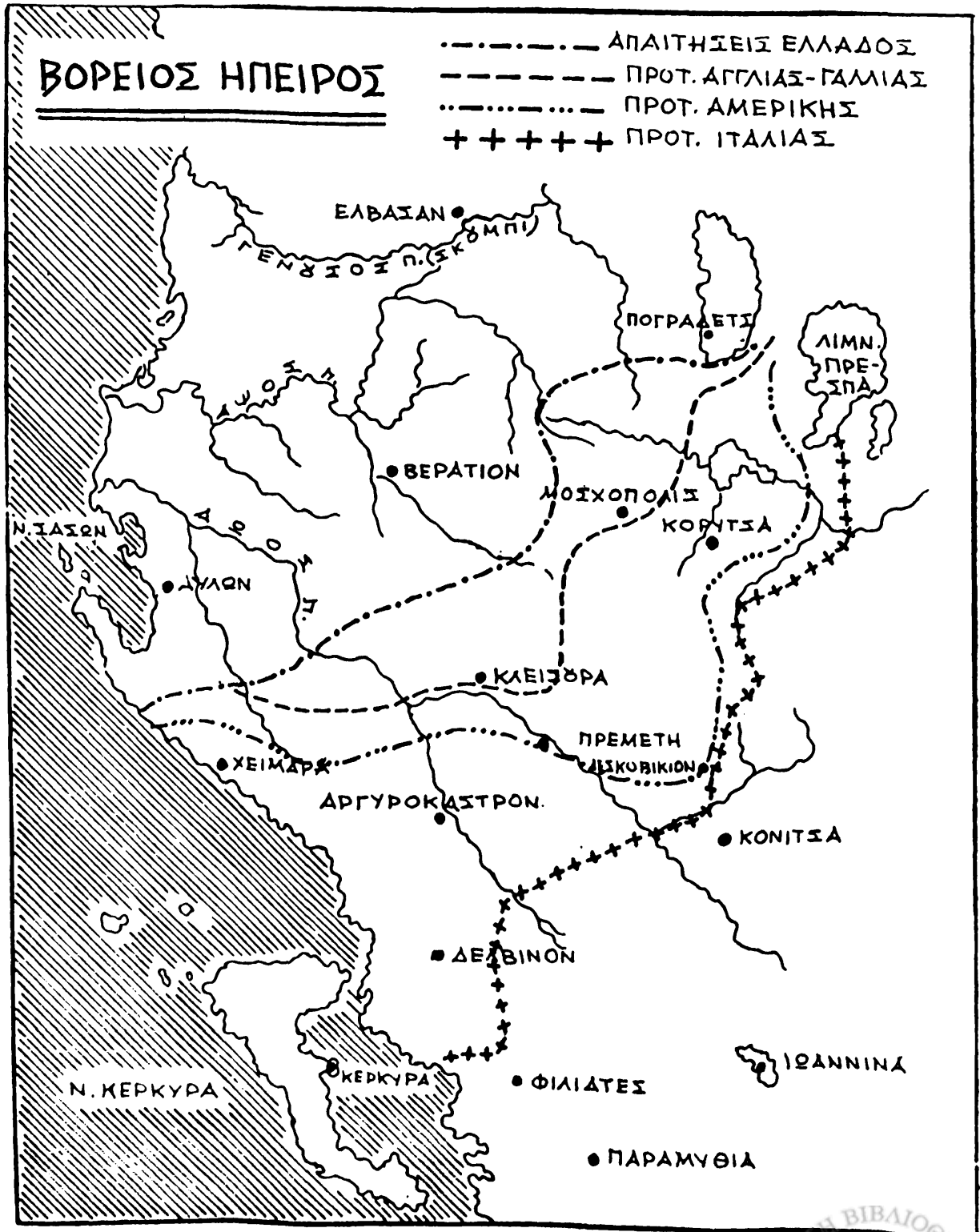
τουργήσουν Έλληνικά Σχολεία και
 ε) να έλθουν εις την Ελλάδα οι οί-
 κογένειες τῶν φυγάδων.

δ) τα κόμματα όπως πάρουν σα-
 φή και υπεύθυνον θέσιν έναντι τοῦ
 Βορ)κοῦ θεματος καὶ μάλιστα τώ-
 ρα ἐν ὄψει τῶν ἐκλογῶν.

Τέλος,

6) Ἀπευθύνομεν ἔκκλησιν πρὸς

(ΕΚ ΤΗΣ Ι. ΜΗΤΡΟΠΟΛΕΩΣ)

ΗΠΕΙΡΩΤΙΚΗ ΜΟΥΣΑ

ΓΥΝΑΙΚΕΣ ΤΗΣ ΠΙΝΔΟΥ

Γυναίκα τῆς Πίνδου,
διπλωμένη ἀπ' τὰ χρόνια,
σὴκω ψηλά τ' ἀσπριωμένο σου κεφάλι.
Μυρωδάτος καὶ ζωογόνος
ὁ ἀέρας τῆς ἀδούλωτης πατρίδας
χάδι στὰ μεταξένια σου μαλλιά.
Γιὰ σὲ τὸ δάφνιο στεφάνι.
Γιὰ σένα ὄλες οἱ τιμές.
Βαρὺ τὸ φορτίο
μὲ τὰ πολεμοφόδια στὴν πλάτη.
Τὰ πέλιματά σου
γραμμμένα ἀνεξίτηλα
στὰ χιονισμένα μονοπάτια.
Τραγὴ βοήθεια ἢ ζεστὴ φανέλα
στὰ ψυχωμένα σου παιδιὰ.
Γυναίκα Ἑλληρίδα.
Διδαγμένη ἀπὸ τοὺς αἰῶνες.
Γράφεις κ: ἐσὺ τῆ δική σου ἱστορία.
Τὴν ἱστορία τῶν γυναικῶν τῆς Πίνδου
τοῦ '40!
Τὴν ψιθύριζουε
οἱ φυλλωσιές στὰ δάση
Τὴν ἀντιλαλοῦν
τὰ ἐλεύθερα βουνά.

ΠΟΙΗ ΜΑΡΝΕΛΗ

ΤΟ ΚΛΑΜΑ

«Ἐνα τραγούδι χάραξε μεσ' τῆς βοῆς
τὸ θρήνο
τὰ δάκρυά σου Ἕπειρο πλημμύρισαν
τὸ Δρῦνο».

Ὅμορφο Ἄργυρόκαστρο,
Πρεμέτη πενεμένη
καὶ κτεῖς βουνά ἀστρόφεγγα
ποιὰ μοῖρα ἰσῆς προσμένει.

Πῶς καρτεροῦσες Κορυτσά
καὶ σὺ Λάμποβο χρόνια
τὸν ἥλιο ἀνοιξίης γλυκιάς
νά λιώσουνε τὰ χιόνια.

Πῶς καρτεροῦσες Δέλβινο,
Χειμάρρα! νά τὸ δράμα!
Πῶς σβύνουν οἱ ἐλπίδες μας
κι' ἀργὸ γίνονται κλάμα!

(Ἀπὸ τίς «ΘΑΙΜΜΕΝΕΣ ΨΥΧΕΣ»,
τοῦ Διον. Σακελάρη).

ΤΟ ΗΜΕΡΟΛΟΓΙΟ ΕΝΟΣ ΔΙΜΟΙΡΙΤΗ

ΤΟΥ ΕΛΕΥΘ. ΣΠΥΡΟΠΟΥΛΟΥ
Συνταγμαρχου Π. Δ.

(ΣΥΝΕΧΕΙΑ προηγουμένου)

22α ΝΟΕΜΒΡΙΟΥ 1940

Ξυπνοῦμε πολὺ πρωτὶ. Λαμβάνομε διαταγή, μετακινήσεως μὲ κατεύθυνσι τὸ Δελβινάκι, καὶ ἀντικειμενικὸ σκοπὸ τὴν κατάληψι αὐτοῦ. Τὰ τρόφιμα ἀκόμα δὲν ἤλθαν. Ὁ καιρὸς εἶναι πολὺ καλός. Λαμβάνομε σχηματισμὸν προσπελάσεως καὶ τίθεμαι εἰς τὸ Α' Κλιμάκιον. Συναντοῦμε τὸν νέον δημόσιον δρόμον ὅπου φτιάξανε οἱ ἀντίπαλοι μέσα σὲ δυὸ μέρες, μεταξὺ Δελβινακίου — Βήσσανης. Εἶχαν ἀνεβάσει ἀπ' ἐδῶ βαρὺ πυροβολικόν. Ἄφθονον πολεμικὸν ὑλικὸν γύρω ἀπὸ τὸν δρόμον. Ἦδη βαδίζομε τέσσερες ὥρες χωρὶς νὰ συναντήσωμε τὸν ἐχθρόν. Εἰς τὰς 11 π.μ. φθάσαμε εἰς τὴν δυτικὴν παρυφὴν τοῦ Δελβινακίου. Ὁ ἐχθρὸς τὸ ἔχει ἐγκαταλείψει. Εἰσερχόμεθα στὸ Δελβινάκι. Οἱ κάτοικοι μᾶς ὑποδέχονται μὲ δάκρυα καὶ ζητωκραυγές. Ρίγη συγκινήσεως καταλαμβάνουν τὸ σῶμα μου. Ὁ Τάκης Μπαλκῶνης ἔρχεται νὰ μὲ συναντήσῃ. Φιλιόμαστε καὶ δάκρυα χαρᾶς φεύγουν ἀπὸ τὰ μάτια μας. Τὰ κορίτσια καὶ οἱ γυναῖκες μὲ ρακὶ καὶ νερὸ στὰ χέρια προσ-

φέρουν στοὺς στρατιώτας.

Εὐρίσκομε εἰς τὸν ἰταλικὸν ἐφοδισμὸν ἄφθονη κουραμάνα καὶ σιγαρέττα. Οἱ στρατιῶτες οἱ πάρα πολλοὶ ἐνθουσιασμένοι ἀπὸ τὴν θερμὴν ὑποδοχὴ τῶν Δελβινακιωτῶν. Ἐγευμάτισα στοῦ γιατροῦ τὸ σπίτι. Τὸ ἀπόγευμα ὁ λόχος μου ἔκαμε μιὰ ὠραία παρέλασι ὑπὸ τὰς ζητωκραυγὰς καὶ χειροκρατήματα τῶν Δελβινακιωτῶν. Ξεκινοῦμε γιὰ νὰ ξετρυπώσωμε τὸν Φρατέλο. Μόλις βγήκαμε ἀπ' τὸ χωριὸ μερικὲς ὀβίδες μᾶς ἔκαναν νὰ ξυπνήσωμε ἀπὸ τὸν λήθαργο τοῦ ἐνθουσιασμοῦ καὶ νὰ εἴμαστε πιὸ προφυλακτικοί. Καταυλιζόμεθα ἀρκετὰ ἔξω ἀπὸ τὸ χωριὸ. Ὁ 10ος Λόχος ἔχει ἀναλάβει τὶς προφυλακές.

Τὴν νύκτα μᾶς ἔπιασε μιὰ βροχὴ καὶ οἱ πλάτες ἔγιναν μούσκεμα γιὰ τὶ πέρασε ὀλόκληρο αὐλάκι.

23η ΝΟΕΜΒΡΙΟΥ

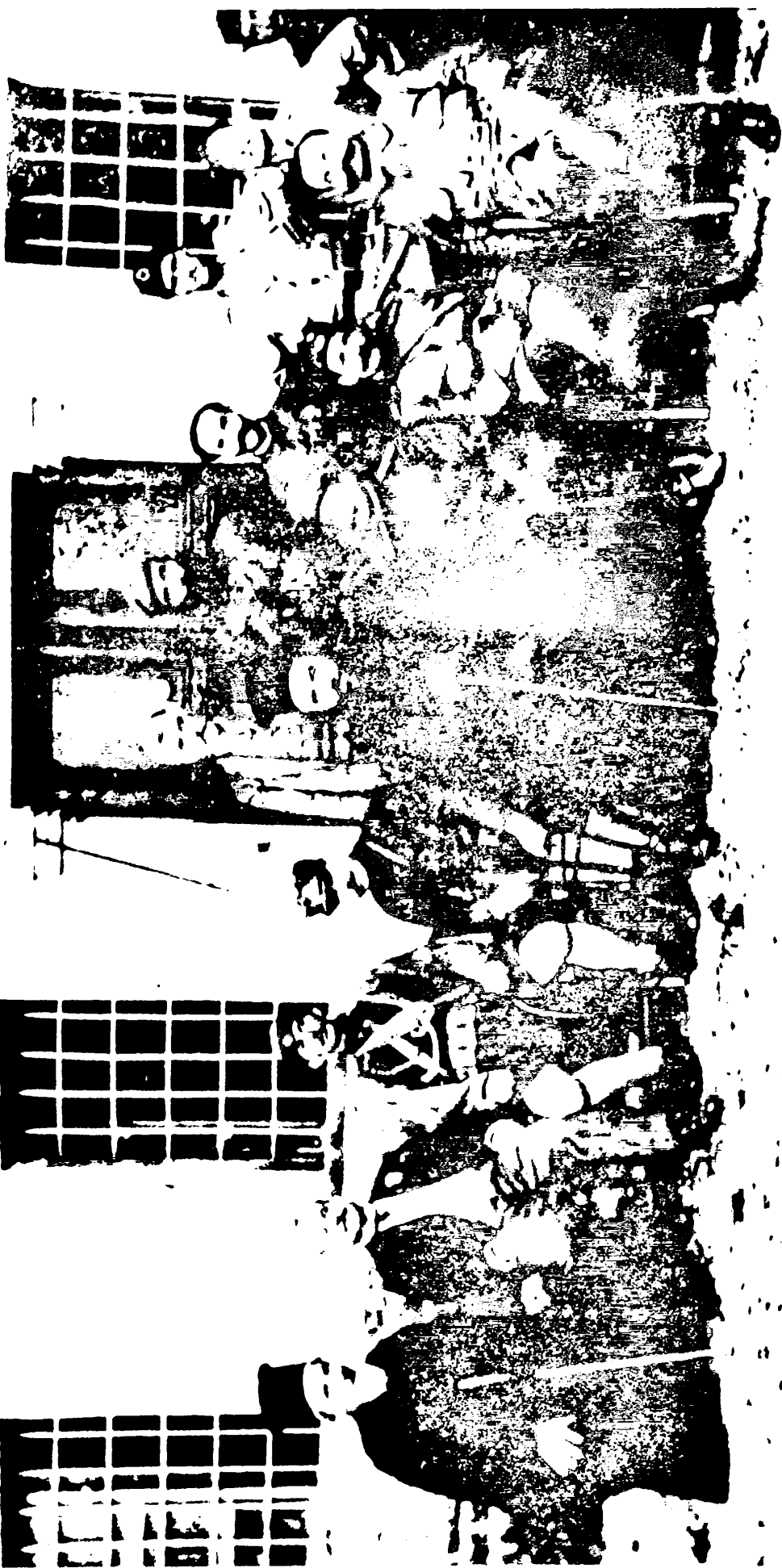
Ἡ βροχὴ ἐξακολουθεῖ πολὺ σιγαλῆ. Διατασσόμεθα νὰ κινηθοῦμε πρὸς Φαράγγιον - Ποντικάτες. Αὐτὸ μὲ ἔκανε νὰ χαρῶ πολὺ γιὰ ὅπωςδήποτε θὰ ἔβλεπα τὴν ἀδελφοῦλα μου γιὰ νὰ δῶ ἂν εἶναι ὄλοι τους καλὰ ἔπειτα ἀπὸ τὰ ἀνέλ-

Η ΠΕΙΡΟΣ ΕΙΚΟΝΟΓΡΑΦΗΜΕΙ

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΤΕΥΧΟΥΣ 101 ΗΠΕΙΡΩΤΙΚΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ

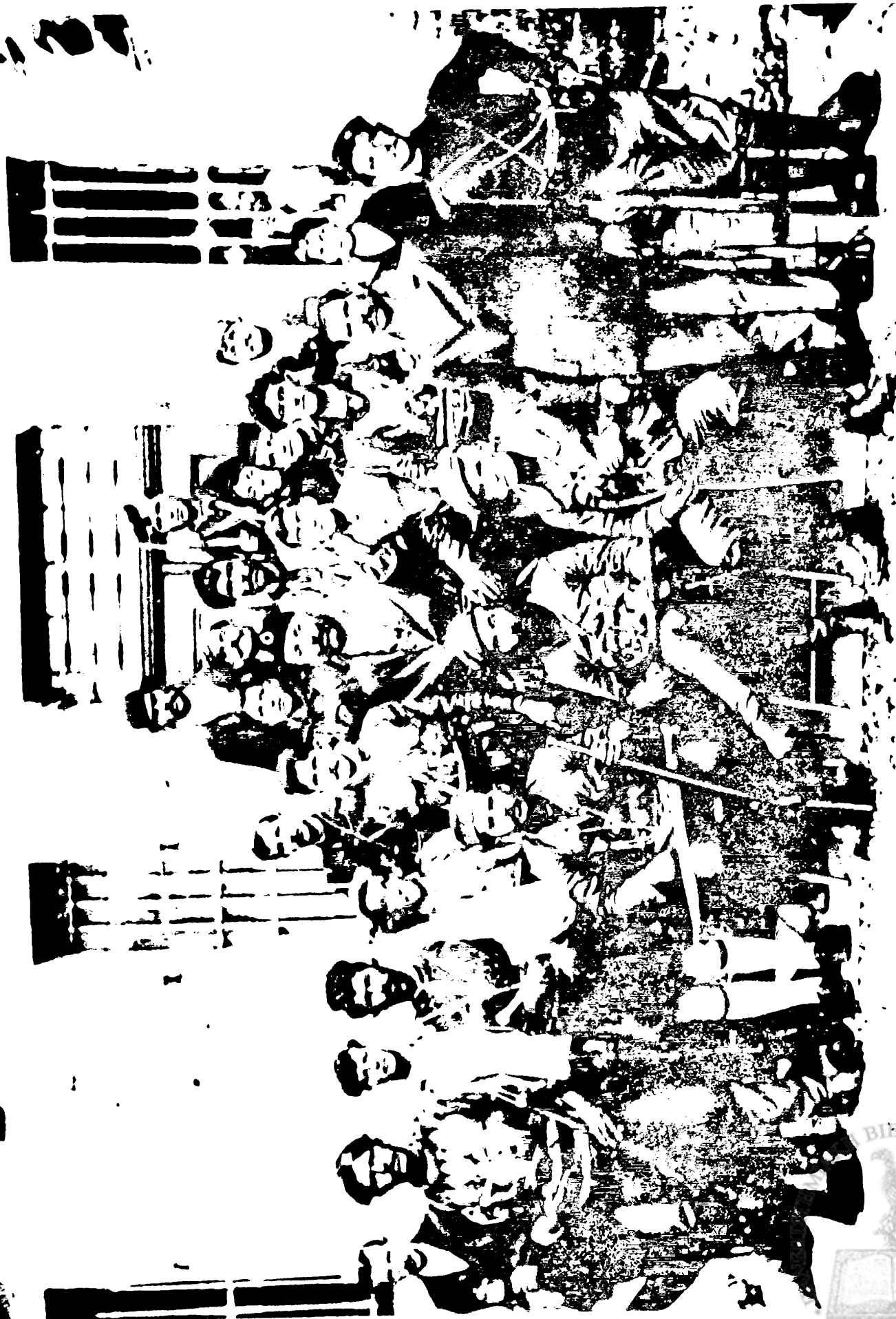

Πατριάρχης Ἀθῶν Πρεμετής. Καθιστοί: ὁ Ἀρχιερατικός Ἐπίτροπος, ὁ Ἀπόστολος Παπαγεωργίου. Δεξιὰ στὸ τε-
λευτὸν ἀκάλυπτος ὁ Λεωνίδας Παπαγεωργίου. Ὁρθοί: ὁ γενειοφόρος, Ἰωάν. Κοσσυθάκης ἀπὸ τὴν Ἄρτα.
(Ἄρχεῖο Κοσσυθάκη).

Ανταρτικό Σώμα Πρεμετής (1914). Καθισμένοι από αριστερά: όπλαρχηγός Σολδάτος, αρχηγός Ίωάν. Ξουθάκης, Γεώργ. Τσαμής. Όρθιοι στο μέσον: Γρηγ. Κοσσυδάκης, (Αρχαία Κοσσυδάκη)

1 Ἐπιτροπῆς Ἐθνικοῦ Ἀγῶνος Ἰπρεμετῆς (1913). Καθισμένοι στο μέσον ἀριστερά: Ἰωάν. Συβάκης (γενειοφόρος) δεξιὰ Ἀπόστολος Παπαγεωργίου - Φιλώτας (Ἀρχεῖο Κοσσυδάκη).

*Επιτροπή Βορειοηπειρωτών στο Λοιδύο (1913) αγωνίζεται για την τύχη της άμοιρης Πατρίδας. Κ α θ ι ο μ έ-
ν ο ι από άριστερα: Βασ. Ζούστης αντιπρόσωπος περιφέρειας 'Αργυροκάστρου, 'Ιωσήφ Μπιένιας ιατρός Πρεμετής,
Πέτρος Ζάππας Τεπελενίου. 'Ο ρ θ ι ο ι από άριστερά: Θεμ. Μπαμίγας Δελβίνου, Βλάσης και Λέκας Χειμάρρας,
('Αρχείο 'Αλεξ. Χ. Μαμμοπούλου),

πιστα αὐτὰ γεγονότα. Εἰς τὰς 10 π.μ. φθάνομε ἔξω ἀπὸ τὸ Φαράγγι εἰς τὴν τοποθεσία Καρανίκου. Πληροφορίες τοῦ Τάγματος φέρουν τὸ Βομπλό ὡς καταληφθέν, ἀλλὰ δυστυχῶς ἔπειτα ἀπὸ λίγο τὸ παρατηρητήριον τῆς Ψηλὸρραχης — Βομπλοῦ τοῦ ἐχθροῦ, μᾶς βλέπει καὶ ἀρχίζει νὰ μᾶς θάλλῃ τὸ πυροβολικὸ ἀπὸ τοῦ Σκίπη. Σκεφθῆτε τί ὀργάνωσις πληροφοριῶν ὑπῆρχε! Σὲ ἐδάφη δικὰ μας νὰ μὴ ξέρωμε ποῦ εἶναι ὁ ἐχθρός. Ἐνῶ τὸ Βομπλό ἦτο πλήρως ὀργανωμένον ἀπὸ τὸν ἐχθρόν. Συναντῶ ἕναν τσοπάνον καὶ εἰδοποιῶ στὴν ἀδελφή μου, νὰ ἔλθῃ. Τὸ πυροβολικὸ ὅμως δὲν τὴν ἀφήνει νὰ θγεῖ ἔξω. Τώρα ἄρχισε νὰ ρίχνει καὶ μέσα στὸ χωριό. Θεέ μου! Τί ἀγωνία μ' ἔχει καταλάβει, μήπως πέσει καμμιά μέσα στὸ σπίτι της! Ἡ βροχὴ ἐξακολουθεῖ.

Νέα διαταγὴ λαμβάνομε. Ἀλλὰζομε κατεύθυνσι πρὸς Βομπλό. Εἶναι ἡ ὥρα 4 μ.μ. Τὸ πυροβολικὸ ἠσύχασε. Καταλαμβάνομε θέσεις νοτίως ἀπ' τὸ «Χῶμα». Ἡ βροχὴ ἔπαυσε.

Στὰς 6 μ.μ. λαμβάνομε διαταγὴ ἐπιθέσεως κατὰ τοῦ Βομπλοῦ. Δὲν θὰ ὑπάρξῃ ἀφρονεστέρα διαταγὴ ἀπὸ αὐτή. Τέτοια ὥρα, χωρὶς νὰ ἔχωμε ἀναγνωρίσει ἐχθρικὰς ἀντιστάσεις νὰ κάνωμε ἐπίθεσι, ἐνῶ ἔπειτα ἀπὸ λίγο θὰ σκοτείνιαζε. Οὐδὲ κοινὸς νοῦς δὲν ἔπρεπε νὰ τὸ διανοηθῇ.

Ἡ βροχὴ σταμάτησε. Ἐπειτα ἀπ' ὀλίγον ἤρχισε νὰ νυκτώνει. Κάποια παρεξήγησις συνέβη μεταξὺ τοῦ ἐχθροῦ καὶ ἤρχισε ἕνα σφοδρότατον

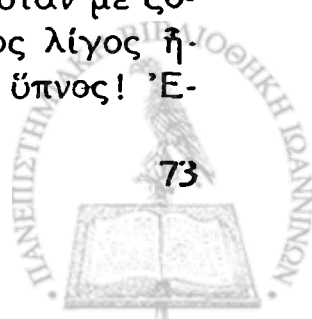
πῦρ κατὰ τοῦ ἀέρος, ἀπὸ πολυβόλα, ὀλμοβόλα, ὀλμους, χειροβομβίδες κλπ. μέσα εἰς τὸ χωριὸ καὶ πρὸς τὸν Ἅγιο Νικόλα. Αὐτὸ μᾶς ὠφέλησε, διότι εἶδαμε ποῦ ἦταν ὀργανωμένος, καὶ ἔτσι δικαιολογηθήκαμε καὶ διὰ πραγματικῶν γεγονότων πρὸς τοὺς κ. μονίμους. Ἐγκαταστήσαμε φυλάκια εἰς τὸν δημόσιον δρόμον. Εἴμεθα τελείως θρηγμένοι.

—Δὲν πᾶμε στὴν ἀδελφή σου νὰ στεγνώσουμε, μοῦ λέει ὁ Ἡρακλῆς. Ἄλλο ποῦ δὲν ἤθελα. Χωρὶς νὰ ὑπολογίσωμε τὰς συνεπείας ὅπου θὰ εἶχε ἢ ἐγκατάλειψις θέσεως, ξεκινήσαμε γιὰ τὸ χωριὸ οἱ τρεῖς μας χωρὶς τὸ λοχαγὸ, μέσα σ' ἐκεῖνο τὸ πηχτὸ σκοτάδι.

Ἀφοῦ περιπλανηθήκαμε λιγάκι, βρήκαμε τὸ μονοπάτι γιὰ τὸ χωριό. Ἦταν ἡ ὥρα 10 μ.μ. ὅταν φθάσαμε στὸ σπίτι. Κανένας τους δὲν κοιμότανε. Μόλις ἄκουσαν τὴν φωνή μου, πετάχτηκαν ὅλοι ἔξω. Τὰ μάτια μας γέμισαν ἀπὸ δάκρυα χαρᾶς. Πήγαμε ἀμέσως στὴ φωτιὰ γιὰ νὰ στεγνώσουμε. Ὁ Μπάρμπα-Γιάννης κατέβηκε κάτω καὶ ἔσφαξε μιὰ κασιόκα γιὰ νὰ φᾶμε. Σὰν νὰ ἦταν Πασχαλιὰ μᾶς φάνηκε. Πέσαμε ἔπειτα νὰ κοιμηθοῦμε λιγάκι γιὰ νὰ μπορέσωμε νὰ ἀναλάβωμε, διότι στὶς 4 τὸ πρωτὶ ἔπρεπε νὰ εἴμεθα ἔτοιμοι διὰ τὴν ἐπίθεσι.

24η ΝΟΕΜΒΡΙΟΥ

Εἶναι ἡ ὥρα 4 πρωῒνῃ ὅταν μεξύπνησε ἡ Χρηστίνα. Πόσος λίγος ἦταν ὁ εὐχάριστος αὐτὸς ὕπνος! Ἐ-

βλαστήμησα πολύ την τύχη μου. Ἄποχαιρετήσαμε ὄλους γιατί ποῖός ξέρει ἴσως νά μὴ ξανασυναντηθοῦμε...

Πλησιάζει ἡ ὥρα τῆς ἐπιθέσεως. Ὁ λόχος μας θὰ ἐπιτίθετο ἀπὸ Νότου κατὰ τοῦ Βομπλοῦ καὶ ὁ 10ος κατ' ἀρχὴν, κατὰ μέτωπον καὶ ἔπειτα ἀπὸ Βορρᾶ.

Τίθεμαι ἐπικεφαλῆς τοῦ Τάγματος διότι ἤξευρα τοὺς δρόμους ποὺ περνοῦσα γιὰ πρώτη φορά. Ἔπρεπε νά καταλάβωμε ὡς θάσιν ἐξορμήσεως τὴν ἐντεῦθεν τοῦ ποταμοῦ κοίτην. Ὅποια ἀνόητος διαταγή!! Ἔστω καὶ ἔν ὄπλοπολυβόλον ἔάν ἦτο ἀπέναντι ἢ ἔάν μᾶς ἀντιλαμβάνοντο οἱ ὄλμοι τους κανεὶς δὲν ἔπρεπε νά μείνη. Ἡ ἰδέα μου εἶναι τελείως διαφορετικὴ. Περνώ τὸν ποταμὸ ἄνευ ἄλλης διαταγῆς καὶ ἀνεβαίνω εἰς τὴν ἀπέναντι ὄχθη. Μαζί μου συνεφώνησαν καὶ οἱ ἄλλοι.

Εἶναι ἡ ὥρα 9 π.μ. καὶ ἀκόμη δὲν ἐδόθη τὸ σῆμα τῆς ἐξορμήσεως ἐνῶ ἔπρεπε πρὸ μιᾶς ὥρας. Σὲ λίγο ἐξορμοῦμε. Προχωροῦμε περὶ τὰ 500 μ. χωρὶς νά συναντήσωμε τίποτε. Αἶφνης ἐδέχθημεν καταιγισμόν ἀπὸ ὄλμους καὶ πυροβολικό. Ἐσώθην ὡς ἐκ θαύματος ἀπὸ ἓναν ὄλμον. Ἦσαν δικά μας. Τί ὠραῖος σύνδεσμος μεταξύ πεζικοῦ καὶ πυροβολικοῦ!...

Εἶδαμε καὶ ἐπάθαμε νά συνεννοηθοῦμε. Ὁ λόχος φωτοβολίδες δὲν εἶχε: Εὐτυχῶς δὲν εἶχαμε θύματα. Προχωρούσαμε μὲ ὄλματα, ἕως οὗτου φθάσαμε ἀπέναντι ἀπ' τὸ χωριό. Ἀρχίσαμε νά διακρίνωμε τὰ πολυβόλα οὗτου μᾶς ἔβαλλον ἀπ' τὰ

παράθυρα τοῦ χωριοῦ. Τὸ πυροβολικό μας ἤρχισε νά θάλη μέσα στὸ χωριό. Ἄλλη ψυχικὴ ἀγωνία ἀρχίζει νά μὲ βασανίζει. Μήπως πέσει καμμιά ἀδέσποτη καὶ στὴν ἀδελφῆ μου. Γι' αὐτὸ ἄρχισα νά κινοῦμαι πρὸ γρήγορα πρὸς τὸ χωριό γιὰ νά τελειώσῃ τὸ μαρτύριο αὐτό. Εὐτυχῶς ὁμως εἶχαν τὴν πρόνοια οἱ ἐχθροὶ μας νά μὴ ὀχυρώσουν τὰ πρὸς νότον ὑψώματα τοῦ χωριοῦ καὶ οὕτω ἀπὸ ἓναν ὠραῖον ἐλιγμόν εἰσέρχομαι πρῶτος εἰς τὸ χωριό μαζί μὲ τὸν Ἡρακλῆ. Οἱ φίλοι μας μόλις τὸ εἶχαν ἐγκαταλείψει. Συλλαμβάνομεν ἓναν ὑπολοχαγόν αἰχμάλωτον καὶ τρεῖς στρατιώτας καθῶς καὶ ὑλικὸν ἀρκετόν. Ἄνδρες καὶ γυναῖκες μᾶς ὑποδέχονται μὲ κλάματα καὶ μᾶς φιλέσαν ρακί, ψωμί, τυρὶ καὶ νερὸ μοίραζαν στοὺς στρατιώτας. Ἐγὼ δὲν ἔβλεπα τὴν εὐκαιρία γιὰ νά δῶ ἔάν ἦσαν σωστοὶ οἱ δικοί μου. Ἀμέσως παίρνω μαζί μου καὶ δυὸ στρατιῶτες καὶ πάω γιὰ ἐκκαθάρισι στὸ χωριό. Συναντῶ τὸν Ταγματάρχην.

—Ἐ! τί κάνετε; μοῦ εἶπε.

Ἄφοῦ τοῦ ἀνέφερα ὅλα καὶ ὅτι δὲν εἶχαμε ἀπώλειες:

Ἐγὼ πῆγα ἀμέσως στὴν ἀδελφῆ μου. Εὐτυχῶς ἦταν ὄλοι καλά. Ὁ χρόνος ἦταν πολὺ λίγος, γι' αὐτὸ ἔφυγα ἀμέσως. Μὲ ἐπερίμενε ὁ λόχος γιὰ νά φύγωμε. Λαμβάνομε νέα διαταγὴ νά κατευθυνθοῦμε πρὸς Τεριάχι. Φθάνομε εἰς τὸ χωριό κατὰ τὸ ἡλιοβασίλεμα. Ἦσυχία ἀπόλυτος. Αὐτὸ μᾶς ἔκανε ἐντύπωση μεγάλη. Μόλις οἱ πρῶτοι ἀνιχνευταὶ ἐφθασαν εἰς τὸ χωριό, μέ-

σα εἰς τὴν ἐκκλησίᾳ εὐρῆκα ὄλους τοὺς χωριανοὺς κλεισμένους, ἐπὶ πλεόν κι' ἀπ' τὴ Χρυσόδολιν καὶ Μαυρόπουλον. Τοὺς εἶχαν ἐκεῖ διὰ νὰ τοὺς παραλάβουν ὡς ὁμήρους, ἀλλὰ δὲν ἐπρόλαβαν. Δὲν ἐπίστευον ὅτι ἔβλεπαν "Ἕλληνας στρατιώτας, τόσο πολὺ εἶχαν φοθηθεῖ καὶ δὲν ἤθελαν νὸ βγοῦν ἔξω.

Ἐγκαθιστῶμεν τὰς προφυλακὰς εἰς τὰ ὑψώματα προτοῦ νυκτώσει. Τὸ βράδυ καθίσαμε εἰς δεῖπνον στὸ σπίτι τοῦ Γαλίτη. Ἐπειτα πῆγαμε νὰ κοιμηθοῦμε. Δὲν εἶχαμε ὄμως κουβέρτες. Τὰ μεταγωγικὰ ἦσαν στὸ Δελβινάκι. Μὲ ἓνα παληοσάϊσμα τυλίχτηκα σὲ μιὰ ἄκρη μὲ τὸν ὑπηρέτην μου. Ἐκανε κρύο πολὺ. Κατὰ τὰς 12 μὲ ξυπνοῦν οἱ σκοποὶ γιατί κάτι συνέβαινε ἀπέναντι. Πράγματι σὲ πολὺ μικρὴ ἀπόστασι ἀκούσαμε ἐχθρικές ὁμιλίες. Ἀφοῦ τοὺς ἔδωσα ὀρισμένες διαταγὰς πῆγα νὰ κοιμηθῶ πάλι.

25η ΝΟΕΜΒΡΙΟΥ

Πρωτὶ - πρωτὶ λαμβάνομε διαταγὴ νὰ κινηθῶμεν πρὸς κατάληψιν τοῦ ὑψώματος Ἀκρορράχης. Ὅπισθέν

μας ἤρχετο ὁ 10ος Λόχος. Συνέλαβε εἰς τὸ μέρος ὅπου ἦμουν 23 αἰχμαλώτους. Φαίνεται ἦσαν αὐτοὶ ποὺ τὴν νύκτα ἠκούοντο ὁμιλῆσαι. Φθάνομε περὶ τὴν 9ην π.μ. εἰς Ἀκρορράχην, εὐτυχῶς δὲν κατεῖχτο ἀπὸ τὸν ἐχθρόν. Ἡ σύντομος αὐτὴ προέλασις μᾶς ἔκανε νὰ ἀποκοπῶμεν ἀπ' τὰ δεξιὰ τμήματα καὶ νὰ σχηματισθῆ ἓνα τεράστιον κενόν. Ἐὰν ὁ ἐχθρὸς εἶχε πληροφορίας περὶ τῶν δυνάμεών μας ἀσφαλῶς τὸ Τάγμα μας ἔπρεπε νὰ ἠχμαλωτίζετο.

Ὁ ἐχθρὸς ἐπέστρεψε καὶ ἔφθασε μέχρι τὸν Ἀη—Γιάννη Βομπλοῦ καὶ προμηθεύετο πυρομαχικὰ ὅπου ἦτο πλήρης. Ὅποια βλακώδης σκέψις ἐπιχειρήσεων, ἐνῶ ἡμεῖς εἴμεθα ἀνωθεν σχεδὸν τοῦ Ἀργυροχωρίου. Ἐδέησε νὰ σχηματισθῆ μία διμοιρία ἀπὸ τοὺς μεταγωγικοὺς τάγματος διὰ νὰ ρίξη μερικοὺς πυροβολισμοὺς διὰ νὰ ἀναγκασθῆ ὁ ἐχθρὸς νὰ καθηλωθῆ.

Ὅταν φθάσαμε εἰς τὴν Ἀκρορράχην ὁ ἐχθρὸς φαίνεται νὰ μὴν μᾶς ἀντελήφθη διότι δὲν μᾶς ἐνόχλησε. Ἐσυχάσαμε λιγάκι. Τὴν νύκτα ἔκανε πολὺ κρύο.

(Συνεχίζεται)

ΣΤΟ ΒΕΛΟΥΧΙ, ΤΗ ΧΩΡΑ ΤΩΝ ΑΙΝΙΑΝΩΝ

ΤΟΥ ΑΛΕΞ. Χ. ΜΑΜΜΟΠΟΥΛΟΥ

Τίποτε καλύτερο δὲν μπορούσε νὰ θρεῖ ὁ «Πάνας» γιὰ νὰ συνεχίσει τὸν ἑορτασμὸ τῶν πενήντα χρόνων του, ἀπὸ τὴν ἁγιασμένη τούτη Γῆ τῶν Αἰνιάνων, τὸν κρατῆρα τοῦτον κάτω ἀπὸ τὰ πόδια τοῦ Βελουχιοῦ, τὸ Ὑπερῶο καὶ κλειδί μαζὶ τῆς Ρούμελης.

Ἀπόφυση τῆς νότιας Πίνδου τὸ Βελούχι, ἐνῶ φαίνεται ὀλομόναχο καθὼς τινάζει τὴν περίφανε χαίτη του, ὑψόμετρο 2319, στὰ νέφη, πού τῆς στέλλει ὁ Βοριᾶς ἀπὸ τὴν Εὐρυτανία, ριζώνει ὡστόσο συνέχεια μὲ τ' ἄλλα βουνά, πού χορεύουν, ὅπως τὰ θέλει τὸ δημοτικὸ τραγούδι ὀλόγυρά του. Ἡ Οἶτη ἀνατολικά καὶ ἡ Χελιδόνα. Τῆς Γκούρας τὰ βουνά (Ἵθρυς) στὰ βορειοανατολικά του. Ἀκτινωτὰ οἱ ρίζες του φτάνουν στὴν Αἰτωλία, τὴ Δωρίδα καὶ τὴ Φωκίδα.

Καὶ εἶναι ἁγιασμένος τοῦτος ὁ ἐλατοσκέπαστος τόπος καὶ μυρωμένος μὲ τὴ θυσία ἐνὸς παλληκαριοῦ.

Ἐκλαψε ὁ λαὸς μας τὰ θύματα τῶν Ἐθνικῶν ἀγώνων, μὰ ὁ θρῆνος τοῦ λαϊκοῦ τραγουδιοῦ εἶναι ἀνείπωτος γιὰ τρία παλληκάρια, πού ἔ-

πесαν στῆς νιότης τὸν ἀνθό, γιὰ τὸ Μᾶρκο Μπότσαρη, τὸν Θανάση Διάκο, τὸν Παῦλο Μελεᾶ στὰ κατοπινά.

Τοῦτα τὰ παλληκάρια τὰ ἔκλαψε ἡ δημοτικὴ μούσα σὲ τρεῖς γλῶσσες, γιὰτὶ ἡ παλληκαριά δὲν ἔχει πατρίδα. Ἔτσι ἡ βλαχόφωνη, ἑλληνόφωνη καὶ ἀρβανιτόφωνη μούσα ἔρανε τοὺς ἀδίκους τάφους μὲ τὰ μῦρα τῆς ἀγάπης της. Καὶ γιὰ ἓναν ἄλλον λόγον : Σὰν πεθάναν νέοι, ἀρχάγγελοι τῆς λευτεριάς, δὲν λερώθηκαν ἀπὸ τὰ πάθη κι ἔφυγαν ἀλώθητοι, σφαχτάρια ἱερά.

Ἦξερε καλὰ ὁ ἐμπειρότατος Μαχμοῦτ Πασιάς Σκόδρας καὶ ὁ Ὁμέρ Βρυώνης τὴ στρατηγικὴ ἀξία τούτων τῶν μερῶν. Ἔτσι ὁ πρῶτος μὲ 16.000 Ἀρβανίτες Σκοδράνους (Μιρντίτες, Ματιάνοι), «ἔτρεχεν ὡς ποταμὸς ὁ Σκόδρας», γράφει ὁ Κασομούλης, καὶ ὁ δεύτερος μὲ Τόσκηδες Ἀρβανίτες, μπαίνουν ὁ πρῶτος ἀπὸ τ' Ἄγραφα κι ὁ δεύτερος ἀπὸ τὸν Καρβασαρά καὶ τὸ Μακρυνόρος στὴ χώρα τῶν Αἰνιάνων.

Οἱ προφυλακὲς αὐτῆς τῆς φοβερῆς δύναμης μὲ ἀρχηγὸ τὸν Τζελαλεντίν Μπέην φτάνουν στὸ Καρπενήσι καὶ στήνουν τὸ ὄρδι τους

5 Αυγούστου 1823, στο Κεφαλόβρυσο.

Στο Σουλιωτικό στρατόπεδο είχε ανάψει για καλά ο καυγᾶς τῆς ἀρχιστρατηγίας. Ἡ μισητὴ "Ἐρις τῶν Ἀχαιῶν τῆς Τροίας, πλατάγιζε τὰ φτερά της καὶ πάλι.

του ἔμοιαζε μὲ θρόισμα ἀνοιξιάτικου ἀγέρα καθὼς κάνει νὰ κυματίζουν τὰ νέα σπαρτά. Φεύγει μὲ 1200 παλληκάρια καὶ πιάνει τὸ Μικρὸ Χωριὸ Καὶ στέλλει στὸ Μεγάλο Χωριὸ τοὺς Τζαβελλαίους, τὸ Λάμπρο Βεῖκο καὶ τὸν Γιώργη Κί-

Ο ΜΑΡΚΟ ΜΠΟΤΣΑΡΗΣ

“Ὅμως ὁ σεμνὸς Μᾶρκος σχίζει τὸ δίπλωμα τῆς ἀρχιστρατηγίας καὶ τὸ πετάει στὸν Κίτσο Τζαβέλλα λέγοντας, πὼς ὅποιος εἶναι παλληκάρι μπροστὰ στὸ Σκόντρα φαίνεται!

Φεύγει ὁ Μᾶρκος. Ὁ Πουκεβὶλ γράφει ὅτι τὸ ἐλαφρὸ περπάτημά

του, τῆς Κυρᾶ Βασιλικῆς τὸν ἀδελφό.

Στις 7 Αυγούστου κατασκοπεύει τὸ ἐχθρικό στρατόπεδο μὲ τοὺς Τούσα Μπότσαρη, Θανάση Κουτσονίκα καὶ Γ. Μπαῖραχτάρη, πὺ μεταμφιεσμένοι σὲ Ἀρβανίτες καὶ μι-

λώντας ἀρβανίτικα φέρνουν πληροφορίες.

Κι ὁ Μᾶρκος ἀποφασίζει τὴ νύχτα 9 πρὸς 10 Αὐγούστου νὰ εἰσβάλει στὸ ἐχθρικό στρατόπεδο καὶ νὰ πιάσει στὸ ἰσαντήρι του ζωντανὸ τὸν Σκόδρα Πασιά. Ἀλλὰ αὐτὸ ἦταν καὶ τὸ πῆδημα τοῦ θανάτου ἀπὸ ἐχθρικό βόλι στὸ σταυρὸ τοῦ μετώπου, ἐκεῖ πού εὔχονταν ὅλοι οἱ γενναῖοι τῶν δημοτικῶν τραγουδιῶν νὰ τοὺς εὔρει τὸ βόλι, βόλι πού τοῦ ἔριξε ὁ ἀράπης σωματοφύλακας τοῦ Σκόδρα Πασιά.

Ἔνας Ἀράπης τὸ σκυλί, τὸ βρωμερὸ τὸ γένος
πικρὸ ντουφέκι τῶριξε, τὸν πῆρε
στὸ κεφάλι.
Τὶν' τὸ κακὸ πού γίνηκε σὲ τέτοιο
καπετάνιο.

Σκοπὸς τῆς νυχτερινῆς ἐπιχείρησής δὲν ἦταν βέβαια ἡ κατατρόπωση 16.000 ἐχθρῶν ἀπὸ 1200 Σουλιῶτες, ἀλλὰ ὁ ἐξευτελισμὸς μὲ τὴν αἰχμαλωσία τοῦ Σκόδρα Πασιά.

Κι αὐτὸν τὸν Σκόδρα τὸν Πασιά
ἀτός μου θά τὸν πιάσω!

Οἱ Σουλιῶτες εἶχαν νικήσει, μὰ ὁ Μᾶρκος ἦταν νεκρός.

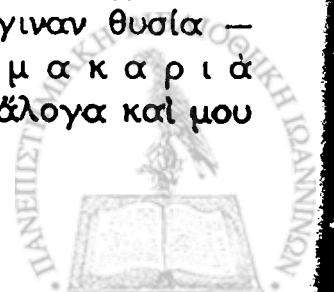
«Νωτοφοροῦντος τοῦ
Τούσα τὸ σῶμα τοῦ
Μάρκου, γράφει ὁ Τρικούπης,
νωτοφοροῦντων καὶ τῶν
ἄλλων τοὺς βαρέως
πληγωμένους, ἀπεχώρησαν ὅλοι τοῦ πεδίου τῆς μάχης ἡσύ-

χωσ καὶ μηδαμῶς διωκόμενου δι' ὄλης τῆς πορείας των ἔφθασαν στὸ Μικρὸν Χωρίον».

Στὸ Μικρὸ Χωριὸ πέθανε ὁ Μᾶρκος. Ἀπὸ κεῖ μεταφέρθηκε πάνω στ' ἄλογό του, σὰν νὰ ἵππευε, μὲ μιὰ φούρκα, πού τοῦ στήριζε πίσω τὸ κεφάλι του, στὴ Μονὴ Προυσοῦ κι ἀπὸ κεῖ στὸ Μεσολόγγι.

Ὁ θάνατος τοῦ Μάρκου ἔγινε γνωστὸς στὸ Μεσολόγγι τὸ πρωτὶ 10 Αὐγούστου ἀπὸ τὸν γραμματικὸ τοῦ Καπετάνιου Βασίλ. Γούδα, πού τὸν ἀνήγγειλε τοῦ Ἐπάρχου Μεταξᾶ.

Οἱ καμπάνες ἀρχισαν νὰ χτυποῦν καὶ τὸ Μεσολόγγι βγήκε στοὺς δρόμους νὰ δεχθεῖ νεκρὸ ἐκείνον πού νικητὴ περίμενε. Ἡ κηδεῖα ἔγινε ἀπὸ τὸ σπίτι τῆς ἀδελφῆς του Μάρως. Κάθε τέταρτο τῆς ὥρας οἱ προμαχῶνες τῆς πόλης ἔριχναν κι ἀπὸ ἕναν κανονιοβολισμό, ὡς τοὺς τριάντα τρεῖς, ὅσα τὰ χρόνια του. Ἡ πομπὴ εἶχε κάτι ἀπὸ τοὺς ἡρωϊκοὺς χρόνους. Μπροστὰ οἱ αἰχμάλωτοι Τουρκαλθανοὶ μὲ τὰ χέρια δεμένα. Ἀκολουθοῦσαν τὰ ἄλογα — λάφυρα ἀπὸ τὸ πεδίο τῆς μάχης τῶν Μπέηδων καὶ τῶν Πασιάδων μὲ τίς δολόχρυσες σέλλες καὶ τὰ χρυσὰ χάμουρα, οἱ τουρκικὲς σημαῖες. Ὁ Μητροπολίτης καὶ ὁ κλῆρος. Ὁ νεκρὸς σκεπασμένος μὲ γαλάζια χλαῖνη. Οἱ ἀδελφοὶ καὶ συγγενεῖς τοῦ νεκροῦ Μεσολογγίτες ἀμιλητοὶ καὶ Μεσολογγίτισσες, πού θρηνοῦσαν. Καὶ πίσω ἀπ' αὐτὰ χιλιάδες γιδοπρόβατα, πού ἔγιναν θυσία — κουρμπάνι, μακαριὰ καὶ πάνω ἀπὸ χίλια ἄλογα καὶ μου

λάρια φορτωμένα με όπλα λάφυρα
του έχθρου.

Φίλοι κι έχθροι έστησαν τὸ μοι-
ρολόγι για τὸν νεκρὸ ἥρωα.

Στὸ Δέλθινο τῆς Βορείου Ἡπεί-
ρου ὁ Διβριώτης Παπαβαγγέλης ἐ-
τραγουδάε μαζί με τὸν Τουρκαρ-
βανίτη Νιμέτ Ἀμπάζη τὸ πάρα κά-
τω τραγούδι:¹

Τρία πουλάκια κάθονταν
καημένε Μάρκο Μπότσαρη,
τὰ τρία ῥάδα - ῥάδα
Μάρκο Μπότσαρη Σουλιώτη.

Ζητᾶν τοῦ Μάρκου τὴν ὀρδὴ
καημένε Μάρκο Μπότσαρη
τοῦ Μάρκου τὰ τσαντήρια
Μάρκο Μπότσαρη Σουλιώτη.

Τὸν Μάρκο τὸν σκοτώσανε
καημένε Μάρκο Μπότσαρη
ψηλὰ στὸ Καρπενήσι
Μάρκο Μπότσαρη Σουλιώτη.

Μάρκο μ' σὲ κλαίν' τὰ Γιάννινα
καημένε Μάρκο Μπότσαρη
κι ὅλο τὸ Μπρέγκου Ντέτι²
Μάρκο Μπότσαρη Σουλιώτη.

Μάρκο μ' τὰ παλληκάρια σου
καημένε Μάρκο Μπότσαρη
τὸ γαῖμα σου θὰ πάρουν
Μάρκο Μπότσαρη Σουλιώτη.

Τούτη ἡ ἀγιασμένη ἀπὸ τὴ θυσία
γῆ ἀπλώνεται κάτω ἀπὸ τὸ ἀγέρω-
χο Βελούχι σ' ἓνα βαθὺ σκοῦρο
πράσινο ἐλατοσκέπαστο καμβᾶ,
ποῦ τὸν σπᾶνε μύρια χινοπωριάτι-
κα ἀπὸ πλατάνια καὶ βελανιδιές
χρώματα σὲ μιὰ ἀποθέωση φλα-
μανδικῶν πινάκων, στὶς 16 Ὀκτω-
βρίου.

Ἀγαπημένες συντροφιές ἀπὸ ὀ-
ρειθατικὰ Σωματεῖα κάνουν ἐδῶ
τὸ πανηγύρι, τὸν ἀπολογισμό, τὶς
τιμητικὲς διακρίσεις για ὅσους ἐ-
στάθηκαν πιστοὶ στὴ φυσιολατρικὴ
ιδέα, για ὅσους ἐστάθηκαν ἄνθρω-
ποι σ' ἓνα κόσμο ποῦ ἔχει χάσει τὸ
μπούσουλα, ποῦ ξεστράτησε ἀπὸ
τὸν ἀνθρώπινο προορισμό του.

Κοινοβιακὴ χαρμονὴ στὸ καταφύ-
γιο, ὅπου ὁ καθένας ἔχει ν' ἀφηγη-
θεῖ ἓνα περιστατικὸ ἀπὸ τὴν ὀμα-
δικὴ ἐμπειρία στὰ ἑλληνικὰ βουνά,
αὐτὰ ποῦ σήμερα ἔγιναν προσιτὰ
για ὅποιον τὰ θέλει, καθὼς οἱ δα-
σικοὶ δρόμοι διασχίζουν τὶς πλα-
γιές τους. Γνωστὰ πόδια τῶν ἑλλη-
νικῶν βουνῶν, ἀκόμα κι ὁ Φίλιππος
Δεστούνης, ἀναπολοῦν ἐδῶ τὰ πε-
ρασμένα, καθὼς ἀχνίζει ἡ φασου-
λάδα, ποῦ θὰ θρέψει πάνω ἀπὸ ἐ-
κατὸ ἀνθρώπους.

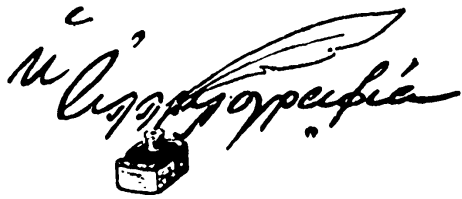
Καὶ ἡ πυρὰ, στὸ 1840 τοῦ Βελου-
χιοῦ, καὶ τὰ λαλούμενα ἀπὸ τὸ Καρ-
πενήσι καὶ ὁ τετράδιπλος χορὸς κα-
θὼς ἓνα πούσι παγωμένο εἰσβάλλει
στὸ διάσελο ἀπὸ τὴν Εὐρυτανία, ὡ-
στε ὅλη τούτη ἡ σύναξη νὰ γίνει
ἄφαντη στὸ ὄρεινὸ τοῦτο Θαβῶρ μέ-
σα σὲ δυὸ ὄρες, ποῦ τὸ ἔλουζε ὁ
χινοπωριάτικος ἥλιος.

Ἀλλάζει με ταχύτητα ἀνέμων ἡ
σκηνογραφία. Ἔχουν καὶ τὰ βουνά
τὶς δικές τους ὄρες, νὰ συμμαζευ-
τοῦν, ἀφοῦ φύγουν οἱ ἐπισκέπτες,
νὰ σκύψουν καὶ νὰ κρυφοκουβεν-
τιάσουν τὰ δικά τους.

1) Βλέπε Ἀλεξ. Χ. Μαμμοπούλου: Ἡ-
πειρος, τόμ. Β', σελ. 82. Ἀθῆναι 1964.

2) Μπρέγκου Ντέτι = Χειμάρρα.

Ήπειρωτική Πνευματική Ζωή και Κίνηση

ΑΠΗΧΗΣΕΙΣ

Ἀθήναι τῆ 12.2.1985

Ἀγαπητέ κ. Μαυμιόπουλε.

Εἰς μνήμην τῆς λατρευτῆς μου συζύγου Ἀννούλας Ἰ. Τζόγια σᾶς ἀποστέλλω πενήκοντα χιλιάδας (50.000) δραχμὰς διὰ τὴν ἀγορὰν Παραρτήματος καὶ Προσαυξήματος τῶν ἰδιοκτητῶν γραφείων τῆς Ἐταιρείας.

Μετ' ἐκτιμῆσεως

Ὁ σύζυγός της

ΙΩΑΝΝΗΣ Δ. ΤΖΟΓΙΑΣ

Ἰατρὸς

Ἀθήναι 15.2.1985

Ἀγαπητέ κ. Μαυμιόπουλε.

Εἰς μνήμην τῆς λατρευτῆς μου ἀδελφῆς Ἀννούλας Ἰ. Τζόγια σᾶς ἀποστέλλω πενήκοντα χιλιάδας (50.000) δραχμὰς διὰ τὴν ἀγορὰν Παραρτήματος καὶ Προσαυξήματος τῶν ἰδιοκτητῶν γραφείων τῆς Ἐταιρείας σας.

Με ἐκτίμησιν

ΕΥΓΕΝΙΑ Β. ΣΟΜΠΟΛΑ

GUTEYSLOH 15.2.1985

Ἀγαπητοὶ συμπατριῶτες.

Ἔλαβα τὸ γράμμα σας καὶ μὲ μεγάλη μου χαρὰ τὸ διάβασα.

Κατάλαβα ὅτι ἡ Ἐταιρεία μας ἔχει ἀνάγκη ἀπὸ τὴν συνδρομὴ ἔλων μας. Δὲν τὴν

◆ Γράφομε καὶ μᾶς γράφουν

◆ Στέλλομε καὶ μᾶς στέλνουν

ἔχω ξεχάσει. Οἱ 500 δραχμὲς ποὺ κάνει τὸ χρόνο νὰ στείλω δὲν ἄξιζε τὸν κόπο νὰ ταχυδρομηθῶ τόσο μικρὸ ποσό. Σήμερα σᾶς στέλνω 50 μάρκα καὶ σᾶς γράφω δυὸ λέξεις νὰ μοῦ ἀπαντήσετε ἀπὸ πότε καὶ ὡς πότε φθάνουν αὐτὰ τὰ λεφτὰ νὰ κανονίσω καὶ ἐγὼ γιατί δὲν ἔχω πληρωσὴ δραχμῆς μέχρι σήμερα.

Με ἐκτίμησιν

Ν. ΣΤΑΜΑΤΗΣ

COLUMBUS JAN. 27, 1985

Ἀγαπητέ μου κ. Λαμπρίδη,

Ἡ Ἀννούλα, τὰ παιδιὰ καὶ ἐγὼ σᾶς εὐχαριστοῦμε θερμὰ γιὰ τὴν... ἐλληνικὴ τροφοδοσίαν καὶ τὸν ζωογόνο ἀνεφοδιασμό.

Ἡ «Ἁπειρωτικὴ Ἐταιρεία» συμβολίζει γιὰ μᾶς ἓνα ἀκίμη νοσηρὸ γεφύρι ποὺ φτάνει ὡς ἐδῶ, στὴν ἀντίπερα... ὄχθη.

Τὰ νέα ἀπὸ τὴν Πατρίδα εἶναι πάντα καλὸδεχτα.

Με ἀγάπη καὶ ἐκτίμησιν

Α. ΧΡΙΣΤΟΦΟΡΙΔΗΣ

Υ.Γ. Σᾶς παρακαλῶ πολὺ, νὰ δεχθεῖτε τὴν ἀσώκλειστη συνδρομὴ ἑνὸς ἀναγνώστη καὶ φίλου σας.

α. γ.

Κύριε Μαυμιόπουλε,

Ὁ κ. Ν. Τσίπας μοῦ δάνεισε τὸ τεύχος 99 τοῦ δελτίου σας «Ἁπειρωτικὴ Ἐταιρεία». Ὁμολογῶ ὅτι τὸ διάβασα ἔχι

μόνο ευχάριστα, αλλά και με έκπληξη, γιατί μου έκανε εντύπωση πώς μέσα σε τόσο λίγες σελίδες χωρέσανε τόσο σοβαρά και ενδιαφέροντα θέματα.

Με ιδιαίτερη συγκίνηση διάβασα τις γεμάτες ανθρώπινη ειλικρίνεια πολεμικές αναμνήσεις (έννοω την έκφραση κι αυτό του του φόδου).

Σας συγχαίρω. Και χαίρουμαι ακόμα που μετά από χρόνια επικοινωνούμε (ήμουν κάποτε μηχανικός της «Φιλελευθευτικής»).

Μετά τιμής
ΑΡΓΥΡΗΣ ΠΕΤΡΟΝΩΤΗΣ

Πεύκη: 23.1.1985

Άγαπητέ κ. Μαυμιόπουλε,

Παίρνω το περιοδικό σας, που το περιμένω κάθε φορά με πολλή χαρά. Είναι θαυμάσιο και σας συγχαίρω κι' ο άνδρας μου κι' εγώ και για την ωραία ύλη του και για την εμφάνιση. Οι δέ φωτογραφίες, πάντα καλοδιαλεγμένες, μας γεμίζουν συγκίνηση.

Με εκτίμηση
ΠΟΠΗ ΜΑΡΝΕΛΗ

Γιάννινα 18.2.85

Μαϊάμι 30 Ιανουαρίου 1985

Άγαπητέ μου κ. Μαυμιόπουλε,

Ότιδήποτε και αν σας γράψω δια να δικαιολογήσω την σιωπήν μου από τόσο καιρό, δεν θα μπορέσει να με δικαιολογήσει και δι' αυτόν τον λόγο δεν επιχειρώ. Ζητώ συγγνώμην από όλους σας.

.....

Παίρνω τακτικά το περιοδικό και πιστέψατέ με αυτό μου φέρνει ξεχωριστή ευχαρίστηση και δι' αυτό σας ευχαριστώ και μαζί σας συγχαίρω, δια την αγάπην σας προς την λατρευτή μας Ήπειρο. Το

περιοδικό αυτό μου φέρει αναμνήσεις, με φέρνει κοντά στα πρόσωπα και πράγματα που άφησα πίσω. Άλλά μου φέρνει και δάκρυα - ανάμικτα.

Συνεχίσατε το θεάρεστον έργο σας και ή Ήπειρος θα σας ευγνωμονεί.

Θερμές ευχές εις όλα τα μέλη της Έταιρείας, ξεχωριστά στο Θανάση Λένικα που τόσο εκτιμώ και αγαπώ.

Έστω κλειστός λαμβάνετε ένα μικρό δώρο δια την Ήπειρωτικήν Έταιρεία. Διαθάπτε το όπως σας γνωρίζετε.

Ευχόμενος όπως το γράμμα ευρη όλους σας εν καλή υγεία.

Διατελώ με φιλικούς πατριωτικούς
χαιρετισμούς

Ι. ΣΠΥΡΟΠΟΥΛΟΣ, ιατρός.

ΜΠΟΤΣΑΡΕΪΚΑ

Κύριε Διευθυντά,

Είς το υπ' αριθ. 95 Δελτίον της Ήπειρωτικής Έταιρείας δημοσιεύεται «Εύθυμογράφημα» του κ. Κ. Τέκτονα, όπου ανάμεσα σε πολλά άλλα αναφέρει ότι κάποιος Σπύρος Μπότσαρης συνώνυμος απλώς του Στρατηγού και Πολιτευτού Δ. Μπότσαρη, αφίχθη στα Γιάννινα ως εκπρόσωπος του Κόμματος των Έλευθεροφρόνων και τον εμφανίζει με τον τρόπο αυτό ότι δεν έχει καμιά σχέση με τη μεγάλη και ένδοξη από τους αγώνες οικογένεια των Μπότσαρη.

Τα γεγονότα όμως είναι έντελώς διαφορετικά και είμαι υποχρεωμένος ν' ανατρέξω εδώ στο Γενεολογικό Δέντρο του Μάρκου Μπότσαρη: Υΐδς υπήρξε ο Δημήτριος Μπότσαρης διατελέσας ύπουργός των Στρατιωτικών επί Όθωνος και τούτου προήλθε ο Άθανάσιος Μπότσαρης Στρατηγός και ύπασπιστής του Βασιλέως

Γεωργίου του Α'. Ούτος ἐκ τοῦ γάμου του μετὰ θυγατρὸς τοῦ ἐκ Ζακύνθου Ρώμα ἀπέκτησε δύο υἱοὺς ἐκ τῶν ὁποίων ὁ μεγαλύτερος ἦτο ὁ ἐν λόγῳ Σπῦρος Μπότσαρης ποῦ ὅπως καταδεικνύεται ὑπῆρξε δισέγγονος τοῦ Μάρκου Μπότσαρη. Κατὰ τὰς ἐκλογὰς τοῦ 1936, ὅπως ἦτο φυσικόν, τὸ Κόμμα τῶν Ἐλευθεροφρόνων ἀπέτυχε γιατί ἡ Ἡπειρος τότε ἦτο ἀπὸ τὰ προύργια τοῦ Κόμματος τῶν Φιλελευθέρων.

Μετὰ τὴν κήρυξιν τῆς Δικτατορίας Μεταξᾶ ὁ Σπῦρος Μπότσαρης θέλοντας νὰ ἐξυπηρετήσῃ τὴν Ἡπειρο, ἐζήτησε ἀπὸ τὸν Μεταξᾶ τὴ Γενικὴ Διοίκησιν Ἡπείρου, ἀλλ' ὁ Δικτάτορας ἐπροτίμησε στρατιωτικόν, τὸ Στρατηγὸν Κυρίμη, τοῦ προσέφερε ὅμως τὴ Νομαρχία Κοζάνης, τὴν ὁποίαν ὁ Σπῦρος Μπότσαρης δὲν ἀπεδέχθη.

Μετὰ τιμῆς

ΣΤΥΛΙΑΝΟΣ Γ. ΠΑΝΤΑΖΙΔΗΣ

ΠΙΝΔΟΣ

Κύριε Πρόεδρε,

Στὰ Δελτία ποῦ κυκλοφόρησαν τελευταία καὶ ποῦ σκοπὸ ἔχουν τὴν ἐνημέρωσιν τῶν μελῶν καὶ συνδρομητῶν τῆς Ἐταιρείας τῆς ὁποίας ἔχετε τὴν τιμὴ νὰ προῦστασθε, δημοσιεύονται μετὰξὺ τῶν ἄλλων καὶ περιχοπὲς ἀπὸ διάφορα βιβλία, ἐπιστολὲς ἀναγνωστῶν σας κλπ. ποῦ ἀναφέρονται εἰς τὴν περίοδον τοῦ Ἑλληνοϊταλικοῦ πολέμου τὸ 1940—41.

Εἰδικὰ εἰς ἓνα ἐκ τῶν δημοσιευμάτων αὐτῶν γίνεται λόγος γιὰ τὸν Τομέα τῆς Πίνδου ποῦ ὡς γνωστὸν μεγάλως ἐχθρικές φάλαγγες εἰσέβαλαν ἐκεῖ τὸ πρωτὸ τῆς 28ης Ὀκτωβρίου, πρώτη ἡμέρα τοῦ πολέμου.

Εἶναι γνωστὴ ἡ τύχη ποῦ ἀνέμενε εἰς ἐχθρικές αὐτὲς φάλαγγες καὶ πιδὸ γνωστὴ

ἀκόμη ἢ ἐπίδρασιν ποῦ εἶχε ἢ συντριβὴ τῶν στῆν ἐν γένει ἔκβασιν τῶν ἐπιχειρήσεων.

Ἐκεῖνα ὅμως ποῦ ὁδὲν εἶναι κάπως γνωστά, εἰς τὸ εὐρὺ ἀναγνωστικὸ κοινὸ εἶναι τὸ σχέδιον ἐνεργείας τῶν φαλάγγων αὐτῶν τοῦ ἐχθροῦ καὶ πρῶτα πρῶτα ἡ δύναμί τους, τὰ σημεῖα εἰσβολῆς, οἱ μερικὲς καὶ οἱ γενικὲς κατευθύνσεις τους, οἱ ἀντικειμενικοὶ σκοποὶ κλπ.

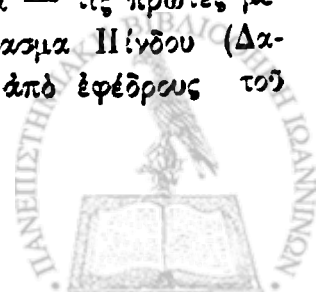
Θὰ προσπαθῆσω νὰ δώσω ἀπάντησιν εἰς ἕνα αὐτὰ ποῦ νομίζω ἐνδιαφέρουν — ἂν καὶ πέρασαν ἀπὸ τότε τόσα χρόνια — μετὰ τὰ πολυτίμα στοιχεῖα ποῦ οἱ ἴδιοι οἱ «πρωταγωνιστὲς» τοῦ ἐχθροῦ μᾶς ἄφησαν.

Καὶ δὲν εἶναι ἄλλοι, ἀπὸ τοὺς Ἰταλοὺς στρατηγούς Πράσκα καὶ Τζιρότι, ὁ πρῶτος Διοικητὴς τοῦ Ἰταλικοῦ Στρατοῦ εἰς τὴν Ἀλβανίαν εἰς τὴν ἀρχὴν τοῦ πολέμου, ὁ δεύτερος, Διοικητὴς τῆς «θρυλικῆς» 3ης Μεραρχίας Ἀλπινιστῶν «Τζούλια» τῆς Μεραρχίας ἀκριβῶς ποῦ εἰσέβαλε εἰς τὴν Πίνδον ὅπως θὰ ἴδοῦμε ἀμέσως.

Πολυτίμα στοιχεῖα ἀκόμη μᾶς δίνει ἡ Ἱστορία τοῦ πολέμου αὐτοῦ γραμμὴν ἀπὸ τοὺς Ἑλληνας πρωταγωνιστὲς. Εἶναι ἡ Ἱστορία Στρατοῦ τοῦ Γενικοῦ Ἐπιτελείου Στρατοῦ καὶ ὅπου — εἰς τὸν τόμον «Ὁ Ἑλληνοϊταλικὸς πόλεμος — Ἰταλικὴ εἰσβολὴ σελίδα 921 διαβάξωμε:

«Ἐναντι τοῦ τομέως τῆς Πίνδου ἦτο ἐγκατεστημένη ἡ 3η Μεραρχία Ἀλπινιστῶν «Τζούλια» ὑπὸ τὸν στρατηγὸν Τζιρότι, ποῦ εἶχε μεταφερθῆ εἰς τὴν Ἀλβανίαν τὸν Ἀπρίλιον τοῦ 1939».

Αὐτὴ καὶ μόνον ἡ 3η Μερ. Ἀλπινιστῶν χωρισμένη ὅπως θὰ ἴδοῦμε εἰς πέντε (5) φάλαγγες εἰσέβαλε τὸ πρωτὸ τῆς 28ης Ὀκτωβρίου 1940 εἰς τὴν Πίνδον, ὅπου ὡς γνωστὸν ἔρχηκε ἀντιμέτωπα — εἰς πρῶτες μέρες — 1) Τὸ ἀπόσπασμα Πίνδου (Δαβάκης) ἀπαρτιζόμενον ἀπὸ ἐφέδρους τοῦ

Νομού Τρικάλων και 2) Τὸ μὲν συμπτω-
χθὲν τάγμα Προναλύφειως Κονίτσης (Γί-
γας) ἀπαρτιζόμενον ἀπὸ ἐφέδρους τῆς Ἐ-
παρχίας Κονίτσης, τῶν γειτονικῶν Κοινο-
τήτων (Ζαγορίου) Παπίγκου - Ἀρίστης
- Ἀγίου Μηνᾶ - Μεσοβουνίου καὶ ὀλί-
γους Πελοποννησίους — ὑπολείματα τοῦ
λόχου Ἐνυσχύσεως Κονίτσης. Καὶ οἱ δύο
μονάδες ἦταν ἐπιστρατευμέναι ἀπὸ τὸν
Αὐγουστο τοῦ 1940 καὶ ἦταν τὰ μόναι τμή-
ματα τοῦ Στρατοῦ μας ποὺ βρέθηκαν ἐτοι-
μοπόλεμα στὸν τομέα αὐτό.

Ἡ τύχη καὶ τῶν δύο αὐτῶν μονάδων
στὴ συνέχεια τῶν ἐπιχειρήσεων εἶναι γνω-
στὴ, δὲν μᾶς ἀπασχολεῖ.

Ἐαναγυρίζομε στὴν Ἰταλικὴ 3η Μεραρ-
χία Ἀλπινιστῶν «Τζούλια» καὶ πρῶτα ἡ
διάταξις τῆς Μεραρχίας.

Τί γράφει ὁ στρατηγὸς Πράσκα:

Ἡ «Τζούλια» περιλάμβανε δύο (2)
Συγκροτήματα: Τὸ Βόρειο καὶ τὸ Νότιο.
Α' ΒΟΡΕΙΟ ΣΥΓΚΡΟΤΗΜΑ:

Διοικητὴς τοῦ Συγκροτήματος ὁ Συν-
ρχης Δεσπίνο. Σταθμὸς Διοικήσεως τὴν
27.10.40 Ἀνατολικά Ἐρσέκας καὶ στίς
διαβάσεις Μαύρη Πέτρα - Μπάτρα - Μπέ-
τσιο καὶ μὲ δύναμι τὸ 8ον Σύνταγμα Ἀλ-
πινιστῶν (3 τάγματα) καὶ τρεῖς (3) πυ-
ροβολαρχίαι μὲ γενικὴ κατεύθυνσι ἐπιθέ-
σεως. Σταυρὸς - Φούρκα - Σαμαρίνα - Βυ-
βοῦσα - Μέτσοβο.

Τὸ Συγκρότημα αὐτὸ ἦταν χωρισμένο
σὲ τρεῖς (3) φάλαγγες ἀπὸ Βορρᾶ πρὸς
Νότο.

1η Φάλαγγξ Τολμέτσο:
Μὲ δύναμι ἐνὸς Τάγματος καὶ μία πυρ-
χία θὰ ἐπετίθετο στὴν κατεύθυνσι ὕψωμα
Ροσντόλ - Σταυρὸς - Ἀεταμηλίτσα. Ἀπο-
στολὴ τῆς φάλαγγος ἢ κατάληψι τοῦ ἀ-
ριστεροῦ πλευροῦ τῆς Μεραρχίας.

2α Φάλαγγξ Τζεμόνε: Μὲ
δύναμι ἐνὸς τάγματος καὶ μιᾶς πυρ-
χίας θὰ ἐπετίθετο μὲ κατεύθυνσι ὕψωμα Μπά-
τρας - Ὄξυά.

3η Φάλαγγξ Τζιβιντάλε:
Μὲ δύναμι ἐνὸς τάγματος καὶ μιᾶς πυρ-
χίας θὰ ἐπετίθετο μὲ κατεύθυνσι Πέ-
τσιο - Βούρμπιανη.

Β' NOTION ΣΥΓΚΡΟΤΗΜΑ

Διοικητὴς τοῦ Συγκροτήματος ὁ συν-
ρχης Ταβόνι. Σταθμὸς Διοικήσεως τὴν
27.10.40 τὸ Γκερμένι ΒΑ Λεσκοβικίου
καὶ μὲ δύναμι τὸ 9ον Σύνταγμα Ἀλπινι-
στῶν (2 τάγματα) καὶ δύο (2) πυρ-
χίαι καὶ μὲ γενικὴ κατεύθυνσι ἐπιθέσεως Γκό-
λιο. Δ. Σμόλικα - Δίστρατο.

Τὸ Συγκρότημα αὐτὸ ἦταν χωρισμένο
σὲ δύο (2) φάλαγγες.

1η Φάλαγγξ Βιντσέντσα:
Μὲ δύναμι ἐνὸς τάγματος καὶ μιᾶς πυρ-
χίας θὰ ἐπετίθετο στὴν κατεύθυνσι Γκό-
λιο - Καστάνιανη.

2α Φάλαγγξ Ἀκουίλα: Μὲ
δύναμι ἐνὸς τάγματος καὶ μιᾶς πυρ-
χίας θὰ ἐπετίθετο στὴν κατεύθυνσι Γκόλιο -
Στράτσανη - Μόλιστα ἢ φάλαγγα αὐτὴ
- «Ἀκουίλα» εἶναι ἐκείνη ποὺ συγκρού-
στηκε μὲ τὸν 3ο λόχο τοῦ τάγματος Κο-
νίτσης στὸν Κλέφτη στὴν ἀρχὴ καὶ ὕστε-
ρα στίς κλιτύες τοῦ Ἀίου - Βρυτοχώρι -
μὲ τὴ δύναμι ὀλοκλήρου τοῦ Τάγματος
Κονίτσης. (Σημείωση ἐπιστολογράφου).

Ἐκτὸς αὐτῶν στὴ διάθεσι τοῦ Διοικη-
τοῦ τῆς Μεραρχίας — ὑπῆρχε μιᾶ Ὀρει-
βατικὴ Πυρ-χία, ἓνα μικρὸ τμήμα πεζι-
κοῦ, μιᾶ Ἰλη Ἰππικοῦ καθὼς καὶ λόχος
Ἀλθακῶν.

Ἵπῆρχε ἀκόμη καὶ ἓνα ἄλλο τμήμα -
δύναμις διλοχίας κατανεμημένη σὲ τέσ-

σερες μικρές φάλαγγες ή όποια ήταν προσανατολισμένη να έπιτεθη κατά του δεξιού του Υποτομέως του Αποσπάσματος Πίνδου μεταξύ των ύψωμάτων Κιάφρας και Καταφύκη.

Δέν είναι μόνον αυτά. Έχομε ακόμη τὸ πολυδραβευμένο βιβλίο του Χρήστου Κολιάτσου «Σελίδες Δόξης» τὸ πρῶτο βιβλίο πού κυκλοφόρησε μετὰ τὴν ἀπελευθέρωση γιὰ τὸν πόλεμο αὐτὸ πού μᾶς παρέχει συμπληρωματικὰ στοιχεῖα γιὰ τὴν σύνθεσι τῆς «Τζούλια».

Γράφει σχετικὰ στὴ σελίδα 105 ὁ Χρ. Κολιάτσος:

...Ἡ Μεραρχία «Τζούλια» διέθετε ἀκόμη τὸ 3ον μικτὸν Τάγμα Μηχανικῶν καὶ τὰ ὑπ' ἀριθ. 628, 629 καὶ 632 Ὀρεινὰ Νοσοκομεία Ἐκστρατείας. Ἐπὶ πλέον δὲ τὸ ὑπ' ἀριθ. 207 μικτὸ τμήμα αὐτοκινήτων ἐκτὸς τῶν ἀνεξαρτήτων τμημάτων ἡμιονηγῶν. Ἐνισχύετο δὲ καὶ ἀπὸ τὰ 120σιν καὶ 3ον σμήνη ἀεροπλάνων. Ἡ ἀποθήκη πυρομαχικῶν τῆς Μεραρχίας εὐρίσκατο στὴν Ἐρσέκα. Ἡ δύναμι τῆς Μεραρχίας ἔφτανε στοὺς 10.800 ἄνδρες.

Τέλος — σὺν κατακλείδα ὄλων αὐτῶν — ἔχομε τὶς «διαπυστώσεις» τοῦ Ἑλληνικοῦ Ἐπιτελείου καταχωρημένες στὴν «Ἱστορία Στρατοῦ» στὸν τόμο «Ἱταλικὴ Εἰσβολή» σελίδα 121.

Στὴ Μεραρχία «Τζούλια» — σημειώνει τὸ ΓΕΣ — εἶχε δοθῆ ἀποστολὴ 8πὼς ἀφοῦ ἐκκινήθη ἀπὸ τοὺς γόρους σταθμεύσεως τῆς (περιοχὴ Ἐρσέκας καὶ Λεσκοβίσιου) διὰ τῶν ὄρεινῶν διαβάσεων τῆς Πίνδου φθάσῃ στὴν περιοχὴ Μετσόβου γιὰ νὰ ἀποκόψῃ τὴ διαφυγὴ πρὸς Ἀνατολὰς τῶν Ἑλληνικῶν Δυνάμεων Ἠπείρου.

Τὸ σχέδιο αὐτὸ ἐνεργείας θὰ ἐπραγματοποιεῖτο διὰ τῆς κινήσεως τοῦ ὄγκου τῆς Μεραρχίας ἐκατέρωθεν τοῦ ὄρους Σμόλι-

κα ἐπὶ τῶν γενικῶν κατευθύνσεων - Σταυρός - Φούρκα - Σαμαρίνα - Βωβοῦσα - Μέτσοβο καὶ Γκόλιο, Δ. Σμόλικα, Δίστρατο, Βωβοῦσα Μέτσοβο καὶ δι' εὐρείας καλύψεως τοῦ ἀριστεροῦ πλευροῦ τῆς Μεραρχίας.

Μὲ διαταγὴ τῆς Ἀνωτάτης ἐν Ἀλβανία Ἱταλικῆς Στρατιωτικῆς Διοικήσεως, καθίστατο ὑποχρέωσι τιμῆς γιὰ τὴν Μεραρχία νὰ ἐξαπολύσῃ τὴν ἐπίθεσιν τῆς μετὰ τῆς μεγίστης ἀποφασιστικότητος καὶ ταχύτητος. Διὰ τὸν λόγον αὐτὸν ὅλα τὰ μὴ ἀπαραίτητα εἶδη, τὰ ἔχομα ἀφήσει στὰ μετόπισθεν, τὰ δὲ τμήματα ἦταν ἐφοδιασμένα μὲ τρόφιμα πέντε (5) ἡμερῶν καὶ νομὴ τῶν ζώων τεσσάρων (4) ἡμερῶν.

Αὐτὴ ἦταν «ἡ φημισμένη 3η Μεραρχία «Τζούλια» ἢ πὺρ ἀξιόμαχη μεγάλῃ μονάδα τοῦ Ἱταλικοῦ Στρατοῦ.

Ἡ συντριβὴ τῆς στὴν Πίνδο σήμανε τὴν ἀπαρχὴ γιὰ τὴ δημιουργία τοῦ Ἀθανάτου Ἐπους τοῦ 1940.

Παρακαλῶ νὰ φιλοξενηθῆ στὶς στήλες τοῦ Δελτίου ἐνημερώσεως μελῶν καὶ συνδρομητῶν.

Εὐχαριστῶ γιὰ τὴν φιλοξενία
ΒΑΣ. ΑΡΧΙΜΑΝΔΡΙΤΗΣ

ἐφ. ἀνθ) γὸς τοῦ Τάγματος Κονίτσας
τὸ 1939—1941

Στὴ καρναγὴ τῆς ἐλευθερίας

Γλυφάδα 20.2.1985

Ἀξιότιμε κ. Πρόεδρε,

Μὲ μεγάλῃ μου εὐχαρίστησι ἔλαβα τὸ τεύχος Ἰανουαρίου 1985 τοῦ περιοδικοῦ σας «Ἡπειρωτικὴ Ἐταιρεία», πού κατόπιν συστάσεως τοῦ κ. Χρ. Μούστου εἶχατε τὴν καλωσίγη νὰ μοῦ στείλετε. Σᾶς εὐχαριστῶ πολὺ καὶ παρακαλῶ γιὰ τὴ συνεχεὴ ἀποστολὴ του νὰ μὲ ἐγγράφετε συν-

δρομητή του και θα φροντίσω πολύ σύντομα να περάσω από το γραφείο σας για την οικονομική τακτοποίηση.

Με την ευκαιρία της αύριανης επέτειου της απελευθέρωσης των Ίωαννίνων από τον τουρκικό ζυγό σας στέλνω ένα απόσπασμα από το ημερολόγιο του πατέρα μου σχετικά με την απελευθέρωση του Πωγωνίου και τον έορτασμό της στη Βοστίνα, με τη θερμή παράκληση, αν κριθεί δημοσιεύσιμο και αξίω να προσφέρει κάτι στη μελέτη της σύγχρονης ιστορίας του τόπου μας, να φιλοξενηθεί στο περιοδικό σας «Ηπειρωτική Έταιρεία».

Με εκτίμηση
ΣΠΥΡΟΣ Ε. ΠΑΓΟΥΝΗΣ

Οι Τσουρβές και τι σημαίνει

ΣΗΜ.: Η Δέσπω Καρβέλη μᾶς στέλλει εκτεταμένη έρμηνεία του κυριωνύμου «τσούρης» (κατά Εὐάγ. Μπόγκα) οι Ζαγορίσιοι είχαν απονείμει στους Γιαννιώτες τή σκωπτική προσωνυμία Τ σ ο ὄ ρ η δ ε ς), που είναι σήμερα και κυριώνυμο. Τσουρής, Τσουρέλης, Τσουρίδης, Τσούρος — 104 κυριώνυμα μέτρησα στον Τηλεφωνικό Κατάλογο — ἐξ ἀφορμῆς ἡθρογραφικῆς σημειώματος τοῦ Ἀναστάση Παπαγγέλη. Καί ἡ ἐρμηνεία δέν εἶναι μόνο λεξιλογική. Συνοδεύεται παραστατικῶτα με λαογραφικά στοιχεία που τήν κάνουν τελεσίδικη. Τὸ Δελτίο τῆς Ἡπειρωτικῆς Ἐταιρείας που δέν εἶναι βέβαια χρησιμότητα, ἀλλά καί Λαογραφικό, εὐχαρίστως φιλοξενεῖ τὸ καίμενο παρά τή... διευωδία του!

α.χ.μ.

Φλεβάρης τοῦ 1985

Κύριε Μαρμάρουλε,

Μαζί με τους θερμούς χαιρετισμούς μας, τις ευχές μας για μιὰ καλή υγεία,

για να κρατάτε γερά και ψηλά τις ώραιες πάντα δραστηριότητές σας, στέλνω και τις λίγες αυτές σειρές μου.

Με πολλή εκτίμηση
ΔΕΣΠΩ ΚΑΡΒΕΛΗ

«Ο φίλος μας, κ. Παπαγγέλης, στο ἠθογράφημά του «Σκωταράδες», λέει ότι δέν ξέρει ἀπό ποῦ, τοὺς Γιαννιώτες τοὺς ἔλεγαν καί «τσιούρηδες». Κάτι θυμάμαι ἀπὸ τὰ παιδικά μου χρόνια, γι' αὐτό. Καί μιὰ καί τὸ ἐπιτρέπει ἡ ἡλικία μας, ἄς τὸ πῶ, ἔτσι σάν ἓνα συμπλήρωμα μικρό, σὰ τόσα ζωντανὰ καί φρεσκαρισμένα ἀπὸ τὴ μνήμη του καί τὴν ἀξία πένα του, γράφει ὁ φίλος μας ὁ Τάσιος.

Συναντηθήκαμε τὸ καλοκαίρι που μᾶς πέρασε στὸ βιβλιοπωλεῖο τῆς «Δωδώνης», καί τὰ εἶπαμε γιὰ λίγο. Ἀρχίζω λοιπόν:

Πολλές φορές ἡ θειά μ' ἡ Ρούσιω, ἀδερφή τοῦ πατέρα μου που μᾶς φρόντιζε, ὅταν ἔλειπε ἡ μάνα, σάν ἔπιανε ἐπαφτοφόρω τὸν μεγαλύτερο ἀδερφό μου, νὰ κατουράει κοντὰ στὸ δέντρο, με χειρονομίες, καί με φωνές..., τὸν κυνηγοῦσε με τοῦτα τὰ λόγια:

—Τσακίς' ἀπ' αὐτοῦ, θὰ τὴν ξεράν'ς τὴ ζερντιλιά!!! Θὰ στὴν κόψω τὴν τσιούρου, ἀρβανίτικο κεφάλι!!! Δὲ σουπα, νὰ κατράς στὴν ὀξέδρα;

Ἄλλο βιολί, παίζαμε με τὸν μικρότερο ἀδερφό μου, ποῦταν ἓνα χρόνο καί καναδυὸ μῆνες. Δέν ἔλεγε τὰ τσίσια του, καί κατουροῦσε καί τὰ φουστάνια του, καί τις κάλτσες. Γιόμιζε καί τὰ τσαρουχάκια του ἀκόμα. Τ' ἀγόρια ἐκείνον τὸν

καιρό, τὰ νύνανε μὲ φουστάνια ὡς τὰ 4 καὶ 5 χρόνια, κι' ὄλα ἦταν... ἐλεύθερα!! Τούδιναν ξυλιές καὶ καὶ στὰ πσινὰ καὶ στὰ μπροστινὰ, μὰ δὲν κατάφεραν νὰ τὸν μάθουν «ντερπιγὲ» (συνήθεια). "Ὅταν τὸν κρατοῦσα ἐγώ, πάντα μ' ὀρμήνευαν:

—Πιάστου τὴν τσιούρου καὶ σύρτον στὴν ὀξέδρα νὰ κατρίσ', νὰ μὴ σοῦ λερῶσει τὸ φουστάνι...

Κι ὅταν γκρίνιαζα..., μὲ καλόπιανε ἢ μάνα ,μὲ τὴν εἰρηνικὴ γλυκὴχη φωνή της:

—Τί νὰ κάνουμε τσούπρα μου; "Ὡσπου νὰ μεγαλώσ' καὶ νὰ μάθ'! Μὲ τὸ ξύλο... δὲ βγαίνει τίποτα.

Ἐγώ..., τ'όπερνα καὶ σὰν παιγνίδι καὶ κατάφερνα πάντα νὰ βγάζει καὶ τὶς σταγόνες ἀκόμα! "Ὅσοι ἀντρες καὶ γυναῖκες ὑπάρχουν ἀκόμα στὰ Γιάννενα, πὺ περπατᾶνε στὰ 60, στὰ 70 καὶ στὰ 80, νὰ τὰ ἐκαποστήσουμε, θὰ θυμοῦνται τοὺς «κιοσέδες» στὶς γειτονιές. Κιοσιέδες, ἔλεγαν, τὶς γωνιές στοὺς δρόμους. Ἡ δική μας γωνιά, εἶχε τὴν καλὴ τύχη, νάχει τὸ φανάρι, πὺ θαμποφώτιζε κι ἀπὸ δῶ κι ἀπ' ἐκεῖ τὸ δρόμο. "Ἐτσι, εἶχε γλυτώσει ἀπὸ τὴ «ρύπανση»... τοῦ καιροῦ ἐκείνου. Ὁ κιοσὲς ὅμως, στὴν ἄλλη ἄκρη τοῦ στενοσόκακου, ἦταν σκοτεινός. Ἐκεῖ λοιπόν, κι ὁ πατέρας μου, τὸν εἶχα δεῖ κι ἐγώ, περνώντας τὰ βράδια ὄλοι οἱ ἀρσενικοὶ τῆς γειτονιάς μας, ἀφηναν... τὰ ἀμωνικά ὑγρά τους, κι εἶχε κιτρινίσει ὁ τοῖχος καὶ ποτίσει τὸ χῶμα, πὺ μύριζε ἀπὸ μακρὰ!!! Κανόνας, μπορῶ νὰ πῶ ἦτανε, νὰ κατουρᾶνε ἔξω ἀπὸ τὸ σπίτι. "Ὅσοι, μάλιστα

φοροῦσαν σιαλθάρια, ἦταν πολὺ εὐκολὴ καὶ σύντομη ἢ διεργασία αὐτή, γιατί τὸ σιαλθάρι εἶχε μιὰ τρύπα μπροστὰ καὶ δὲ χρειάζονταν κουμπώματα καὶ ξεκουμπώματα. "Ὅμως τὸ «τσιούρηδες», ἐκτὸς ἀπὸ τοὺς κάτοχους αὐτοῦ τοῦ ὄργανου, — γιατί ἦταν καὶ μερικοὶ πὺ τὸ εἶχαν ὑποβαθμισμένο — ἔχει κι ἄλλη μιὰ ἔννοια: χαρακτηρίζει τοὺς μποῖλῆδες, τοὺς γεροδεμένους, τοὺς μπροστάρηδες. Νὰ τοὺς τὸ λέει ἢ ψυχὴ κι ἢ εὐρωστία. Μὰ, κι ἀπὸ χαρακτήρα καὶ πάστα, νᾶναι δυνατοὶ καὶ ἀχόρταγοι στὸν ἔρωτα. Καὶ βέβαια, ὄσοι ἔτρωγαν σκοταριές κι ἔπιναν ὀλανυχτίς μολαῖνα στὰ κρασοπουλιά, μὲ θιολιά καὶ ντέφια, λέφτεροι πιά ἀπὸ τὴν Τούρκικη σκλαβιά, καὶ σκοταράδες καὶ τσιούρηδες, λέγονταν. Μ' ἕνα καὶ δυὸ μολαῖνα κρασί ὁ καθένας, πόσο πότισμα ἔκαναν στοὺς κιοσιέδες, τρικλίζοντας!!

Κάποια κυρὰ Τσιβούλα ἀπὸ τὴ γειτονιά μας, ἦρθε στὴ μάνα μου πρῶτ-πρῶτ νὰ πεί τὸ ντέρτι της:

—Τὰ χαράματα μοῦρθε σήμερα ὁ Κωστάκ'ς, μὲ τὴν τσούρου του, ἀπ' ὄξου! Ἄκοῦς; Ντροπὴ πὺ πῆρα! Δεκάρα δὲν εἶχε στὸ πανταλόν'τ'. Ὁ θκός σ'; ἦρθε κι αὐτὸς πιωμένος;

— Πιωμένος καὶ χαμένος... Μὲ τὴν Τουρκιά... σμαζέβονταν στὰ σπίτια τους ἀπὸ τ' ἀξιάμ'!!

"Ἐκατσαν στὸ πεζοῦλι οἱ δυὸ γειτόνισσες νὰ κουβεντιάσουν...

Ἦταν ἀποκριά, κρεατινὴ... κάπου ἐκεῖ γύρω στὰ 1925—26.

ΔΕΣΠΩ ΚΑΡΒΕΛΗ

Πνευματικές προσφορές

ΣΗΜ. ΣΥΝΤΑΞΕΩΣ: Ἡ συγγραφεὺς Κούλα Ξηραδάκη μὲ ἓνα σημαντικό ἔργο ιστορικῆς ἔρευνας γύρω ἀπὸ τὴν ἱστορία τῆς Παιδείας εἶναι πολὺ γνωστὴ. Εὐτύχησε (ὄχι ἡ Ξηραδάκη γιὰτὶ αὐτὴ ἀτύχησε), ἀλλὰ ἡ ἱστορικὴ Ἔρευνα νὰ ὑπηρετεῖ στὸ Ἐλεγκτικὸ Συνέδριο, ἔπουν σιθάζονται θουνὰ τὰ δικαιολογητικὰ καὶ βιογραφικὰ καὶ Ὑπηρεσιακὰ ἔγγραφα καὶ ἐκθέσεις τῶν στελεχῶν τῆς Ἐκπαιδεύσεως καὶ μάλιστα τοῦ παροικιακοῦ Ἑλληνισμοῦ τῆς Ἀνατολῆς, μετὰ τὴν συρρίκνωσή του συνεπεῖα τῆς Μικρασιατικῆς Καταστροφῆς. Φιλότιμη, καὶ μὲ τὸ πάθος τοῦ ἔρευνητῆ ἀξιοποίησε πολλοὺς, ἀπὸ τοὺς ἀποκειμένους στὰ ὑπόγεια θησαυροὺς. Ἐνα ἀπὸ τὰ στοιχεῖα, Ἡρωελεγεῖο γιὰ τὴν ἀπελευθέρωση τῶν Ἰωαννίνων, ἀπὸ σύγχρονο Ἡπειρώτη θὰ ἰδῆ νὰ δημοσιεύεται ἡ ἀναγιώστης σὲ ἄλλες σελίδες. Εἶναι χαρακτηριστικὸ γιὰ τὴν ἀφέλειά του, ἀλλὰ καὶ τὸν ἐνθουσιασμὸ πὺ προκάλεσε σ' ὄλους τοὺς ξενιτεμένους Ἡπειρώτες ἡ χαρμόσυνη εἶδηση.

Ἄλλὰ ὅσοι ἰσθὴν ἀναίσθητη δημόσια ὑπηρεσία, ταλαντοῦχοι προικισμένοι, θέλησαν παρέργως ν' ἀσχοληθοῦν καὶ μὲ εὐγενέστερες ἐπιδιώξεις, ἐπέσπασαν τὸν φθόνον τῶν μετρίων, καταδιώχτηκαν καὶ ἔπαθαν τὰ ἐπιχειρήματα τοῦ ἰδιαίτερου ζήλου τους: Τοὺς ξέρασε ὁ τροχός, ἀφοῦ δὲν μποροῦσε νὰ τοὺς ἀφομοιώσει. Βγήκαν σὰν τὴν τρίχα ἀπὸ τὸ ζυμάρει. Ἔτσι ἡ Κούλα Ξηραδάκη καὶ ὁ Μιχάλης Πετρόχειλος συμπίεστησαν ἀπὸ τὴ χιονοστιβάδα τῶν κυρίων Μετρίων μὲ μικροὺς βαθμοὺς καὶ ἀναγκάστηκαν νὰ φύγουν μὲ μικρὲς συντάξεις.

α.χ.μ.

Ἀθήνα 31 Ὀκτωβρίου 1984

Κύριε Μαρμόπουλε,

Σὰς ἐσωκλείω ἓνα φωτοαντίγραφο ἑνὸς ποιήματος «Ἡπειρος» τυπωμένο σὲ μονόφυλλο (0,50X0,35 μ.) πὺ τὸ ἔγραψε κάποιος Φίλιππος Ἀδάμ—Ἡπειρώτης στὴ Σύρο ὅταν ἀπελευθερώθηκαν τὰ Γιάννινα. Ἐνα ἀντίτυπο ἔστειλε στὴν Ἑλπινίκη χήρα Μιχ. Μαυρογορδάτου κόρη τοῦ καθηγητῆ καὶ συγγραφέα Ἀναστασίου Τάγγη (+ 1900) ἀπὸ τὸ Μοιουδέντρι. Ἡ Ἑλπινίκη Μαυρογορδάτου γεννήθηκε στὴν Πόλη τὸ 1881, τελείωσε τὸ Ζάππειο. Ἐξέδωκε στὴν Πόλη ἓνα λεύκωμα «Ἡ Ἡπειρος» ἐπὶ τέσσερα χρόνια πὺ κυκλοφοροῦσε κάθε Πάσχα. Ὁ πρῶτος τόμος (1910) ἦταν ἀφιερωμένος στὴ μνήμη τοῦ πατέρα της. Ὁ δεῦτερος (1911) ἰστὴ μνήμη τοῦ Γεωργίου Ἀβέρωφ, ὁ τρίτος (1912) στὴ μνήμη τοῦ Κωνσταντίνου Ζάππα καὶ ὁ τέτατος (1913) στὸν βασιλιὰ Κωνσταντῖνο. Τὸ 1913 τὸ λεύκωμα ἀνέκαψε τὴ σταδιοδρομία του, γιὰτὶ ὑμνοῦσε τὴν ἀπελευθέρωση τῆς Ἡπείρου. Οἱ τουρκικὲς ἀρχὲς τὴν καταδίωξαν καὶ ἡ συντάκτις μὲ τὴ βοήθεια τῆς ρωσικῆς πρεσβείας φυγαδεύτηκε στὴν Ἑλλάδα. Λόγοι οἰκονομικοὶ τὴν ἐμπόδισαν νὰ συνεχίσει τὴν ἐκδόση. Στὴν Ἀθήνα ἡ Α. Μαυρογορδάτου παρέδιδε μαθήματα ἀγγλικῆς καὶ γαλλικῆς γιὰ νὰ ζήσει τὰ ὄρφανὰ παιδιὰ της. Πέθανε τὸ 1949.

Ὁ Ἀναστάσιος Τάγγης τελείωσε τὴ Ριζάρειο καὶ τὴ Φιλοσοφικὴ Σχολὴ τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν. Δίδαξε στὸ γυμνάσιο Σάμου, στὴν Κρήτη, στὴν Ἐμπορικὴ

Σχολή Χάλκης (1868) και στο Ζωγρά-
φειο Κων) πόλεως.

Δημοσίευσε : «Ἑρμηνεία τοῦ Ἀριστο-
τελείου ὄρουσμοῦ τῆς τραγωδίας», «Ἐλε-
γεία εἰς Κωνστ. Ζάππαν», «Πινδαρική
ὠδή εἰς Γεώργιον Ἀβέρωφ», «Πινδαρική
ὠδή εἰς Κρήτην», «Πινδαρική ὠδή εἰς
Στεφάνουδον», «Ἐλεγεία εἰς πατριάρχην
Ἀνθιμον τὸν Ζ'», «Ἐλεγεία εἰς Χρηστά-
κην Ζωγράφον» κ.ἄ.

Τὸ 1844 τοῦ ἀπενεμήθη ὁ ἀργυρὸς
σταυρὸς τοῦ τάγματος τοῦ Σωτήρος.

Πέθανε στίς 12.4.1900.

Σᾶς χαιρετῶ
ΚΟΥΛΑ ΕΗΡΑΔΑΚΗ

Υ.Γ.: Ἡ ὠδή στὸν Γ. Ἀβέρωφ ἐκδό-
θηκε στὴν Ἀθήνα τὸ 1896. Ὁ Ἀναστ.
Γ. Τάγης ἦτο ἐξάδελφος τῶν ἀδελφῶν
Θεοχάρη Ι. Τάγη καὶ Φιλίππου Ι. Τάγη
ποῦ ἀναφέρω στὸ ἀνάτυπο ποῦ σᾶς ἐπι-
κλείω.

Ο ΤΥΡΤΑΙΟΣ ΟΙ ΑΛΛΟΙ ΤΥΡΤΑΙΟΙ ΚΑΙ ΤΑ ΤΥΠΟΓΡΑΦΙΚΑ ΛΑΘΗ

Στίχους τοῦ Τυρταίου ἐπικαλέ-
στηκε ὁ Ἀλέκος Τσουκανέλης στὰ
λαμπρά ἀπομνημονεύματά του μὲ
τὸν τίτλο: «Τὸ χρυσὸ Ἴωθηλαῖο»,
ἐκδοσὴ Ἀθήνα 1984, ἀναφερόμενος
στὸν πολέμαρχο Χαροῦλ. Κατσιμη-
τρο, ποῦ δημοσιεύτηκαν ἐσφαλμέ-
νοι στὸ τεῦχος τοῦ Δελτίου μας, ἀ-
ρ.θ. 99.

Ἔτσι λοιπὸν οἱ ἀναγνώστες μας
ἄς τοὺς διορθώσουν στὸ σωστό:

Τεθνάμεναι γὰρ καλὸν
ἐνὶ προμάχοισι πεσόντα
ἄνδρ' ἀγαθὸν περὶ ἧ πατρίδι μαρ-
νάμενον.

Ὁ Πλάτων τὸν θέλει Ἀθηναῖον
τὸν Τυρταῖο, ποῦ ἔγινε πολίτης τῆς
Λακεδαιμόνος. Ὁ Φιλόχορος καὶ ὁ
Καλλισθένης παριστάνουν τὸν Τυρ-
ταῖον «ἐξ Ἀφίδνης» (εἰποῦσιν ἐξ
Ἀθηνῶν καὶ Ἀφιδνῶν ἀμφικέσθαι).
Στὸν Πausανία καὶ τὸν Διόδωρο ἀ-
ναφέρεται ὅτι οἱ Ἀθηναῖοι ἔστειλαν
ἐπίτηδες τὸν κουτσο - Τυρταῖο, στὴ
Σπάρτη γιὰ χλευασμό. Ὁ Στράβων
τὸν θέλει Λακεδαιμόνιον. Λακεδαι-
μόνιον τὸν θέλουν καὶ οἱ νεώτεροι
κριτικοί, τὸν Ποιητὴ τῆς Εὐνομίας,
ποῦ μὲ τις ἐλεγείες του ἐνθουσίασε
τοὺς Σπαρτιάτες κατὰ τοὺς Μεσση-
νιακοὺς πολέμους τῆς Ἀρχαιότη-
τος.

Ὅπως κι ἂν ἔχει εἶναι Δωριέας
εἴτε ἀπὸ τῆς Ἀφίδνης (κάπου ἀνά-
μεσα στὰ σημερινὰ Κιοῦρκα - Κα-
πανδρίπι) — ὅπως βλέπετε ἢ κάθο-
δος τῶν Δωριέων συνεχίστηκε καὶ
στὰ Μεσαιωνικὰ χρόνια — εἴτε ἀπὸ
τὴ Σπάρτη.

Ἀλλὰ Τυρταῖο ἔχομε καὶ στὸν
Ἀγῶνα τῆς Ἀνεξαρτησίας (1821—
1829) τὸν περίφημο Τσοπανάκο ποῦ
παρακολουθοῦσε πεζὸς πυρπολῶν-
τας μὲ τὰ ποιήματά του τοὺς Ἑλ-
ληνες ἀγωνιζομένους.

Καὶ γράφεται ὅτι ὁ Νικηταρᾶς (ὁ
Τουρκοφάγος) τὸν λυπήθηκε καὶ
τοῦ χάρισε ἕνα ἄ τι λάφυρο, ποῦ
ἀπὸ κάποια σπαθιά εἶχε χάσει τὴν
οὔρα του.

Φέρνοντας βαρέως τὸ σημαδεμέ-
νο δῶρο ὁ Ποιητὴς καὶ μὴ μπορών-
τας νὰ τὸ θρέψει ἐξ αἰτίας τῆς φτώ-
χειας ὄλων τῶν ποιητῶν ὄλων τῶν
αἰώνων (βλέπε Πτωχοπρόδορομο) ἔ-

γραψε σὸν δωρητὴ του:

Καπετὰν Νικηταρᾶ
τ' ἄλλογο δίχως ν' οὐρά
ἦ μοῦ στέλλεις καὶ κριθάρι
ἦ σοῦ στέλλω τὸ τομάρι!

Τέλος Τυρταῖο ἔχομε καὶ στοὺς ἔνδοξους Βαλκανικοὺς Ἀγῶνες, πού ἔδωκαν τὴν ἐλευθερία καὶ στὴ Βόρεια Ἑλλάδα, Ἡπειρο καὶ Μακεδονία, τὸ Σπύρο Μαρσοῦκα, πού τὸ ἄγαλμά του στολίζει τὴν ἰδιαιτέρη πατρίδα του τὴν Ὑπάτη, ὅπου μὲ ἰδιαιτέρη ἱκανοποίηση εἶδα σὲ κάποια ἀνάθασή μου στὴν Οἴτη ἀπὸ τὸ ὄμορφο χωριό.

α.χ.μ.

ΔΙΚΑ ΜΑΣ ΠΕΝΘΗ

ΑΝΝΟΥΛΑ Ι. ΤΖΟΓΙΑ

Μία ἀκόμη εὐγενεστάτη μορφή τῶν καλῶν Γιαννιώτικων καιρῶν ἔσθησε διὰ παντός. Ἡ Ἀννούλα Τζόγια λατρευτὴ σύζυγος τοῦ γνωστοῦ ἱατροῦ Ἰωάννου Τζόγια ἄφησε τὴν ὑστατην πνοή της στὸ ἀρχαϊκὸ της τὴν 29.1.85.

Ἡ Ἀννούλα ὅπως τὴν φωνάζαμε ὄλοιοι τὴν ἀγαπήσαμε — καὶ τὴν ἀγαποῦσαν ὄλοιοι ὅσοι τὴν γνώριζαν ἔτυχε ἀρίστης ἀνατροφῆς ἀπὸ τοὺς γονεῖς της καὶ μεγάλης ἐγκυκλοπαιδικῆς καὶ κοινωνικῆς μορφώσεως.

Οἱ ψυχικὲς της ἀρετὲς ἀντανάκλωσαν στὸ πάντα γελαστὸ πρόσωπό της, προσωποποίηση τοῦ μέτρου καὶ τῆς ἀρμονίας.

Ἀνεδείχθη εἰς μίαν ἰδανικὴ σύζυγο καὶ διὰ τοῦτο ἐλατρεῦθη ἀπὸ τὸν σύζυγό της ὁ ὁποῖος μέχρι τὴν τελευταία στιγμή της προσέφερε καὶ ὑπεράνω τῶν δυνάμεών του.

Ἀλλὰ ἡ μοῖρα σκληρὴ, χῶρισε αὐτὸ τὸ παραδειγματικὸ ζευγάρι πού ζοῦσε ὁ ἕνας γιὰ τὸν ἄλλο. Ἡ πολυαγαπημένη Ἀννούλα πού πάντα σιωροπούσε σὲ ὄλους τὸ γέλιο καὶ τὴν καλοσύνη δὲν ζεῖ πλέον. Ἐμεῖς πού τὴν ζήσαμε ἀπὸ κοντὰ καὶ ὄλοιοι ὅσοι εἶχαν τὴν τύχη γὰ τὴν γνωρίσουν θὰ διατηροῦν πάντα στὴν μνήμη των τὴν λεπτὴ καὶ εὐγενικὴ μορφή της πού ἀντιφέγγιζε τὴν ὀλοκίτρωμένην της ψυχὴ.

Ἄς εἶναι ἐλαφρότατο τὸ Γιαννιώτικο χῶμα πού τὴν σκεπάζει.

I. M. OI.

ΤΡΑΤΑΜΕΝΤΑ ΣΤΗΝ ΠΙΝΔΟ

Τύο Α. Χ. Μ.

Στὴν «Ἐστία» τοῦ 1890 δημοσιεύονται ἀναμνήσεις καὶ περιγραφή «Ἑλληνα ἀξιωματικοῦ, πού ἀναφέρονται σ' ἓνα περιστατικὸ διευθετήσεως συνοριακῆς διαφορᾶς μεταξὺ Ἑλλήνων καὶ Τούρκων ἀξιωματικῶν πάνω στὴν Πίνδο.

Οἱ Ἕλληνες ἀξιωματικοὶ φθάνουν σιδηροδρομικῶς στὴν Καλαμπάκα. Ὁ ἀφηγητὴς τῶν ἀναμνήσεων ἐκφράζει τὸ δέος καὶ τὸ θαυμασμὸ ἀπὸ τὴ μεγαλοπρεπῆ θεὰ τῶν Μετεώρων. Ἀπὸ τὴν ἄθλια Καλαμπάκα μὲ μουλάρια ἀρχίζουν μιὰ ἀτέλειωτη πορεία καὶ φθάνουν σ' ἓνα ἄθλιο Χάνι, τὸ Χάνι τῶν Τσουραναίων.

Περιγράφοντας τὴν ἀθλιότητα στὸ Χάνι αὐτὸ παρατηρεῖ σὲ μιὰ γωνιὰ ριγμένο καλαμπόκι δίπλα σὲ μισοσαπισμένα πεπόνια καὶ μισοσπασμένα λαγήνια.

Ὁ ἀφηγητὴς ρώτησε τὸν Χαντζῆ, ἂν ἔχει τίποτε νὰ προσφέρει στὸν ὄμιλο τῶν ἀξιωματικῶν, ὄχι πὼς εἶχαν ἀνάγκη, ἐξομολογεῖται, ἀφοῦ ὅλα τὰ ἐφόδια ἦταν στὰ φορτιάρικα μουλάρια, ἀλλὰ γιὰ νὰ δοθεῖ ἡ εὐκαιρία ν' ἀφήσουν λίγα λεπτά. Κι ἀκολουθεῖ ὁ ἐπόμενος διάλογος:

—Ἐχετε τίποτε νὰ πάρουμε;

—Ἄμ τί νάχουμε;

—Οὐζο δὲν ἔχετε;

—Δὲν ἔχ'με, ἀπάντησε.

—Ψωμί;

—Δὲν ἔχ'με.

—Τυρί;

—Δὲν ἔχ'με.

—Νερό; τὸν ρώτησα γελώντας!

—Γιὰ! τὸ ποτάμ', ἀποκρίθηκε.

Ἀπὸ τὸ Χάνι τῶν Τσουραναίων ἡ ἑλληνικὴ ἀποστολὴ ὕστερα ἀπὸ μακρὰ πορεία καταλήγει στὰ κονάκια τοῦ ξακουστοῦ τσέλιγγα Μπάρδα. Οἱ ἀναγνώστες τοῦ Δελτίου θὰ θυμοῦνται τὸ δημοσιευμένο ποίημα τοῦ Χρ. Χρηστοβασίλη γιὰ τὴ Στάνη τοῦ Μήτσου Μπάρδα. Φιλοξενοῦνται ἐκεῖ ἡγεμονικὰ μὲ ψητὰ ἀρνιά καὶ θεῖο κρασί. Ἀπὸ κεῖ συνεχίζουν τὴν πορεία τους γιὰ τὸ Ζυγό. Ὁ ἀφηγητὴς δίνει ἐνδιαφέρουσες εἰκόνες τῆς θεᾶς ἀπὸ τὴν Πίνδο πρὸς τὸ Θεσσαλικὸ κάμπο, τὸν Κόζιακα καὶ τὸν Πηνειό, καθὼς καὶ πρὸς τὸ Μέτσοβο, Προσῆλιο καὶ Ἀνήλιο. Ἀπὸ τὸ Μέτσοβο, ἐξ ἄλλου, ἔχει ξεκινήσει ἀνώτερος Τούρκος ἀξιωματικὸς — πασιᾶ τὸν ὀνομάζει ὁ ἀφηγούμενος ἀξιωματικὸς! — μὲ συνοδεία ἵππικοῦ καὶ μπροστὰ ἓνας βαστάζος μ' ἓνα τερτίστιο σινί μὲ χαλβᾶ στὸ κεφάλι του πεσκεσί — τραταμέντο γιὰ τὴν Ἑλληνικὴ Ἀποστολή. Ὅλα μᾶς λέει ὁ ἀφηγητὴς διεξήχθησαν μὲ εὐγένεια καὶ ὁμαλότητα.

Αὐτὰ ἐδῶ καὶ ἑκατὸ περίπου χρόνια. Νὰ ἴδοῦμε τί μᾶς ἐπιφυλάσσει ἡ τύχη μὲ τὰ σημερινὰ ἐπεισόδια τοῦ Ἑβρου.

ΕΠΙΤΑΦΙΑ ΛΗΚΥΘΟΣ

ΜΝΗΜΗ ΘΑΝΟΝΤΩΝ ΗΠΕΙΡΩΤΩΝ

Στους πνευματικούς σκοπούς της Έταιρείας είναι ή άπονομή τιμής στη μνήμη θανόντων Ήπειρωτών. Κατά τόν μήνα αὐτόν μᾶς ἐστάλησαν οἱ ἐπόμενες δωρεές.

Ὁ ἰατρὸς κ. Γεώργιος Γύρας εἰς μνήμην τῆς συζύγου του Ἑλένης Γύρα	3000	Ἡ κυρία Ρεβέκκα Πολυμέρου, τὸ γένος Τσαγκαρίδη ἀπὸ τῆ Μεγαλομάρτυρα Κύπρου στή μνήμη τοῦ ἀληθμονήτου συζύγου της Γεωργίου Πολυμέρου, Τζουμερκιώτη γιὰ τοὺς γενικωτέρους της Ἐταιρείας σκοποὺς	4000
Ἡ κυρία Πόπη Ζαχαρή γιὰ τοὺς γενικωτέρους σκοποὺς εἰς μνήμην τοῦ συζύγου της ἱατροῦ Βασίλη Ζαχαρή	5000	Ἡ κυρία Ἑλένη Καζαμία στή μνήμη τοῦ ἀληθμονήτου τ. Ἀντιπροέδρου τῆς Ἐταιρείας Θωμᾶ Καζαμία ὁμοίως	5000
Ἡ κυρία Ρωξάνη Φασιλάκη στή μνήμη τοῦ θείου της Κωνσταντίνου Σταυρίδη ἑπτὰ χρόνια ἀπὸ τὸ θάνατό του	1500	Ἡ φιλόλογος κυρία Ἰωάννα Σταυροπούλου στή μνήμη τοῦ συζύγου της Κώστα Σταυροπούλου	2000
Ὁ κ. Ματθ. Βαλκίωνης στή μνήμη τῶν Γονέων του καὶ ἀδερφῶν του Γεωργίου, Αἰκατερίνης, Κωνσταντῶς καὶ Σεβαστῆς	2000	Ὁ κ. Γεώργ. Λαναρᾶς ἀξιωματ. ἐ. ἀ. γιὰ τοὺς γενικωτέρους σκοποὺς τῆς Ἐταιρείας στή μνήμη τῶν Γονέων του Χρήστου καὶ Πολυξένης	2000
Ἡ κυρία Ἑλένη Εὐθυμίου Νίκου στή μνήμη τῆς Θάλειας Χαραλαμποπούλου	3000	Ὁ κ. Μενέλαος Καρπούζης στή μνήμη τῆς πατρικῆς του οἰκογενείας	1000
Ὁ Ἀντιπρόεδρος τῆς Ἐταιρείας κ. Κώστας Ἐξάρχος στή μνήμη τῆς συζύγου του Ζίτσας Ἐξάρχου	4000	Ἡ κυρία Λουκία Καλλιῆ στή μνήμη τοῦ ἀληθμονήτου συζύγου της Χριστοῦ Καλλιῆ, Συμβούλου τῆς Ἐταιρείας	3000
Ὁ κ. Ἰωάν. Παπαθεμιστοκλέους γιὰ τοὺς γενικωτέρους σκοποὺς εἰς μνήμην τοῦ πατρὸς του Γεωργίου Παπαθεμιστοκλέους	2000	Ὁ τ. Ἐπιθεωρητῆς κ. Γεώργιος Στεργίου στή μνήμη τῶν Γονέων του Νικολάου καὶ Ὀλγας	1000
Ὁ κ. Φάνης Δόνος συμβολαιογράφος στή μνήμη τῆς συζύγου του Ρωξάνης Δόνου γὰ ἐνίσχυση τοῦ ἔργου τῆς Ἐταιρείας	2000	Ὁ κ. Γεώργ. Παπαδημητρίου στή μνήμη Νικολάου καὶ Ἀφροδίτης	
Ὁ κ. Δημήτριος Ἐξαρχόπουλος ὁμοίως στή μνήμη τῆς Εὐτέρπης Μαντᾶ	1000	(ΣΥΝΕΧΕΙΑ τῆς σελίδας 93)	

Ἑσωτερικὴ Ζωὴ καὶ Κίνησις

Ἀγορὰ Παραρτήματος καὶ προσαυξήματος τῶν ἰδιοκτητῶν γραφείων τῆς Ἑταιρείας ὁδὸς Μαυρομιχάλη ἀριθ. 7

Εἶχε τονιστεῖ ἐπὶ προηγουμένον τεύχος ἡ ἀνάγκη ἀγορᾶς παραρτήματος ἐπὶ Μεγαρο, πού εἶναι τὰ Γραφεῖα τῆς Ἑταιρείας ἐπὶ τῆς ὁδοῦ Μαυρομιχάλη ἀριθ. 7. Προσφερέτο ἐκεῖ χῶρος ἰσόγειος ἐμβαδου 40 μ², μισθωμένος ἀπὸ τὴν Ἑταιρεία ἀντὶ μηνιαίου μισθώματος 7000 δρ. πολύτιμος χῶρος γιὰ τὴν ἐπέκτασιν τῶν ἐργασιῶν καὶ ἀπαραίτητος πρὸς ἀποφυγὴν περιπετειῶν εἴτε μὲ ἀποστάσεις, εἴτε μὲ διακυμάνσεις, ἐνοικίου, συνεπεῖα τοῦ Ἀρχείου τῆς Ἑταιρείας.

Τὸ πρόβλημα ἦταν ἐπιτακτικόν, τόσο μᾶλλον, καθ' ὅσον ἡ ἰδιοκτήτρια κυρία Σκουζέ ἐδιόξατο. Πρὸ τοῦ κινδύνου νὰ διαφύγει ἀπὸ τὸ χέρι τῆς Ἑταιρείας ἡ εὐκαιρία μὲ ἀστραπιαία ἀπόφασιν τὸ Δ. Συμβούλιον συνεδρίασε καὶ ἔλυσε τὸ ζήτημα κατὰ τὸν ἐπόμενον τρόπο:

Ἄξια διαμερίσματος 40 μ.2	
X 20.000 =	800.000
Φόρος μεταβιβάσεως ἐπὶ ποσοῦ 1.081.000	122.487
Ἐξόδα Συμβολαιογραφικὰ	19.800
Σύνολον Δρχ.	942.287

Ἀντιμετωπίσθη μετὰ Ἄτοκο Δάνειον

τῶν Μελῶν τοῦ Δ. Συμβουλίου πρὸς τὴν Ἑταιρεία.

	Δρχ.
Ἄλεξ. Χ. Μαρμπούλου	100.000
Κων. Ἐξάρχου	100.000
Εὐσταθ. Λαμπρίδης	100.000
Εὐθυμ. Νίκου	100.000
Ἄθαν. Λέκκα	100.000
Γεωργ. Κούνδουρου	100.000
Ἄριστ. Δημητριάδης	100.000
Σαπφ. Κηρύκου	50.000
Σύνολον	750.000
Με χρηματικὰ διαθέσιμα τῆς Ἑταιρείας	192.287
Σύνολον Δρχ.	942.287

Ἐπαφίεται στὴν ἀγάπην τῶν Ἑπειρωτῶν καὶ τὸ μέλλοντα χρόνον ἡ ἀπότιση τοῦ χρέους τῶν Δρχ. 750.000 πρὸς τοὺς προθύμους κυρίους Δανειστάς. Καὶ ἐκφράζονται καὶ ἀπὸ δῶ πρὸς τὸν «ἐξ ἡμῶν» κ. Ἀθανάσιον Λέκκαν θερμὰς εὐχαριστίας γιὰ τὴν μέριμνα τῆς ἐρευνας τίτλων τοῦ νέου ἀκινήτου τῆς Ἑταιρείας.

Ἦδη ἀπὸ τὸ προηγουμένον τεύχος ἔχουν εἰσπραχθῆ γιὰ τὸν εἰδικὸν αὐτὸ σκοπὸν Δρχ. 95.000.

Καὶ ἀκολουθοῦν:

Ἡ κυρία Μαίρη Κολομβά μετὰ Δρ.	10.000
Ὁ Ἀναπληρωτὴς Γενικὸς Γραμματέας κ. Εὐθύμ. Νίκου	20.000
Ὁ κ. Χρυσόστ. Λαμπρίδης μετὰ ἐνθουσιασμὸν	10.000
Ὁ κ. Ἀθανάσιος Λέκκας	20.000
Ἡ Ἀδελφότης Ἀγναντινῶν διὰ τοῦ	

κ. Γεωργίου Στεργίου	5000	θηγᾶς καὶ Μίχου Ζουμετίκου	3000
Γνωστὸς «Ἀνώνυμος» ποῦ μᾶς προ- καλεῖ συγκίνηση βαθειά, ἀφοῦ ἐκ τοῦ ὑστερήματος ἔρχεται ἀ- ρωγὸς εἰς μνήμην τῶν συγγενῶν του Γ.Ε.Κ.Α. Ι.Θ.Σ. με	10.000	Ὁ κ. καὶ ἡ κ. Γρηγ. Κωνσταντο- πούλου εἰς μνήμην τῆς Ἄννης Ἰωάννου Τζόγια	2000
Ὁ ἰατρὸς κ. Ἄνδρ. Χριστοφορίδης ἀπὸ ΗΠΑ με τὸ ἰσότιμο 100 Δολλαρίων	12,544	Ὁ κ. Κώστας Ζαμπόπουλος στή μνήμη τοῦ ἀληθμονήτου παλλη- καριοῦ του Ἐλευθερίου	2000
Ὁ Βιομήχανος κ. Ἐλευθ. Μαντζί- κας συνεχῶς καὶ ἀδιαλείπτως ισυντρέχων τὸ ἔργο τῆς Ἐται- ρείας	50.000	Ἡ κυρία Πηνελόπη Βερτοδούλου στή μνήμη τοῦ Ἀποστόλου Βερ- τοδούλου δυὸ χρόνια ἀπὸ τὸ θά- νατό του	2000
Ὁ ἰατρὸς κ. Ἰωάν. Σπυρόπουλος ἀπὸ ΗΠΑ με τὸ ἰσότιμο 50 δολ.	6.628	Ἡ κυρία Ἐλπίς Ἠλία εἰς μνήμην τοῦ ταξίαρχου Γρηγορίου Τσου- μαρη	1000
Ὁ ἰατρὸς κ. Στέφ. Χρησιδῆς ἀ- πὸ ΗΠΑ με τὸ ἰσότιμο 50 δολ- αρίων εἰς μνήμην τοῦ ἐξαδέλ- φου του ὑποστρατήγου Ἰωάννη Μπίμπη	6.628		
Ὁ κ. Κων. Χαλδούπης	4000		
Ἡ φίλη τῶν Ἠπειρωτῶν κυρία Ἑλλη Βαθνοῦ τὸν ὀβολὸν	1000		
Ἡ κυρία Εὐγενία Σόμπολα με τὴν Ἐταιρεία, πάντα ἐπὶ ἔτη στοὺς διαλογισμούς της, στή μνήμη τῆς ἀδελφῆς της Ἀννούλας Ἰω. Τζόγια	50.000		
Ὁ ἰατρὸς κ. Ἰωάννης Τζόγιας, στοιχῶντας στοὺς ὄχιους σκοποὺς στή μνήμη τῆς συζύγου του Ἀν- νούλας	50.000		
Ἡ κυρία Φρόσω Ἰωαννίδου	5000		

Οἱ χρηματικὲς εἰσφορὲς πρὸς τὴν
"Ἠπειρωτικὴ Ἐταιρεία", ἐκπίπτουν
στὶς Δηλώσεις Φόρου Εἰσοδήμα-
τος.

ΣΥΝΩΣΤΙΣΜΟΣ ΕΙΣΦΟΡΩΝ ΣΥΝΩΣΤΙΣΜΟΣ ΤΗΣ ΑΓΑΠΗΣ

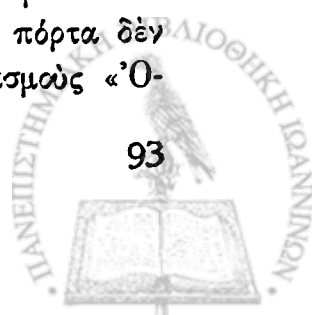
Με βαθειὰ συγκίνηση συντάσσαμε αὐ-
τοὺς τοὺς πίνακες εἰσφορῶν. Εἶναι τὸ ἑ-
ξυγόνον τῆς Ἐταιρείας. Εἶναι τὰ φτερά
της. Κοινωφελὲς Πνευματικὸ Ἰδρυμα ἢ
Ἐταιρεία. Δημόσια ἢ διαχειρίσῃ της σὲ
ύαλινη ἱσφαῖρα «περιστρεφόμενη καὶ παν-
ταχόθεν ὀρατὴ». Δὲν πληρώνει οὔτε μο-
νόλεπτο ἢ Ἐταιρεία σὲ μισθοὺς καὶ ἀ-
μοιβὰς καὶ ἔχει ἐλαχιστοποιήσει τὰ διοι-
κητικὰ της ἐξοδα, ἀφοῦ τὸ Δ. Συμβούλιο
με ἐφημερία σὲ ἐθελοντικὴ βάση διεξά-
γει τὴ διοικητικὴ ὑπηρεσία.

Δὲν ἔχει «Χρεῶστες» ἢ Ἐταιρεία. Δὲν
ἔχει «Πιστωτές». Κανενὸς τὴν πόρτα δὲν
ἐδρόντησε. Δὲν κρατεῖ λογαριασμοὺς «Ὁ-

ΜΝΗΜΗ ΘΑΝΟΝΤΩΝ

(ΣΥΝΕΧΕΙΑ ἀπὸ σελίδα 91)

Νικολαῖδη	500
Ἡ κυρία Ἐλίζα Κωνσταντοπού- λου εἰς μνήμην Ἀλεξάνδρου, Ἀ-	

φειλετών». Ὅτι προσφέρεται εἶναι αὐτοπροαίρετο καὶ καλοδεχούμενο. Τὸ ραβδί τοῦ διακονιάρη, ὅταν ὑπηρετεῖ κοινωφελεῖς σκοποὺς γίνεται: στὰ χέρια τοῦ Διοικητικοῦ Συμβουλίου ἡγεμονικὸ Σκήπτρο.

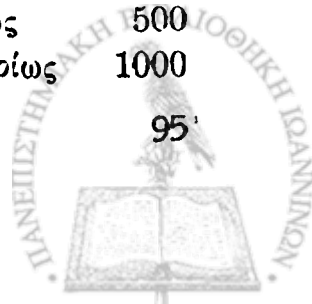
Κρίκοι τῆς ἀλυσίδας τῆς ἀγάπης αὐτὸν τὸν μῆνα εἶναι οἱ:

Ὁ κ. Ἰωάννης Χαρίτος γιὰ τοὺς γενικωτέρους σκοποὺς	1000
Ἡ κυρία Ἀλεξ. Τζιάκου γιὰ τὸ Δελτίο	500
Ὁ καθηγητῆς κ. Ἰωάν. Κάτσεων γιὰ τὸ Δελτίο	1000
Ὁ κ. Δημήτριος Ζέρβας ὁμοίως	1000
Ὁ κ. Φιλοποίμην Γκράτζιος ὁμοίως	2000
Ἡ κυρία Μαρίνα Ροδᾶνα - Κυριαξῆ ὁμοίως	700
Ὁ ἀρχιμανδρίτης κ. Ἀνδρ. Τρεμπέλας ὁμοίως	500
Ὁ κ. Μιλτ. Ἀργιάννης ὁμοίως	1000
Ὁ κ. Μιχ. Κατσένης ὁμοίως	500
Ἡ κυρία Σοφία Θ. Μπαμίχα ὁμοίως	1000
Ὁ κ. Δημοσθ. Νίκας ὁμοίως	500
Ὁ κ. Χρῆστος Νιάκουρης γιὰ τοὺς γενικωτέρους σκοποὺς καὶ τὸ Δελτίο	1000 500
Ὁ κ. Στέλιος Πανταζίδης γιὰ τοὺς γενικωτέρους σκοποὺς	1000
Ὁ κ. Γεώργ. Σωτηρόπουλος γιὰ τὸ Δελτίο	1000
Ὁ κ. Δημήτριος Μέρκος ὁμοίως	1000
Ὁ στρατηγὸς κ. Ἀπ. Ζομπούλης γιὰ τοὺς γενικωτέρους σκοποὺς	1000
Ἡ κυρία Ἠλέκτρα Κόλια ὁμοίως	2000
Ὁ κ. Ἀπόστ. Παπαγεωργίου ἀπὸ τὴν Καβάλα γιὰ τὸ Δελτίο	1000
Ὁ Καθηγητῆς κ. Πέτρος Μπουκουβάλας γιὰ τοὺς γενικωτέρους σκοποὺς	2000
Ὁ κ. Ἀθανάσιος Παπαγεωργίου ὁμοίως	1000

Ἡ κυρία Ρούλα Ἀντίπα γιὰ τὸ Δελτίο	1000
Ὁ κ. Γεώργ. Σουρᾶς γιὰ τὸ Δελτίο	1000
Ὁ κ. Βασ. Παπακύριος γιὰ τὸ Δελτίο	1000
Ὁ Ἐφέτης κ. Γεώργ. Παπαζώης γιὰ τοὺς γενικωτέρους σκοποὺς	2000
Ὁ Πανηπειρωτικὸς Σύνδεσμος Λαρίσης γιὰ τὸ Δελτίο	500
Ὁ κ. Γεώργ. Σουλιώτης ὁμοίως	1000
Ὁ κ. Παναγιώτης Χατζηδάκης δ-ρειβάτης, φυσιολάτρης καὶ φίλος τῆς Ἡπείρου, γιὰ τοὺς γενικωτέρους σκοποὺς τῆς Ἐταιρείας	1000
Ὁ Ἀρεσπαγίτης κ. Βασίλ. Λαμπρίδης ὁμοίως	2000
Οἱ ἀδελφοὶ Καλογήρου ὁμοίως	2000
Ὁ κ. Ἰωάννης Βεζιάννης ὁμοίως	1000
Ὁ κ. Μιχ. Παπακώστας ὁμοίως	1000
Ἡ κυρία Μαρία Βαλτᾶ γιὰ τὸ Δελτίο	500
Ὁ ἀπὸ ἀρχαίων ἡμερῶν παλαίμαχος τῆς δημοσιογραφίας λειτουργὸς κ. Χριστόφ. Σακελλάριος ἀπὸ Βήσανη γιὰ τὸ Δελτίο	500
Ὁ κ. Ἀπόλ. Βλάχος γιὰ τὸ Δελτίο	1000
Ὁ ἰατρὸς κ. Ἀλεξ. Ζέρης γιὰ τὸ Δελτίο	500
Ὁ Δάσκαλος κ. Κωνστ. Τσολάκης ὁμοίως	600
Ἡ κυρία Μάχη Γούσια Συνδρομῆ δι' ἐνίσχυση τῆς Ἐταιρείας	2000
Ὁ Σεβασμιώτατος Μητροπολίτης Δρυϊνουπόλεως Πωγωνιανῆς καὶ Κορίνθης κ. Σεβαστιανὸς συμβολικὴ προσφορὰ γιὰ τὸ λαμπρὸ ἔργο τῆς Ἐταιρείας	2000
Ἡ κυρία Ἐλένη Μιχαήλ Κοκκίνη τὸ γένος Παπαζήση γιὰ τοὺς γενικωτέρους σκοποὺς	2000

Ο κ. Έμ. Καλαθάκης για τὸ Δελτίο	1000	Ο κ. Ἀριστ. Ἀράπης για τοὺς γενικωτέρους σκοποὺς τῆς Ἐταιρείας	5000
Ο κ. Δημ. Γκιλιάδης για τὸ Δελτίο	1000	Ἡ κυρία Χαρίκλ. Ντεντιδάκη ὁμοίως	3500
Ο κ. Τηλέμ. Ζέρης για τὸ Δελτίο	800	Ο κ. Γεώργ. Νίκου ὁμοίως	1000
Ο κ. Ἰωάν. Παπασταύρου για τοὺς γενικωτέρους σκοποὺς	1000	Ο κ. Βλάσης Σκολάκης για τὸ Δελτίο	500
Ο κύριος καὶ ἡ κυρία Κων. Κοίλια για τὸ Δελτίο	1000	Ἡ κυρία Φερενίκη Καλούδη για τοὺς γενικωτέρους σκοποὺς τῆς Ἐταιρείας	3000
Ο κ. Ἰωάν. Βοσινάκης για τὸ Δελτίο	1000	Ο κ. Νικόλ. Κατσένης για τὸ Δελτίο	500
Ο κ. Εὐάγ. Ἀγγελίδης για τὸ Δελτίο	1000	Ἡ κυρία Θάλεια Σαμαρᾶ για τοὺς γενικωτέρους σκοποὺς	2000
Ο κ. Δημ. Κομπάρος για τὸ Δελτίο	1000	Ο κ. Τιμολέων Ζηριῶδης για τὸ Δελτίο	500
Ο κ. Ἀνδρ. Χριστάνης για τὸ Δελτίο	1000	Ο κ. Στέφ. Παπαλαμπριῶδης ὁμοίως	500
Ο κ. Ματθ. Βαλκίωνης για τοὺς γενικωτέρους σκοποὺς	1000	Ο κ. Ἀχιλ. Μπουκουβάλας ὁμοίως	500
Ο κ. Σπύρος Ἀρμενιάκης για τὸ Δελτίο	500	Ο κ. Γεώργ. Μέγας ὁμοίως	1000
Ο κ. Ἡλίας Μουνδρέας για τὸ Δελτίο	500	Ο κ. Βασ. Μέξης ὁμοίως	500
Ο κ. Εὐάγ. Μανέκας για ἐνίσχυση τοῦ ἔργου τῆς Ἐταιρείας	2500	Ο κ. Γεώργ. Παπακώστας ὁμοίως	1000
Ο κ. Ἰωάν. Δρούγκας για τὸ Δελτίο καὶ τοὺς γενικωτέρους σκοποὺς τῆς Ἐταιρείας	1000	Ο κ. Κώστας Ζαμπόπουλος για τοὺς γενικωτέρους σκοποὺς	1000
Ο κ. Κων. Γκατσόπουλος για τὸ Δελτίο	1000	Ἡ Συμβολαιογράφος κυρία Ἀγγελικὴ Τσιγγέλη για τὴν ἐνίσχυση τοῦ ἔργου τῆς Ἐταιρείας	5000
Ο κ. Δημ. Χρησιδῆς για τοὺς γενικωτέρους σκοποὺς τῆς Ἐταιρείας	1000	Ο κ. Ἀναστ. Χατζόπουλος για τοὺς γενικωτέρους σκοποὺς καὶ για τὸ Δελτίο	2000 1000
Ο κ. Μιχ. Δερδεμέζης για τὸ Δελ	500	Ο κ. Δημ. Γιαννόπουλος για τὸ Δελτίο	800
Ἡ κυρία Ἀρτεμῖς Μανέκα ὁμοίως	1000	Ο κ. Ἀχιλ. Γόγολος ὁμοίως	1000
Ο κ. Κώστας Ντούλας για τοὺς γενικωτέρους σκοποὺς τῆς Ἐταιρείας	1000	Ο κ. Δημοσθένης Παπαδόπουλος για τὸ Δελτίο	300
Ἡ κυρία Σοφία Τσίτζα για τὸ Δελτίο	600	Ο Ἐφέτης κ. Ἰωάν. Λώλης για τὴν ἐνίσχυση τῆς ἐκδόσεως τοῦ Δελτίου	1000
		Ο κ. Πέτρος Σκούρτης ὁμοίως	1000
		Ο κ. Τάκης Πσιάκος ὁμοίως	500
		Ἡ κυρία Αἰκατ. Κυρίμη ὁμοίως	1000

Ἄπο τὸ φωτογραφικὸ ἔρανο στὸ φωτογραφικὸ Ἄτλαντα

Ἡ ἐκκλήσῃ μας γιὰ τὴ φωτογραφικὴ ἀποτύπωση τοῦ Ἑπειρωτικοῦ χώρου βρῖσκει: ὀλοένα ἀπήχηση. Ξανατονίζομε ὅτι ἡ δημοσίευσή τους εἶναι ὁ μόνος τρόπος νὰ ἀποδηραυριστοῦν.

Οἱ ἄνθρωποι δέγονται συναίσθηματικά μὲ τὰ ἀντικείμενα τοῦ καθημερινοῦ βίου. Εἶναι φυσικὸ πολλὰ ἀπ' αὐτὰ νὰ τὰ κρατοῦν, σὰν βιωματικὲς συγκινήσεις, στίς κατέλες καὶ στὰ συρτάρια. Σταθμοὶ ζωῆς. Καὶ μάλιστα φωτογραφίες.

Ἄλλὰ οἱ γενεές — ζωνάρια τίς λέγαν οἱ παλιοὶ — διαδέχονται ἢ μία τὴν ἄλλη. Εἶναι φυσικὸ ἐπίσης γιὰ τοὺς ἀπογόνους τὸ ἐνδιαφέρον γι' αὐτὰ νὰ λιγαστεῖ. Ἔτσι ὁ κίνδυνος νὰ χαθοῦν γίνεται ἀφευκτος. Ἀμυδρὴ ἐλπίδα ὑπάρχει γιὰ ἓνα ἐλάχιστο μέρος ἀπ' αὐτὲς νὰ φτάσουν στοὺς παλαιοπῶλες κι ἀπὸ κείνους στὰ χέρια τῶν Συλλεκτῶν.

Εἶναι χρέος μας νὰ διασώσουμε ἀπὸ τὴν παράδοση τῶν πατέρων μας ὅ,τι μπορούμε γιὰ τίς γενιές, ποὺ ἔρχονται, τοὺς Φιλοτέχνους, τοὺς Μελετητὲς τοῦ βίου τοῦ Ἑλληνικοῦ Λαοῦ, τοὺς Ἐρευνητὲς τῆς Ἱστορίας.

Ὁ Φωτογραφικὸς Ἄτλας τῆς Ἠπείρου, θὰ ἔχει γενικὲς ἐνότητες στίς ὁποῖες θὰ ἐνταχθεῖ τὸ φωτογραφικὸ ὑλικό.

1) Ἱερὰ Σκηνώματα, 2) Ἀρχαιολογικά Μνημεῖα, 3) Παραδοσιακὰ Κτίρια, 4) Οἰκισμοὶ ἰδιαίτερου ἀρχιτεκτονικοῦ κάλλους, 5) Γεφύρια, 6) Τοπεῖα καὶ φυσικὲς καλλονές, 7) Σκηνές τοῦ καθημερινοῦ βίου, τῶν ἡθῶν κι ἐθίμων (Γέννηση, Βάπτισι, Γάμος, Χοροί, Πανηγύρια, γιὰ τὴν ἐνδυματολογικὴ πλευρά), 8) Σχολεῖα, 9)

Μεγάλοι Διδάσκαλοι, 10) Ἀγωνιστές, 11) Εὐεργέτες Μικροὶ - Μεγάλοι, 12) Ἴδρυματα Ἑπειρωτικῆς Εὐεργεσίας, 13) Κληρικοί, 14) Ἑορτασμοὶ καὶ Ἐπέτειοι.

Ἡ ὑπόδομή τοῦ Φωτογραφικοῦ Ἄτλαντα χιτίζεται κάθε μῆνα μὲ τὴν ἐκδοσὴ τοῦ Δελτίου τῆς Ἑταιρείας.

Οἱ ἀποστελλόμενες φωτογραφίες ἐπιστρέφονται στοὺς κατόχους σύμφωνα μὲ τὴν ἐπιθυμία τους.

α.γ.μ.

Ἄπο τοῦ περασμένου τεύχους (ἀριθμ. 100) ἡ Ἑταιρεία καθιέρωσε σὲ παρένθετο ὀκτασέλιδο — ποὺ μπορεῖ ὁ ἀναγνώστης νὰ ἀποκόψει: — τυπωμένο σὲ χαρτὶ ILLUSTRATION, ἀριθμοῦ εἰκόνων μὲ τὸν ἰδιαίτερο τίτλο «Ἠπειρος Εἰκονογραφημένη», ποὺ ἀποτελεῖ πνευματικὴ ἰδιοκτησία τοῦ Συνεργάτη μας Α.Χ.Μ. καὶ τοῦ ὁποῦοι τὴ χρῆσιν δωρεὰν μᾶς παρεχώρησε.

ΤΙΜΗΤΙΚΗ ΔΙΑΚΡΙΣΗ

Ἡ ΑCADEMIE INTERNATIONALE DE LUTECIE τῆς Γαλλίας (Παρίσι) στὸν 18ο διαγωνισμὸ τῆς 31ης Ὀκτωβρίου 1984, ἐτίμησε τὴ γνωστὴ λογοτέχνη Τζένη Διαμάντη - Παπαϊωάννου, μὲ δύο μετάλλια καὶ διπλώματα γιὰ τὴ συμμετοχὴ της στοὺς διαγωνισμοὺς τῆς ποίησης καὶ τοῦ ἐλαφροῦ τραγουδιοῦ.

